

KARTA PRIVREDNIH POTENCIJALA ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA

Zenica, oktobar / listopad 2020. godine

Naziv publikacije: KARTA PRIVREDNIH POTENCIJALA ZDK

Ugovorni organ: Ministarstvo za privredu Zeničko-dobojskog kantona

Izvođač: Privredna komora Zeničko-dobojskog kantona

Projektni tim:

1. Vanja Udiljak, dipl.iur.
2. Indira Buza, dipl.oec.
3. Nedžad Jusufhodžić, dipl.iur.
4. Melisa Hadžihalilović, BA ekonomije
5. Hajrija Hodžić, MA ekonomije

Tehnička obrada: Privredna komora Zeničko-dobojskog kantona

Štampa: Planjax komerc d.o.o. Tešanj

SADRŽAJ

ZDK – UVODNI DIO – Kratko obraćanje premijera ZDK	6
ZDK – O ZDK – Položaj, geografska karta, ukratko o ZDK	7
ZDK – O ZDK – Opće informacije, ekonomski pokazatelji, lokalne samouprave	9
ZDK – O ZDK – Lokacija, cestovna udaljenost administrativnog sjedišta ZDK, saobraćaj	10
ZDK – REGISTROVANI POSLOVNI SUBJEKTI – Ukupan broj i razvrstano prema djelatnostima	12
ZDK – KLJUČNI SEKTORI I POTENCIJALI – Metaloprerađivački sektor	14
ZDK – KLJUČNI SEKTORI I POTENCIJALI – Drvoprerađivački sektor	23
ZDK – KLJUČNI SEKTORI I POTENCIJALI – Poljoprivreda i prehrambeni sektor	31
ZDK – KLJUČNI SEKTORI I POTENCIJALI – Sektor tekstila, kože i obuće	38
ZDK – KLJUČNI SEKTORI I POTENCIJALI – Rudarstvo	44
ZDK – KLJUČNI SEKTORI I POTENCIJALI – Građevinarstvo	52
ZDK – POSLOVNE ZONE – Po gradovima i općinama	61
ZDK – POSLOVNE ZONE – Slobodne zone	63
ZDK – POSLOVNE ZONE – Carinski terminali	64
ZDK – OBRAZOVANJE, ŠKOLSTVO I ZDRAVSTVO – Obrazovanje – Univerzitet u Zenici	64
ZDK – OBRAZOVANJE, ŠKOLSTVO I ZDRAVSTVO – Školstvo	66
ZDK – OBRAZOVANJE, ŠKOLSTVO I ZDRAVSTVO – Zdravstvo	72
ZDK – POTICAJI I POGODNOSTI ZA INVESTITORE – Državni nivo	74
ZDK – POTICAJI I POGODNOSTI ZA INVESTITORE – Nivo entiteta	75
ZDK – POTICAJI I POGODNOSTI ZA INVESTITORE – Kantonalni nivo	75
ZDK – POTICAJI I POGODNOSTI ZA INVESTITORE – Kantonalni nivo – JU SZZ ZDK	77
ZDK – POTICAJI I POGODNOSTI ZA INVESTITORE – Općinski nivo	81
ZDK – KOMUNALNE USLUGE – Uopćeno	92
ZDK – INFRASTRUKTURNA PODRŠKA INVESTITORIMA – Komore	93
ZDK – INFRASTRUKTURNA PODRŠKA INVESTITORIMA – Razvojne agencije	94
ZDK – INFRASTRUKTURNA PODRŠKA INVESTITORIMA – Udruženja/Udruge poslodavaca	95
ZDK – INFRASTRUKTURNA PODRŠKA INVESTITORIMA – Ostali vidovi infrastrukturne podrške poduzetništvu – Poslovni inkubatori	96
ZDK – INFRASTRUKTURNA PODRŠKA INVESTITORIMA – Ostali vidovi infrastrukturne podrške poduzetništvu – Tehnološki parkovi	97
ZDK – POZDRAVNA PORUKA –	98
ZDK – Tabele – Slike	100

SKRAĆENICE/KRATICE

ha	hektar
hilj./tis.	hiljada/tisuća
IPZ	individualni plan zapošljavanja
JU	Javna ustanova
kg	kilogram
KM	konvertibilna marka
km	kilometar
km ²	kvadratni kilometar
kom.	komad
KV	kvalificirani radnik
m	metar
m ²	kvadratni metar
m ³	kubni metar
mil.	milion
mlr.	milijarda
MWh	megavatsat
NKV	nekvalificirani radnik
NSS	niža stručna sprema
PDV	porez na dodanu vrijednost
PKV	polukvalificirani radnik
s/km ²	stanovnika po kvadratnom kilometru
Sm ³	standardni metar kubni
SSS	srednja stručna sprema
t	tona
VKV	visokokvalificirani radni
VSS	visoka stručna sprema
VŠS	viša stručna sprema
TE	Termoelektrana
ZDK	Zeničko-dobojski kanton
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
RS	Republika Srpska
BD BiH	Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine
BiH	Bosna i Hercegovina
FIPA	Agencija za unapređenje stranih investicija Bosne i Hercegovine
MSP	mala i srednja preduzeća

I. UVODNI DIO

Kratko obraćanje Premijera

Poštovani,

zadovoljstvo mi je što sam u prilici da se obratim čitaocima ove publikacije koja sadrži presjek privrednih potencijala Zeničko-dobojskog kantona, sa fokusom na infrastrukturne, industrijske, prirodne, turističke i druge resurse.

Stvaranje što kvalitetnijeg okruženja za rad privrede i privlačenje investicija među ključnim je prioritetima Vlade Zeničko-dobojskog kantona. U ovom kantonu su, još sredinom prošle decenije, pokrenuti pionirski programi poticaja u privredi, kao što je podrška osnivanju novih firmi i obrta, subvencioniranje početnih troškova proizvodnih investicija i izgradnje proizvodnih objekata, inovacija i patenata, te uvođenje međunarodnih standarda kvaliteta. Efekti ovih mjera danas su vidljivi u makroekonomskim pokazateljima Federacije BiH i države BiH, gdje je Zeničko-dobojski kanton visoko pozicioniran na proizvodnim i izvoznim ljestvicama.

U novije vrijeme, fokusirani smo na jačanje konkurentnosti kompanija kroz podršku uvođenju novih tehnologija, nabavku opreme i edukaciju radne snage, a posebno na razvoj poslovnih zona, kako bismo stvorili uslove za obimnije privlačenje investicija. Vlada poduzima niz mjera, kako bi se upisna politika fakulteta i strukovnih škola uskladila sa potrebama tržišta rada, ali i da nezaposlene osobe steknu potrebna znanja i vještine, kroz posebne programe prekvalifikacije i dokvalifikacije, te da se na taj način omogući privredi da dođe do kvalitetne radne snage.

Područje koje danas administrativno obuhvata Zeničko-dobojski kanton u prošlom sistemu je bilo poznato po razvijenoj teškoj industriji, metaloprerađi i rudarstvu. Nažalost, mnoga preduzeća nisu preživjela izazove tranzicije vlasništva i tržišta, ali je mnogo više kompanija koje su uspješno prevladale izazove i postale dio velikih svjetskih grupacija, kao što su "ArcelorMittal" Zenica, "Mann+Hummel" Tešanj, "Natron Hayat" Maglaj, Tvornica cementa "Kakanj", koje danas spadaju među najveće izvoznike BiH. Nova snaga naše privrede su brzorastuće kompanije "HIFA", "AS Group", "Prevent", MI "MADI", "OVAKO", "Alma Ras" i mnoge druge. Zahvaljujući dobrim dijelom i našim programima podrške, posljednjih godina bilježimo snažan iskorak i u poljoprivredi i peradarstvu, a ZDK je lider u proizvodnji maline, uzgoju i preradi peradi te plasteničkoj proizvodnji. Makroekonomski pokazatelji i bilansi ovih kompanija potvrđuju da je Zeničko-dobojski kanton kičma privrede BiH.

Raspoložemo i značajnim ležištima metalnih i nemetalnih mineralnih sirovina, velikim zalihama uglja i šume, te značajnim hidropotencijalom rijeka. Tu su i značajni potencijali za razvoj različitih oblika turizma (sajamski, banjsko-zdravstveni turizam, zimski, speleološki, kulturno-historijski, lovni i ribolovni, avanturistički, tranzitni itd.).

Želimo zadržati liderske pozicije koristeći komparativne prednosti našeg kantona, od kojih je posebno važan izuzetno povoljan geografski položaj, jer se naš kanton nalazi u srcu Bosne i Hercegovine, na glavnoj trasi željezničkog i cestovnog koridora 5c. Naše čvrsto opredjeljenje je da ostanemo partner i servis privredi, te da sve raspoložive resurse stavimo u funkciju razvoja i stvaranja što povoljnijeg ambijenta za privlačenje investicija.

mr.sc. Mirza Ganić, premijer Zeničko-dobojskog kantona

II. O ZDK

II.1. Položaj, geografska karta, ukratko o Kantonu

Zeničko-dobojski kanton (ZDK) je smješten u centralnom dijelu države Bosne i Hercegovine (BiH) koja se, prema odredbama Dejtonskog sporazuma, sastoji od Federacije BiH (FBiH), Republike Srpske (RS) i Brčko Distrikta (BD BiH).

Prostire se na površini¹ od 3344,1 km² i po veličini, Zeničko-dobojski kanton, zauzima četvrto mjesto u Federaciji Bosne i Hercegovine. Smješten je između 17°44'38" i 18°50'11" meridijana, te 43°54'13" i 44°43'41" paralele (u geografskim koordinatama, prema geodetskom referentnom sistemu Državnog Zavoda za geodetsku upravu), odnosno između 6.479.595 m i 6.566.872 m po x-osi, te između 4.862.166 m i 4.953.741 m po y-osi (u projektiranim koordinatama).²

Na sjeveroistoku i sjeveru ovaj Kanton se graniči sa Republikom Srpskom, na sjeveroistoku i istoku sa Tuzlanskim kantonom, na jugu sa Sarajevskim kantonom, na jugozapadu i zapadu sa Srednjobosanskim kantonom, a na istoku se graniči sa Republikom Srpskom.

Slika 1. Položaj ZDK unutar Bosne i Hercegovine

Kao jedan od 10 federalnih administrativnih jedinica u sastavu Federacije Bosne i Hercegovine, Zeničko-dobojski kanton u svom sastavu ima deset općina: Breza, Doboju Jug, Kakanj, Maglaj, Olovo, Tešanj, Usora, Vareš, Zavidovići, Žepče i dva grada: Visoko i Zenica.

Grad Zenica je i administrativno sjedište ZDK.

¹ Zeničko-dobojski kanton u brojkama 2020, FEDERALNI ZAVOD ZA STATISTIKU

² Strateški plan ruralnog razvoja za područje ZDK, Poljoprivredni-prehrambeni fakultet Sarajevo, u saradnji sa ZDK i Regionalnim odjeljenjem za strukturalne intervencije iz oblasti poljoprivrede regije Sicilija, u okviru Regionalnog integrisanog programa za socijalnu i ekonomsku saradnju - PRICES, finansiran od strane vlade Republike Italije i njenih regija u okviru "Programa za održavanje regionalne saradnje - APQ Balkan"

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Slika 2. Mapa ZDK³

Tabela 1. ZDK u brojkama⁴

			Ukupna površina cca km ²
Bosna i Hercegovina			51209,2
Federacija Bosne i Hercegovine			26110,5
Zeničko-dobojski kanton			3344,1
POVRŠINA GRADOVA/OPĆINA			
Broj	Grad/Općina	Šifra grada/općine ⁵	Površina cca km ²
1.	Breza	10.189	72,9
2.	Doboju Jug	11.266	10,2
3.	Kakanj	10.448	377,0
4.	Maglaj	10.634	252,4
5.	Olovo	10.715	407,8
6.	Tešanj	11.045	155,9
7.	Usora	11.622	49,8
8.	Vareš	11.100	390,1
9.	Grad Visoko	11.126	230,8
10.	Zavidovići	11.177	556,4
11.	Grad Zenica	11.185	558,5
12.	Žepče	11.207	282,3

³ Strategija razvoja Zeničko-dobojskog kantona za period 2016-2020.

⁴ Zeničko-dobojski kanton u brojkama 2020, FEDERALNI ZAVOD ZA STATISTIKU

⁵ Ibid

II.2. Opće informacije, ekonomski pokazatelji, lokalne samouprave

Tabela 2. Opće informacije o ZDK u 2019.⁶

Stanovništvo – procjena sredinom 2019., hilj./tis.	358
Grad Zenica, stanovništvo, procjena sredinom 2019., hilj./tis.	109
<i>Teritorijalni ustroj, stanje 31.decembra/prosinca 2019.</i>	
Gradovi	2
Općine	10
Naseljena mjesta	619
Broj zaposlenih – godišnji prosjek	84.169
Prosječna mjesečna isplaćena neto plaća, KM	806
Prosječna mjesečna isplaćena bruto plaća, KM	1.229
Indeks obima industrijske proizvodnje 2019/2018	93,6
Pokrivenost uvoza izvozom, %	92,5
Uvoz po glavi stanovnika, EUR	2576
Izvoz po glavi stanovnika, EUR	2384

Ekonomski pokazatelji – pregled

■	3344,1	
		Površina u km ²
■	358.292	
		Stanovništvo (stanje 2019.)
■	251.083	
		Radno sposobno stanovništvo (stanje 2019.)
■	138.476	
		Aktivno stanovništvo
■	992	
		Uvoz (u milionima €) 2019.
■	918	
		Izvoz (u milionima €) 2019.
■	412	
		Prosječna plata (u €) 2019.

Lokalne samouprave

Prema konačnim rezultatima popisa stanovništva provedenog 2013. godine na području ZDK živjelo je ukupno 364.433 stanovnika, a prosječna gustina naseljenosti je bila 109,5 st/km². Stanovništvo je u odnosu na 1991. godinu umanjeno za 112.514 stanovnika.

Tabela 3. Konačni rezultati popisa stanovništva u ZDK za 2013. godinu⁷

Grad/Općina	364.433
Breza	14.168
Doboj-Jug	4.137
Kakanj	37.441
Maglaj	23.146
Olovo	10.175

⁶ Zeničko-dobojski kanton u brojkama 2020, FEDERALNI ZAVOD ZA STATISTIKU⁷ Zeničko-dobojski kanton u brojkama 2019, FEDERALNI ZAVOD ZA STATISTIKU

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Tešanj	43.063
Usora	6.603
Vareš	8.892
Visoko	39.938
Zavidovići	35.988
Zenica	110.663
Žepče	30.219

U periodu od 2014. do 2019. godine, zabilježen je pad broja prisutnih stanovnika na području ZDK za 9,9 %. U istom periodu primjetan je pad broja stanovnika u svim gradovima / općinama ZDK, a posebno je izražen u općinama Vareš (za 20,5 %), Olovo (za 19 %), Doboj-Jug (za 17 %), Kakanj (za 15 %), gradu Zenica (za 14 %) te općini Tešanj (za 10 %).

Tabela 4. Procjena broja stanovnika ZDK u periodu 2014-2019. godina

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Breza	13.787	13.634	13.829	13.726	13.654	13.538
Doboj-Jug	4.939	4.932	4.057	4.053	4.063	4.078
Kakanj	43.606	42.909	37.225	37.155	37.168	37.079
Maglaj	23.267	23.202	22.932	22.875	22.845	22.730
Olovo	11.546	11.365	9.707	9.609	9.451	9.334
Tešanj	48.629	48.772	43.333	43.456	43.675	43.796
Usora	6.839	6.838	6.520	6.483	6.440	6.393
Vareš	9.877	9.676	8.345	8.158	8.026	7.855
Grad Visoko	40.156	39.982	39.549	39.501	39.361	39.242
Zavidovići	37.164	37.495	35.557	35.419	35.287	35.087
Grad Zenica	127.034	126.871	109.950	109.679	109.443	109.323
Žepče	31.059	31.015	30.027	29.979	29.937	29.837
UKUPNO:	397.813	396.732	361.031	360.093	359.350	358.292

II.3. Lokacija, cestovna udaljenost administrativnog sjedišta ZDK, saobraćaj

- Zenica je administrativno sjedište ZDK i nalazi se na koridoru 5c koji povezuje Centralnu i Istočnu Evropu s Jadranskim morem i Mediteranom.
- Udaljenost od Međunarodnog aerodroma u Sarajevu je 45 minuta vožnje automobilom.
- Udaljenost od Međunarodnog aerodroma u Tuzli je 2 sata i 10 minuta vožnje automobilom.
- Grad je povezan željezničkom prugom s Evropom i lukama: Ploče na Jadranskom moru i Brčko na rijeci Savi.

Cestovna udaljenost od većih gradova

Zagreb	334 km
Beograd	314 km
Budimpešta	492 km
Beč	707 km
Berlin	1334 km

Tabela 5. Pregled dionica Koridora 5c na području Kantona⁸

R. br.		Dionica	Dužina dionice (km)
n/a	Na području Zeničko-dobojskog kantona do sada je izgrađeno ukupno 43,73 kilometra autoceste na Koridoru 5c i to dionice	Visoko – Podlugovi, Dobrinje – Visoko, Kakanj – Dobrinje, Bilješevo – Kakanj, Gorica – Biješevo, Drivuša – Gorica i Klopče – Drivuša.	43,73
n/a	Na području Zeničko-dobojskog kantona trenutno je u izgradnji ukupno 17,65 kilometara autoceste na Koridoru 5c i to dionice:	Klopče – Donja Gračanica, Donja Gračanica – Tunel Zenica, Ponirak – Vraca (tunel Zenica) i Vranduk – Ponirak.	17,65
n/a	Na području Zeničko-dobojskog kantona u pripremi su projekti ukupne dužine 53,6 kilometara autoceste na Koridoru 5c i to dionice:	Nemila – Vranduk, Poprikuše – Nemila, Ozimice – Poprikuše, Medakovo – Ozimice i Putnikovo brdo – Medakovo.	53,6
n/a	UKUPNO dužina Koridora 5c planirana kroz ZDK	Putnikovo brdo – Podlugovi.	114,98

Tabela 6. Pregled magistralnih cesta na području Kantona⁹

R. br.	Oznaka magist. Ceste (Broj dionice)	Dionica	Dužina dionice (km)
1	M4 (8)	Teslić (gr.ent. Barići) – Karuše	16.418
2	M5 (D13)	Kaonik – Lašva	1.219
3	M17 (4)	Doboj – Karuše	0,264
4	M17 (5)	Karuše – Ozimica	29.485
5	M17 (6)	Ozimica – (Nemila) Topčić polje	23.993
6	M17 (7)	Nemila (Topčić polje) – Lašva	32.597
7	M17 (D07)	Lašva – Bilješevo	4.330
8	M18 (8)	Vitalj – Olovo	13.773
9	M18 (9)	Olovo – Semizovac	9.548
UKUPNO (km)			131.627

Tabela 7. Pregled regionalnih cesta na području Kantona¹⁰

R. br.	Broj ceste	Dionica	Dužina dionice (km)
1	R 413a	Čajdraš – Ovnak (granica kantona)	11,50
2	R 441	Zenica – Vjeterenice (granica kantona)	10,00
3	R 443	A1 – Visoko – Kiseljak (granica kantona)	11,00
4	R 444	Podlugovi – Breza – Vareš – Podkamensko	50,12
5	R 444a	Vareš – Pogar – Ratanj (Kraljeva Sutjeska)	20,63
6	R 445	Nemila – Zenica – Lašva – Bilješevo – Kakanj – Čatići – Visoko – Podlugovi	71,00
7	R 465	M17 – Žepče – Zavidovići – Maglaj – granica FBiH	40,00
8	R 466	Čatići – Kraljeva Sutjeska – Lipnica – Ponijeri – Kamenica – Zavidovići	65,90
9	R 467	Zavidovići – Ribnica – Olovo – Han Pijesak (granica FBiH)	86,10
10	R 468	Olovske Luke – Sokolac (granica FBiH)	9,00
11	R 469	Ribnica – Banovići (granica kantona)	3,80
12	R 473	Nemila – Bistričak – Teslić (granica FBiH)	19,50

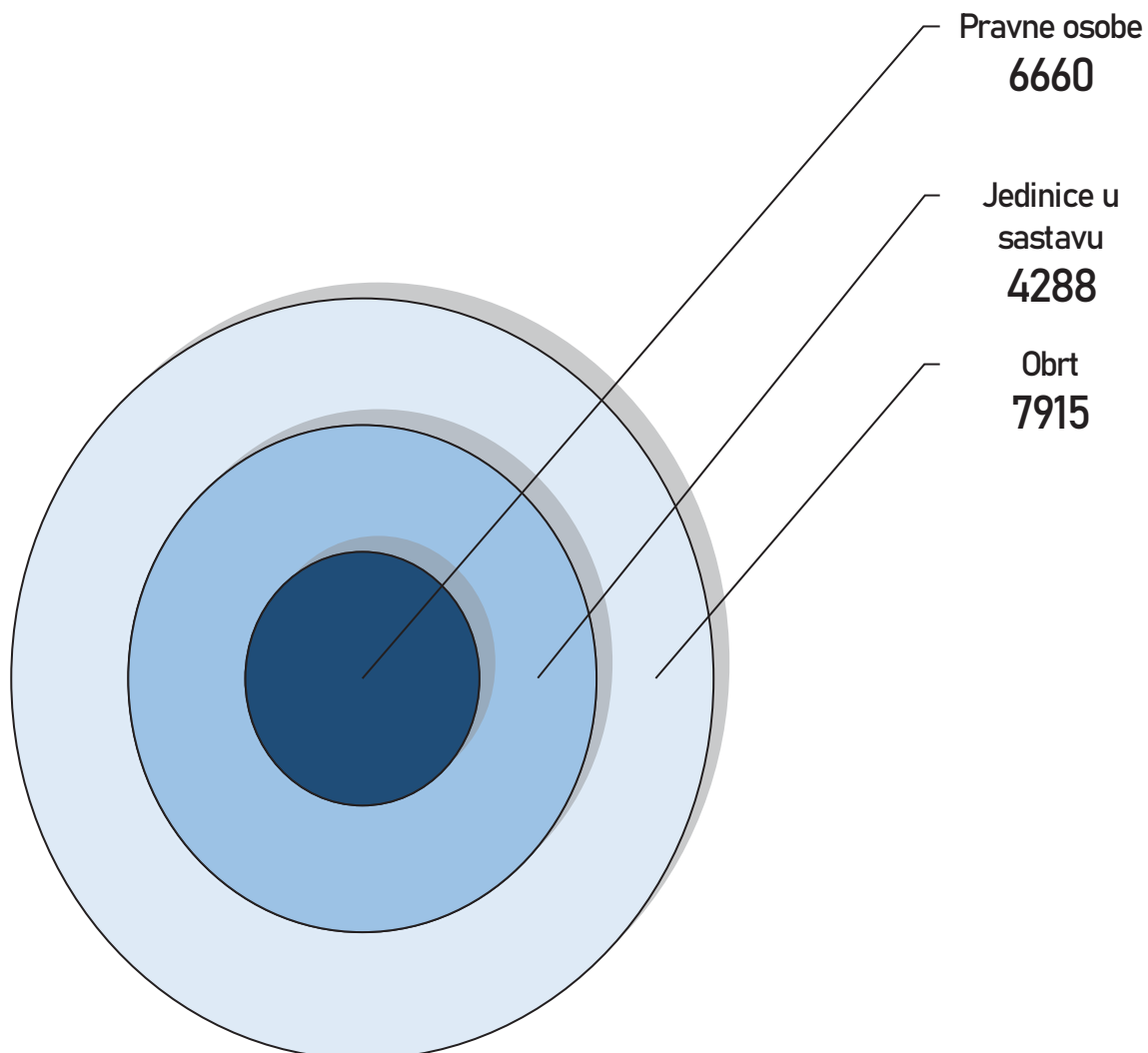
⁸ Javno preduzeće Autoceste Federacije Bosne i Hercegovine d.o.o. Mostar, Narcisa Livnjak-Borić, mail od 24.07.2020. godine⁹ Ibid¹⁰ Ministarstvo za prostorno uređenje, promet i komunikacije i zaštitu okoliša ZDK, Kantonalna direkcija za ceste (12-23-10505/20 od 01.07.2020. godine)

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

13	R 474	M17 – Novi Šeher – Tešanj – Jelah – granica FBiH	37,50
14	R 457	Zenica – Arnauti – Ribnica – Donji Kakanj	26,00
15	R 474a	Alibegovački most – Sivša – Mlinište – Ularice – Makljenovac – Vila	14,40
UKUPNO (km)			476,45

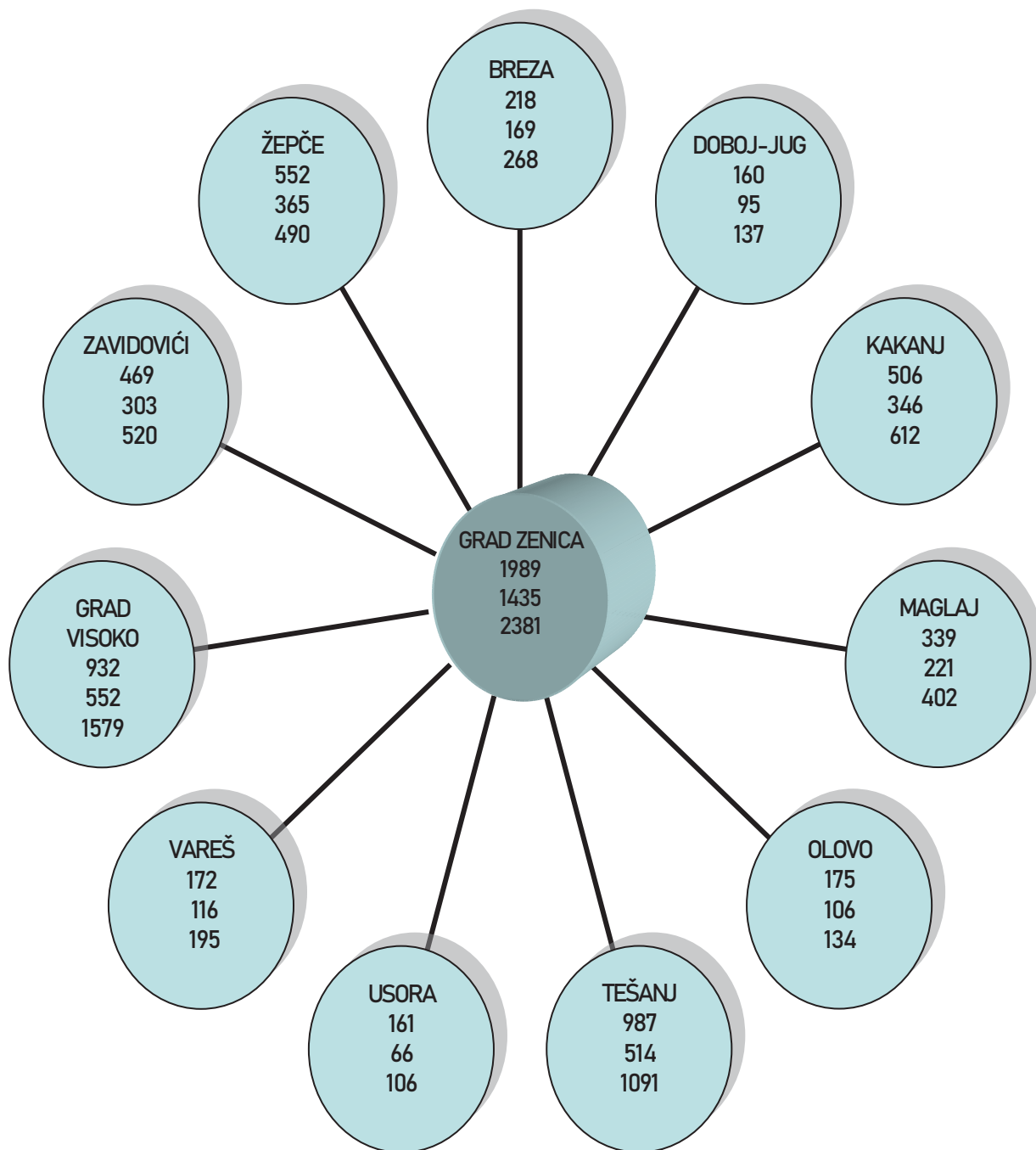
III. REGISTROVANI POSLOVNI SUBJEKTI

Slika 3. Ukupan broj registrovanih poslovnih subjekata prema područjima KD BiH 2010, u ZDK, stanje 31.12.2019.¹¹

¹¹ Federalni zavod za statistiku, 2020

Slika 4. Broj registrovanih poslovnih subjekata prema područjima KD BiH 2010, po gradovima/općinama ZDK, stanje 31.12.2019¹² (osnovne pravne osobe, jedinice u sastavu, obrt)

¹² Federalni zavod za statistiku, 2020

IV. KLJUČNI SEKTORI I POTENCIJALI

IV.1. METALOPRERAĐIVAČKI SEKTOR

Metaloprerađivački sektor je jedan od najvećih izvoznih sektora u državi Bosni i Hercegovini i u Zeničko-dobojskom kantonu. U bh ekonomiji, metaloprerađivački sektor učestvuje sa 25% ukupne proizvodnje i čini više od 1/3 ukupnog izvoza.¹³

Zeničko-dobojski kanton je u 2019. godini ostvario izvoz u vrijednosti od 1,79 mlrd. KM i vodeći je kanton u ukupnom izvozu FBiH, uz napomenu da su najveći izvoznici i u FBiH i u ZDK upravo kompanije iz metaloprerađivačkog sektora i to: ArcelorMittal Zenica d.o.o. Zenica, Društvo za proizvodnju autodijelova FAD d.d. Tešanj, što ukazuje da Zeničko-dobojski kanton raspolaže značajnim kapacitetima u oblasti metaloprerađivačke industrije.

Da se radi o strateški važnoj grani za razvoj Kantona, ukazuje i činjenica da strategije razvoja ZDK i Strategija razvoja Grada Zenica, definišu strateške ciljeve s fokusom razvoja i poticanja metaloprerađivačkog sektora.

Sektorom metaloprerađivačke dominira veliki broj srednjih i malih preduzeća, ali i nekoliko velikih kompanija, uz mogućnost da velike kompanije integriraju postojeće primarne proizvođače za proizvodnju proizvoda sa većom dodatnom vrijednošću, visokim kvalitetom i konkurentnim cijenama. Glavna izvozna tržišta za kompanije iz ovog sektora su zemlje EU (Njemačka, Italija, Holandija, Austrija).

¹³ https://fmeri.gov.ba/media/1385/strategija_razvoja_metalnog_i_elektro_sektora_fbih_za_period_2015_2025_godine.pdf

Dalji rast metalnog sektora i unapređenje konkurentnosti kompanija ovog sektora, treba da osiguraju nove investicije, bilo da se radi o direktnim investicijama, dugoročnim investicionim kreditima, ili drugim odgovarajućim izvorima finansiranja.

Obzirom na:

- ❖ Tradiciju u industriji metala i čelika;
- ❖ Konkurentnu strukturu troškova;
- ❖ Obučenost radne snage;
- ❖ Odličnu infrastrukturu i prijateljsko poslovno okruženje;
- ❖ Čvrstu povezanost između: obrazovnih institucija, MSP-a i Metalurškog instituta „Kemal Kapetanović“;

Zeničko-dobojski kanton je kanton vrijedan pažnje investitora metaloprerađivačkog sektora.

Najznačajnije kompanije metaloprerađivačkog sektora ZDK-a:

ARCELORMITTAL ZENICA d.o.o. ZENICA
MANN+HUMMEL BA d.o.o. TEŠANJ
RM-LH d.o.o. ZENICA
KRIVAJA METALI d.o.o. ZAVIDOVIĆI
EAGLE TECHNOLOGY d.o.o. ŽEPČE
IMACO SYSTEMTECHNIK d.o.o. USORA
PREIS USORA d.o.o. USORA

Kompanija ArcelorMittal Zenica najveći je proizvođač dugih proizvoda od čelika na Balkanu, sa proizvodnim kapacitetom od skoro milion tona godišnje, kao i najveći strani investitor u zemlji, sa preko 150 miliona eura uložениh do sada. Jedan je od ključnih pokretača privrede u BiH, sa više od 2.400 direktno zaposlenih radnika, dok, oko 10.000 njih još indirektno zavisi od poslovanja kompanije. ArcelorMittal Zenica je 2014. godine proglašena najvećim izvoznikom u zemlji.

Kompanija ArcelorMittal Zenica organizira svoju proizvodnju u Koksari, Aglomeraciji, Visokoj peći, Konvertorskoj čeličani, Valjaonici čelika, Energetici, kao i Departmentu za transport i Centralnom servisu. Bazični asortiman proizvoda obuhvata rebrasti betonski čelik, valjane žice i proizvode od žice, kao na primjer armaturne žice, rešetkaste nosače i klasični betonski čelik.

Prioriteti kompanije su:

- Zdravlje i zaštita na radu i zaštita okoliša
- Povećanje proizvodnje
- Potpuna kontrola troškova
- Dugoročni i održivi model poslovanja u smislu proizvoda i odnosa sa kupcima

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Kompanija je 1998. godine dobila certifikat ISO 9001 za sistem upravljanja kvalitetom, a od 2010. godine posjeduje certifikate za sistem ekološkog menadžmenta ISO 14001 i OHSAS 18001 za sistem menadžmenta zdravlja i zaštite zaposlenika.

Svjesna svog utjecaja na okoliš i važnosti zaštite okoliša, kompanija ArcelorMittal Zenica investira u kontinuirani ekološki program realizirajući brojne projekte iz oblasti zaštite okoliša, uz primjenu najboljih trenutno dostupnih tehnologija i do sad je uložila gotovo 50 miliona eura. Tržišta kompanije ArcelorMittal Zenica su: Slovenija, Hrvatska, Srbija, Makedonija, Crna Gora, Albanija, Kosovo, Grčka, Turska, Bugarska, Rumunija, Mađarska, Austrija, Češka Republika, Poljska, Italija, Kipar, Malta.

MANN + HUMMEL

Kompanija MANN+HUMMEL BA započela je s radom 1974. godine na temelju licenciranog ugovora s jednim od najpoznatijih europskih proizvođača filtera MANN+HUMMEL iz Njemačke. Do 2005. godine, kompanija je poslovala pod imenom "UNICO Filter", nakon čega je iste godine ušla u sastav njemačke grupacije "MANN+HUMMEL". Proizvodni i

prodajni asortiman kompanije čine filteri i elementi filtera za pročišćavanje zraka, ulja i goriva za automobile, kamione, autobuse, poljoprivredne i građevinske mašine. Kupci proizvoda kompanije MANN+HUMMEL BA su renomirani OEM proizvođači iz čitavog svijeta. Proizvodi se plasiraju na IAM tržište pod dva Brenda, MANN-FILTER i WIX Filters.

Opći podaci o kompaniji

Naziv:	RM-LH d.o.o. Zenica, Društvo za proizvodnju promet i usluge
Sjedište:	Poslovna zona Zenica 1, Zmaja od Bosne bb
Godina osnivanja:	1997. godina
Godišnji prihod u 2019.g.:	5.609.695,00 KM
Osnovna djelatnost:	Instaliranje industrijskih mašina i opreme
Broj uposlenih:	Kompanija trenutno zapošljava 165 radnika
Vrijednost izvoza u 2019.g.:	5.052.898,00 KM
Poslovni potencijali:	Kompanija najveći obim posla obavlja u SR Njemačkoj gdje upućuje radnike na rad po sistemu detašmana. Pored toga, kompanija obavlja poslove i u BiH, kao i u drugim zemljama, a posljednjih godina najaktuelniji projekti pored Njemačke su svakako poslovi na brodogradilištu u Republici Finskoj.
Najvažniji izvozni proizvodi i usluge:	Čelične konstrukcije, usluge izrade i montaže industrijskih postrojenja
Izvozna tržišta:	Njemačka, Austrija, Francuska, Slovenija

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Krivaja Metali d.o.o. Zavidovići je privredno društvo koje je osnovano kupovinom dijela Dobitnog centra "Metalna industrija" koji je poslovao kao sastavni dio IP "Krivaja" d.o.o. Zavidovići. Privredno društvo "Krivaja Metali" d.o.o. Zavidovići je u 100 % privatnom vlasništvu. Od maja 2007. godine posluje pod nazivom: Društvo za projektovanje, proizvodnju, promet i usluge "KRIVAJA METALI" d.o.o. Zavidovići.

KRIVAJA METALI d.o.o. Zavidovići danas zapošljava 130 radnika i raspolaže sa oko 8000 m² prostora u industrijskim halama i 14.500 m² skladišnog prostora sa potrebnom infrastrukturom - put i željeznica. Industrijske hale su dužine 120 m, a širine od 15-20 m, a snabdjevene su potrebnim mosnim kranovima i odgovarajućim mašinama za metaloprerađu i mašinogradnju. Kompanija ima sjedište i proizvodne kapacitete u općini Zavidovići.

Proizvodi kompanije Krivaja Metali d.o.o. Zavidovići su: čelične konstrukcije, oblaganje i pokrivanje objekata, oprema za građevinarstvo i rudarstvo, silosi, rezervoari, oprema za transport, te oprema za otprašivanje i otplinjavanje. Usluge ove kompanije su: projektovanje i konstruisanje, mašinska obrada metala, pjeskarenje i farbanje.

**EAGLE
TECHNOLOGY**

EAGLE TECHNOLOGY d.o.o. ŽEPČE

Osnovna djelatnost: Proizvodnja metalnih konstrukcija i njihovih dijelova (šifra djelatnosti: 25-11).

Broj uposlenih: 34 (tridesetičetiri uposljena).

Godišnji prihod u 2019. godini: 3.915.089 KM.

Najvažniji izvozni proizvodi: mašina za izvlačenje mulja, off-shore kontejneri, vacuumске pumpe...

Izvozna tržišta: Norveška, Njemačka, Austrija.

Vrijednost izvoza u 2019. godini: 3.687.028 KM.

Poslovni potencijal: Proširenje tržišta na ostale zemlje Europe.

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

U Žepču je otvorena nova fabrika norveške kompanije “Eagle Technology” koja se bavi proizvodnjom specijaliziranih mašina za naftnu, pomorsku i drugu industriju.

Fabrika vrijedna preko milion eura izgrađena je na 2.400 kvadratnih metara, a od toga je 1.300 metara proizvodne površine.

Eagle Technology, dobavljač je visokokvalitetnog/jeftinog inženjeringa i proizvodnje, smješten u Norveškoj i Bosni.

Misija kompanije temelji se na neprestanim naporima za povećanje zadovoljstva kupaca. Eagle Technology i Eagle AS Group pouzdani su partneri brojnim klijentima zahvaljujući pouzdanom izvođenju posla i naporima da učine suradnju što učinkovitijom. Zajedno s klijentima prepoznaju vrijednost očuvanja okoliša i kontinuirano razvijaju nove proizvode s ciljem stvaranja novih i vrijednih resursa od onoga što se općenito smatra otpadom.

Izvršni direktor Eagle Technology Bosna i član uprave je gospodin Ivo Klarić.

Posjeduju certifikate: ISO 9001: 2015, EN 13445-4: 2016 i AD 2000 Merkblatt HP0, DIN EN ISO 3834-3: 2006, te potvrdu o sukladnosti Tvorničke kontrole proizvodnje (FPC) i potvrdu o zavarivanju u skladu s EN 1090-1.

Šire informacije o kompaniji i poslovanju dostupne su na web-stranici kompanije: <https://eagletechnology.no/>

Naziv	Imaco Systemtechnik d.o.o. Usora
Sjedište	Žabljak bb 74230 Usora
Godina osnivanja	2015
Godišnji prihod 2019. godine	23.578.854,13 KM
Osnovna djelatnost	25.62 šifra djelatnosti - mašinska obrada metala

	46.18. - posredovanje u trgovini specijaliziranoj za određene proizvode ili grupe ostalih proizvoda.
Broj zaposlenih	130
Najvažniji izvozni proizvodi i usluge	<ul style="list-style-type: none"> - Kablovska konfekcija za industrijske strojeve. - Montaža niskonaponskih i upravljačkih ormara i razvodnih ploča za industrijske strojeve u različitim branšama. - Izrada i montaža različitih sklopova koji su sastavni dijelovi, odnosno podsklopovi za industrijske strojeve različitih namjena, kao i izrada i montaža kompletnih mašina. - Imaco systemtechnik d.o.o. posjeduje CNC strojeve na kojima se izrađuju dijelovi za sklopove, rezervni dijelovi i alati za industrijske strojeve. - Svojim kupcima Imaco Systemtechnik d.o.o. nudi i proizvode od lima i to: savijanje, zavarivanje i zaštita limenih pozicija farbanjem, elektropoliranjem ili eloksiranjem.
Izvozna tržišta	Proizvode koje plasiramo 100 % na strano tržište Njemačke, Austrije i Česke su pojedinačni i sklopni proizvodi za mašinsku industriju.
Vrijednost izvoza u 2019. godini	13.935.817,28 EUR

Slogan kompanije Imaco Systemtechnik d.o.o. Usora: Da, mi smo Vaš pouzdan partner!

Misija kojom se vode je postati najtraženiji sistemski partner u izradi kompleksnih sklopova i mašinskih jedinica za industriju u Europi. Cilj poduzeća Imaco Systemtechnik d.o.o. Usora je biti prepoznatljiv na tržištu ne samo kao dobavljač nego i sistemski podrška kupcima.

Kompanija Imaco Systemtechnik d.o.o. u 2020. i narednom periodu planira mašinski pojačati obradu metala sa dodatnom i novijom tehnologijom, kao i usavršiti izradu mašina i mašinskih sklopova. Najviše energije kroz sve ove godine ulažu u obučavanje svojih zaposlenika, tako da će i u budućem periodu nastaviti tu praksu, jer su zaposlenici najvažnija karika proizvodnje.

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

PREIS USORA
WELDED CONSTRUCTIONS

PREIS Usora d.o.o.
Zabljak bb, Usora
Zenica - Dobo
Bosnia & Herzigowina

Telefon: +387 (0)32 891 022
Fax: +387 (0)32 891 022
E-Mail: info@preis.ba
Web: www.preisgroup.com

Naziv: Preis Usora d.o.o.

Sjedište: Žabljak bb, Usora

Godina osnivanja: 2014.

Godišnji prihod u 2019. godini: 12.334.198,39 KM

Osnovna djelatnost: proizvodnja metalnih konstrukcija

Broj uposlenih: 160

Najvažniji izvozni proizvodi i usluge: proizvodnja metalnih dijelova za transformatore i obrada metala.

Izvozna tržišta: EU

Vrijednost izvoza u 2019. godini: 12.064.392,86 KM

Šire informacije o kompaniji i poslovanju dostupne na web-stranici: www.preisgroup.com.

Preis Usora je članica Preis Group Austrija. Zavarene konstrukcije u Preis-u danas prelaze granice jednostavnog opisa. Primjenjuje se širok spektar metoda i proizvoda, pritom koristeći najnaprednije tehnologije. Isto vrijedi i za ostale grane čeličnih konstrukcija u Preis-u, kao što su: rezanje, strojna obrada, pjeskarenje, bojanje i premazivanje. Sa zadnjim investicijama u unapređenje proizvodnje u Preis-u, napravljen je veliki napredak u tehnologiji 21. stoljeća. Kompanija je certificirana prema normama DIN EN 15085-2 (GL1) – za zavarivanje ploča izrađenih od ugljičnog i nehrđajućeg čelika, aluminijske cijevi i svornjaka sa navojem za željezničke konstrukcije i EN IS 0 3834-2.

IV.2. DRVOPRERAĐIVAČKI SEKTOR

BiH se ubraja u šumovita područja, jer 60 % površine države je pod šumom i to pretežno visokom, te ukoliko posmatramo odnos ukupne površine šuma prema površini države, Bosna i Hercegovina je jedna od najšumovitijih zemalja Europe.

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Ukupne površine šuma i šumskog zemljišta zauzimaju 64,61 % teritorije Zeničko-dobojskog kantona, od čega je 47 % šumskog zemljišta u državnoj svojini i 17,6 % teritorije Kantona u privatnoj svojini.¹

Zahvaljujući značajnom sirovinskom potencijalu, u ZDK se razvila snažna drvna industrija, sa najvećim vanjskotrgovinskim suficitom u Kantonu, te kao takva, predstavlja jednu od strateških grana privrede ovog kantona.

Ovaj sektor već dugi niz godina ima pozitivan trend rasta i jedan je od svijetlih primjera privrede ZDK, jer je ekološki prihvatljiv, ogromnih sirovinskih potencijala, višedecenijske tradicije i tradicionalno izvozno orijentisan, sa mogućnošću preusmjerenja proizvodnje na veći stepen finalizacije, sa analogno većom vrijednošću proizvoda.

Obzirom na bogatstvo sirovinskog potencijala, te razvijenu drvnu industriju ZDK u kojoj postoje značajne količine drvnih ostataka od proizvodnje furnira, rezane građe i namještaja, biomasa može i treba postati značajniji izvozni proizvod ZDK koji ima svoje mjesto na zahtjevnom EU tržištu.

Pored navedenog potencijala biomase (pelet, briketi i sječka), istu je moguće upotrijebiti u kogenerativnim postrojenjima za proizvodnju potrebne toplote za procese proizvodnje, a također i za proizvodnju električne energije.²

Pojedine kompanije iz ovog sektora u ZDK imaju višegodišnje iskustvo i u izvozu proizvoda viših faza prerade u zemlje EU, posjeduju međunarodne certifikate, nosioci su prestižnih nagrada za dizajn i kvalitet proizvoda na međunarodnim sajmovima.

Najveća izvozna tržišta kompanija ovog sektora iz ZDK su: Italija, Srbija, Hrvatska, Njemačka, Švicarska, Švedska, Austrija, Holandija.

Sve navedeno ukazuje na veliki potencijal drvne industrije ZDK koja predstavlja sektor mogućih značajnih investicionih aktivnosti.

Najznačajnije kompanije drvoprerađivačkog sektora ZDK-a:

NATRON-HAYAT d.o.o. MAGLAJ
BUDO-EXPORT d.o.o. ŽEPČE
SECOM d.o.o. VISOKO
ARTISAN d.o.o. TEŠANJ
KRIVAJA-TMK d.o.o. ZAVIDOVIĆI

¹ Prostorni plan Zeničko-dobojskog kantona (2009-2029.)

² Publikacija „Drvna biomasa-gorivo budućnosti“, Sarajevo 2018 UNDP sa Češkom ambasadam u BiH

natron-hayat d.o.o.
MAGLAJ

1.1. Opći podaci

Naziv kompanije	„Natron- Hayat” d.o.o. Maglaj
Sjedište kompanije	Liješnica bb, 74 250 Maglaj
Godina osnivanja kompanije	2005. godina
Godišnji prihod kompanije u 2019.g.	100.945.705 KM
Osnovna djelatnost kompanije	Proizvodnja celuloze, papira i papirnih proizvoda
Broj zaposlenih 31.12.2019.	880
Web adresa i e-mail kompanije	www.natron-hayat.ba i natron-hayat@natron-hayat.ba

1.2. Proizvodni asortiman i izvozna tržišta

Proizvodni asortiman	Papiri od celuloze (Semi extensible, Standard kraft, MG papir)	Ambalažni papiri od otpadnog/recikliranog papira (Šrenc, Fluting i testliner papir)	Proizvodi od papira na bazi celuloze (Vreće, vrećice sa/bez ručke, trgovačke vrećice i doradeni papiri)	Proizvodi od papira na bazi otpadnog papira (valoviti karton)
Izvozna tržišta	<ul style="list-style-type: none"> - Afrika, - Amerika, - Australija i Okeanija, - Azija, - Centralna Evropa, - Jugoistočna Evropa, - Južna Evropa; - Zapadna Evropa 	<ul style="list-style-type: none"> - Jugoistočna Evropa 	<ul style="list-style-type: none"> - Zapadna Evropa; - Sjeverna Evropa; - Centralna Evropa; - Južna Evropa; - Jugoistočna Evropa 	<ul style="list-style-type: none"> - Jugoistočna Evropa

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

1.3. Poslovni potencijali

Povećanje kapaciteta proizvodnje u baznoj industriji, a posebno u prerađivačkoj, zbog zabrane korištenja plastičnih kesa u Evropskoj uniji.

DTB BUDO-EXPORT

Poduzeće postoji još od davne 1974. godine, kada je razvojem tehnologija i modernizacijom, s vremenom preraslo u veliko poduzeće za proizvodnju ploča i elemenata za masivni namještaj i proizvodnju briketa. Poduzeće je obiteljsko i 90 % izvozno orijentirano. Jedna je od vodećih kompanija u Zeničko-dobojskom kantonu i šire u oblasti proizvodnje visoko kvalitetnih masivnih ploča za namještaj. Kompanija se nalazi na oko 30.000 m² proizvodno-poslovnog prostora. Zapošljava 180 radnika.

Sjedište poduzeća je Grabovica bb, 72230 Žepče. Kompanija se nalazi u blizini magistralne ceste M-17, putni pravac Zenica - Doboj.

Posjeduju i FSC™ (FSC-C112505) certifikat koji ukazuje na ozbiljnost proizvoda i samog poduzeća i olakšao je ulazak kompanije na Europsko tržište.

Proizvodnja kompanije BUDO-EXPORT d.o.o. Žepče radi na principu samostalnog dovoza sirovine sa šumskih stovarišta, vlastitim kamionima - šticarima. Zatim slijedi primarna proizvodnja (pilana) gdje se vrši prorez trupaca i priprema za sušenje u poznatim sušarama (Mühlböck, Nigos) i daljnji finalni proces prerade suhih elemenata u konačan proizvod - ploču.

Finaliziranje proizvodnje tj. izrada masivnih ploča i elemenata koji se koriste za izradu skupocjenog namještaja se vrši na mašinama njemačkog proizvođača WEINIG^[L]_[SEP] kao jednog od vodećih proizvođača mašina za obradu drveta, u drvenoj industriji. S obzirom da drvena djelatnost podliježe stalnom istraživanju i planiranju, podložna je stalnim promjenama u proizvodnom procesu zbog modernizacije mašina i ostalih proizvodnih strojeva koji sudjeluju direktno u proizvodnji.

Proizvodi kompanije su: širinske ploče od bukve u A/B i B/C kvaliteti raznih dimenzija, dužinsko širinske ploče od bukve u A/B i B/C kvaliteti raznih dimenzija, širinske ploče od hrasta u B/C kvaliteti raznih dimenzija, dužinsko širinske ploče od hrasta u B/C kvaliteti raznih dimenzija, bukov briket θ 80 mm.

SECOM D.O.O. VISOKO

Secom d.o.o. Visoko, kao privatna kompanija, osnovan je prije više od 20 godina. Tokom poslovanja, iskustvom i kvalitetom proizvoda, nametnuli su se kao jedan od lidera u oblasti drvene industrije u Bosni i Hercegovini. Ulaganjem u najmoderniju tehnologiju uspjeli su zaokružiti proces proizvodnje od ulaska trupaca do proizvodnje namještaja. Firma se nalazi na cca 50.000 m², na dvije lokacije i zapošljava 150 radnika.

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

U proizvodnim kapacitetima primjenjuju evropske i svjetske standarde upravljanja kvalitetom, tako da su svi proizvodi kompanije SECOM d.o.o. Visoko proizvedeni po najstrožijim standardima upravljanja. Posluju prema ISO 14001, ISO 9001 i FSC™ CoC.

Ugledna su firma u oblasti proizvodnje lepljenih bukovih ploča, nameštaja i briketa prema zahtjevima kupca na domaćem i EU tržištu. Rukovodstvo kompanije se pridružuje općim naporima da se postigne optimalna potrošnja prirodnih resursa sa svojim ukupnim uticajem i da se izbjegne zagađenje zemljišta, vazduha i vode i ugrozi zdravlje ljudi, biljaka ili životinja.

Nakon dugogodišnjeg iskustva u oblasti drvne industrije, Secom d.o.o. specijalizirao se i za proizvodnju namještaja od masivnog drveta u najvećem udjelu od hrasta i bukve. Svoje proizvode namještaja izvoze na tržište EU, a ponajviše na njemačko tržište koje je veoma zahtjevno. Kupcima nude, osim kvalitete i poštivanje definisanih rokova isporuke i uvažavanje posebnih zahtjeva za izvedbom. Proizvodni kapaciteti za namještaj površine ca. 6.000 m² čine automatska lakirница sa nekoliko CNC mašina.

U mogućnosti su proizvoditi:

- Širinski ljepljene ploče u standardima kvalitete AB, BB, KK dužine 900-2000 mm, debljine 40,43 i 45 mm;
- Cinkovane ploče kvaliteta AB, BB, KK i maksimalne dužine 5000 mm, širine 1300 mm i debljine 18, 20, 27, 40, 43 i 45 mm.

Proizvodnja ploča se odvija u hali na cca. 25.000 m².

Osim proizvodnje ploča imaju i vlastite kapacitete za sušenje drveta. Kapacitet sušare je cca. 1.200 m³.

Kompanija Secom d.o.o. proizvodi bukove brikete od piljevine vlažnosti 8 +/- 2 %.

Briketi su dimenzije fi 70 mm, a godišnja proizvodnja briketa iznosi 5000 tona.

ARTISAN®

Tvornica Artisan d.o.o. Tešanj nastala je iz tradicionalne stolarije Ćostović koja je u nju pretočila svu svoju ljubav prema drvetu i 50 godina iskustva u njegovoj obradi.

Artisan je specijaliziran za ručnu proizvodnju visokokvalitetnog namještaja od masivnog drveta i upravo je inzistiranje na ručnom, artizanskom radu ono što ih razlikuje od ostalih.

Prva iskustva stekli su izrađujući namještaj za nizozemske i britanske dizajnere, a 2007. godine, u saradnji sa regionalnim dizajnerima, pokreću i prvu vlastitu kolekciju.

Nastoje svakom kolekcijom, svakim komadom drveta, vizijom dizajnera i dodirrom marljivih majstorskih ruku, opravdati filozofiju koju slijede.

Posjeduju slijedeće certifikate: ISO 9001:2015 Certifikat, FSC COC Certifikat.

Izvozna tržišta: Australija, Austrija, Belgija, BiH, Bugarska, Danska, Dominikanska Republika, Engleska, Francuska, Grčka, Holandija, Hong Kong – China, Južna Koreja, Kanada, Kazahstan, Kina, Kipar, Libanon, Luksemburg, Makedonija, Mađarska, Meksiko, Njemačka, Novi Zeland, Poljska, Rumunija, Rusija, SAD, Singapur, Slovačka, Slovenija, Srbija, Taiwan, Češka, Španija, Švedska, Švicarska.

KRIVAJA-TMK d.o.o. ZAVIDOVIĆI

1884

Tradicija drvne industrije u ovome kraju počinje dosta davno sa dvije kompanije Gregerson & Söhne and Eisler und Ortlieb, koje su prve prepoznale izobilje šumskog bogatstva Zavidovičkog kraja. Tvornica Eisler und Ortlieb-a je opisana kao jedna od najvećih i najmodernijih postrojenja u tadašnjoj Evropi.

1949

Industrijsko preduzeće "Krivaja" Zavidovići, matična kompanija, je rođena na temeljima te dvije kompanije i u godinama koje slijede, postaje jedno od najvećih i najpoznatijih preduzeća bivše Jugoslavije.

1952

Već u ranim '50-im počinje proizvodnja montažnih kuća na bazi lakih montažnih građevinskih elemenata i lameliranog ljepljenog drveta. Od samog početka do danas, Krivaja-TMK d.o.o. se nametnula kao lider u montažnoj gradnji u regionu.

1987

Od kraja sedamdesetih do početka devedesetih godina prošlog stoljeća, Krivaja je napravila montažni objekat na skoro svakom dijelu planete. U Skoplju, za samo pet mjeseci, je montirano 2060 stanova i 53 drugih objekata; u Turskoj dodatnih 700, te na hiljade kvadratnih metara u Iraku i ostalim dijelovima svijeta.

U Krivaja Homes partneri ste sa timom eksperata iz struke (arhitekti, inženjeri, dizajneri, majstori zanata, te sav posvećeni prodajni kadar).

Kompanija uspješno gradi kuće još od davne 1950. i izgradili su preko 1.5 miliona kvadratnih metara stambenog prostora diljem svijeta, od Kariba do Norveške.

Sa dugogodišnjom tradicijom u gradnji domova nastoje biti ne samo graditelji klijentova doma, nego i realizatori njegovih snova.

Proizvodi Krivaje TMK d.o.o. Zavidovići su: kuće, stolarija, prozori i vrata (balkonska, unutrašnja, vanjska), lijepljeno lamelirano drvo, lake građevinske ploče.

IV.3. POLJOPRIVREDA I PREHRAMBENI SEKTOR

Poljoprivreda u Zeničko-dobojskom kantonu ima važnu ulogu i predstavlja značajan potencijal privrednog razvoja, zahvaljujući povoljnoj klimi, kvalitetu vode i zemljišta.

Ukupno obradivo zemljište u 2018. godini u ZDK obuhvata 47.125 ha, što je za 0,8 % više obradivih površina u odnosu na 2014. godinu (46.741 ha).

Visoku obrađenost oraničnih površina imaju općine Žepče, Doboj-Jug i Breza, dok najnižu imaju Olovo i Vareš.

Tabela 8. Pregled oraničnih površina prema načinu korištenja po gradovima/općinama ZDK u 2018. godini¹⁶

Gradovi/općine	Oranice, bašte i vrtovi u ha				Neobrađene oranice i bašte	% neobrađenog zemljišta
	Ukupno obradivo	Obrađeno	Ostalo u oranicama	Ugari ¹⁷		
Breza	1.611	1.541	40	0	30	1,9
Doboj-Jug	515	514	0	0	1	0,2
Kakanj	3.038	1.692	35	0	1.311	43,2
Maglaj	5.545	952	82	11	4.500	81,2
Olovo	2.908	162	18	0	2.728	93,8
Tešanj	7.795	5.646	25	600	1.524	19,6
Usora	3.521	3.153	10	3	355	10,1
Vareš	1.779	193	34	0	1.552	87,2
Grad Visoko	5.752	4.027	150	2	1.573	27,3
Zavidovići	6.856	2.885	104	70	3.797	55,4
Grad Zenica	6.358	2.855	191	0	3.312	52,1
Žepče	1.447	1.061	386	0	0	0,0
ZDK	47.125	24.681	1.075	686	20.683	43,9

Postojeći prirodni uslovi su značajne pretpostavke za organizovanje poljoprivredne djelatnosti u različitim oblastima primarne poljoprivredne proizvodnje, kao što su: biljna proizvodnja (povrtlarstvo, voćarstvo, proizvodnja krmnog bilja), proizvodnja ljekovitog bilja, pčelarstvo i stočarstvo.

¹⁶ Socio-ekonomski pokazatelji po općinama za 2019., Federalni zavod za programiranje razvoja, Sarajevo

¹⁷ <https://www.savjetodavna.hr/2016/07/21/ugar-kako-ga-odrzavati/>

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Broj registriranih poljoprivrednih gazdinstava (obrta) u ZDK je u stalnom porastu, pa je u 2019. godini njihov broj bio veći za 7,3 puta u odnosu na 2014. godinu.

Tabela 9. Broj registriranih poljoprivrednih gazdinstava u ZDK u 2019. godini¹⁸

	2014	2017	2018	2019
Broj registriranih poljoprivrednih gazdinstava koja su svoju djelatnost registrirali po Zakonu o obrtu (osnovna djelatnost)	133	800	967	969

Također, u periodu 2014-2019. godina porastao je i broj zaposlenih u sektoru poljoprivrede i šumarstva. Broj zaposlenih je u 2019. godini bio 2.122, što je za 40,6 % više u odnosu na 2014. godinu.

Tabela 10. Broj zaposlenih u poljoprivredi i šumarstvu u ZDK u periodu 2014-2019. godina¹⁹

	2014	2017	2018	2019
Broj zaposlenih u poljoprivredi i šumarstvu	1.509	2.000	2.130	2.122

Zahvaljujući prirodnim resursima, te poljoprivrednim djelatnostima u ZDK se razvila snažna prehrambena industrija. U oblasti proizvodnje hrane, ZDK je apsolutni bh lider u proizvodnji i preradi pilećeg mesa, a značajna je proizvodnja flaširane vode za piće (gazirane i negazirane), pekarsko-konditorska industrija, kao i industrija prerade mesa i mesnih prerađevina i suhomesnatih proizvoda, proizvodnja meda i sl. Preko 70 kompanija koje posluju u proizvodnji prehrambenih proizvoda u ZDK, godišnje ostvari prihode od preko 450 miliona KM.

Dovoljno je spomenuti AS Grupaciju, Brovis, Madi, Perutninu Ptuj, kao najveće kompanije prehrambene industrije u ZDK, da bi se spoznala važnost Kantona u oblasti prehrambene industrije.

Pretpostavke za razvoj ovog sektora temeljene na:

- ❖ Bogatstvu poljoprivrednim zemljištem;
- ❖ Bogatstvu vodama;
- ❖ Povoljnim klimatskim uslovima;
- ❖ Mogućnosti značajnog povećanja obima ekološke-organske proizvodnje hrane;
- ❖ Mogućnosti rejonizacije proizvodnje u stočarstvu;
- ❖ Dostupnosti kvalificirane radne snage;
- ❖ Postojećim prerađivačkim kapacitetima,

pružaju značajne mogućnosti potencijalnim investitorima.

Najznačajnije kompanije prehrambenog sektora ZDK-a:

AS HOLDING TEŠANJ
MADI d.o.o. TEŠANJ
BROVIS d.d. VISOKO
PERUTNINA PTUJ d.o.o. BREZA

¹⁸ Statistički podaci, Federalni zavod za statistiku, Sarajevo

¹⁹ Ibid

Počeci ove kompanije vežu se uz društvo AS Jelah, koje je s poslovanjem započelo 1988. godine, kao samostalna trgovinska radnja, dok već 1995. godine, početni biznis prerasta u privatno preduzeće.

2016. godine osnovali su društvo AS Holding, uz razvijanje krovnog društva sa efikasnim mehanizmima korporativnog upravljanja koji se primjenjuje na 16 članica.

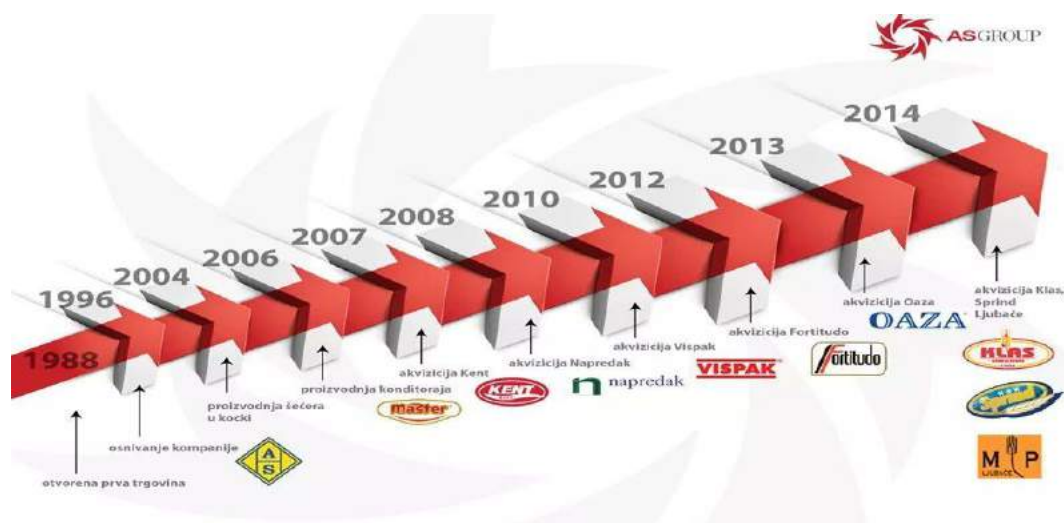
2018. godine AS Holding bilježi najveći uspjeh u dosadašnjem poslovanju. Kroz dodatna ulaganja i razvoj, zadržali su postojeće kupce i akvizirali nove, proširili kapacitete, te izvršili proboj na nova tržišta, uz primjenu novih tehnologija i povećanje broja zaposlenih.

Jačanjem svojih brendova, razvojem novih poslova, proizvoda i usluga žele biti generator i pokretač razvoja domaće privrede i jedan od najvećih poslovnih sistema u regiji.

Kreiraju puteve uspjeha isporučujući i razmjenjujući znanja, ideje i usluge u svim poslovnim sferama, oslanjajući se na bogato iskustvo, izuzetnu posvećenost i visoke moralne standarde svojih zaposlenika uz maksimiziranje sinergetskih efekata zajedničkog djelovanja članica sistema.

Pod „krovom“ AS Holdinga je 16 bh kompanija čiji su brendovi visoko pozicionirani i dobro poznati potrošačima u BiH ali i Evropi i svijetu. Zlatna džezva, Oaza, Tops, Zlatni puder, Tuzlanska so samo su neki od preko 2000 proizvoda njihovog portfolija. Već nekoliko godina u nizu zauzimaju najviša mjesta u ukupnom poretku najvećih kompanija u BiH.

Skupa sa svojim članicama zapošljavaju preko 4500 ljudi, sa tendencijom rasta u sve tri divizije poslovanja: hrana, trgovina i tekstil.

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Brendovi:

Naziv: „MADI“ d.o.o. Tešanj

Sjedište: Tešanj, Poslovna zona Vila br. 16

Godina osnivanja: 1989.

Godišnji prihod u 2019. godini: 148.781.992,00 KM.

Broj uposlenih: 600.

Najvažniji izvozni proizvodi: svježe i zamrznuto pileće meso i polutrajni proizvodi.

Najvažnija izvozna tržišta: zemlje Zapadnog Balkana.

Vrijednost izvoza: 7.177.715,00 KM.

Potencijalna tržišta: zemlje EU.

Certifikati: HALAL, HACCP i ISO 9001:2015.

Priznanja: višestruki nosioci titule "najveće mesne industrije u BiH" te mnogobrojna priznanja za kvalitet proizvoda.

Lanac vrijednosti: najnovija tehnologija u industriji i stalna ulaganja, više od 170 vozničkih jedinica, 150 kooperanata, zatvoren i kontrolisan interni sistem snabdijevanja "od jajeta do stola", strogi nadzor cijelog sistema sa 9 prehrambenih tehnologa i 21 doktor veterine, vlastita interna laboratorija, društvena odgovornost prema široj zajednici, partnerski odnos i kreiranje sistema zajedničkih vrijednosti sa uposlenicima, dobavljačima i kupcima.

Kompanija MADI osnovana je 1989. godine u Tešnju kao porodični biznis i u toj formi vlasništva posluje i danas.

Svjesni važnosti odgovornog upravljanja procesima, te potrebe za stalnim unapređenjima, kontinuirano se ulaže u tehnologiju, opremu i edukaciju. Ovaj pristup je rezultirao 1. mjestom u mesnoj industriji Bosne i Hercegovine.

Kompanija MADI danas broji 600 direktno uposlenih osoba, a preko kooperantske mreže od 150 kooperanata, dodatno je indirektno uposleno oko 500 osoba.

Potpuno zaokružen lanac uzgoja, proizvodnje i dostave omogućavaju da, sve što je proizvedeno danas, već sutra bude na policama maloprodajnih objekata širom BiH, ali i susjednih izvoznih tržišta, istovremeno garantujući najviši kvalitet za kupca.

Proizvodni portfolio čini 5 kategorija: piletina (svježa i zamrznuta), oblikovani proizvodi (pileći ćevapi i pljeskavice), polutrajni i dimljeni program (parizeri, šunke, hrenovke, kobasice), konzervirani program (paštete, namazi, naresci) i od 2020. godine proizvode fermentirani/trajni program od govedjeg mesa (sudžuk, čajna kobasica i goveđa kobasica SPECIAL po uzoru na kulen).

Vjeruju da njihovi kupci prepoznaju kvalitet i odgovornost prema poslu kao vrijednosti koje njeguju a povjerenje koje im je ukazano je trajna obaveza svakog zaposlenog. Uposlenici ove kompanije su njena snaga i na njih su posebno ponosni.

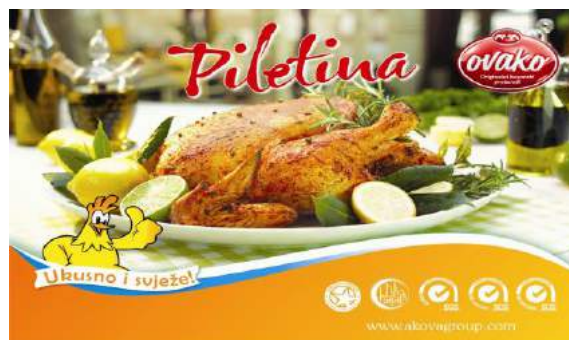
Proizvodi kompanije „MADI“ d.o.o. Tešanj Kompleks „MADI“ d.o.o. Tešanj u sklopu industrijske zone

Farme za uzgoj matičnog jata

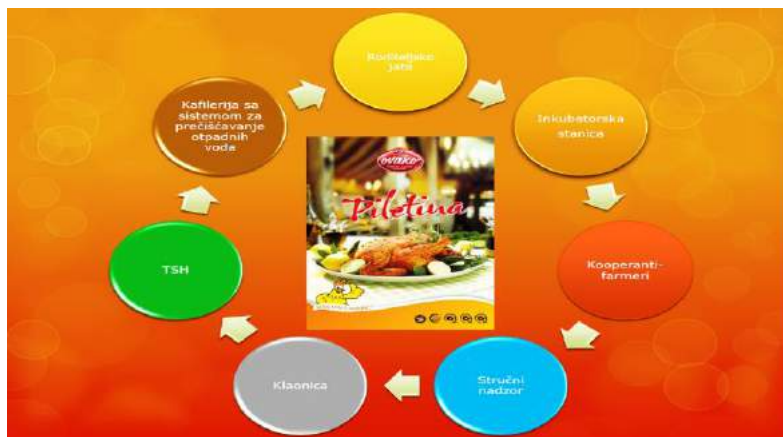

Inkubatorska i veterinarska stanica MADI

- ❖ Kompanija je počela sa radom u junu 1965. god. u sastavu IPK Sarajevo pod nazivom peradarska farma "Dobrinje" u izgradnji.
- ❖ U novembru 2001. godine izvršena je uspješna privatizacija firme od strane AKOVA GROUP.
- ❖ Registrovana pod nazivom BROVIS DD VISOKO, sjedište Dobrinje bb Visoko, sa opredjeljenjem za proizvodnju mesa peradi i 495 uposlenika sa 16.07.2020. godine.
- ❖ Strategija koja je primjenjena je planski razvoj s ciljem ostvarenja integrisanog sistema proizvodnje.
- ❖ Realizacija plana je ostvarena 2005. godine kada je klaonica peradi počela sa radom.
- ❖ Brovis je danas moderni peradarski centar koji ima zaokružen sistem proizvodnje na principu „od farme do trpeze”.
- ❖ Integrisani sistem omogućava potpunu kontrolu svih segmenata proizvodnje.
- ❖ Potvrdu uspješnosti funkcionisanja sistema potvrđuju standardi iz oblasti kvaliteta, zdravstvene bezbjednosti hrane i upravljanja okolinom: HALAL, HACCP, ISO 9001 i ISO 14001.
- ❖ Proizvodne jedinice koje čine integrisani sistem su: reprocentar (roditeljska jata), inkubatorska stanica, klaonica peradi, tvornica stočne hrane, kooperantska mreža za tov brojlera, stručni nadzor nad farmama i kafilerija sa sistemom za prečišćavanje otpadnih voda.
- ❖ Kompanija Brovis d.d. Visoko danas posluje sa 115 kooperanata sa područja cijele Bosne i Hercegovine.
- ❖ Godišnji prihod u 2019. godini - preko 117 miliona KM.
- ❖ Vrijednost izvoza u 2019. godini - preko 2,5 miliona KM.
- ❖ Najvažniji izvozni proizvodi i usluge: svi proizvodi od pilećeg mesa (file, batak, karabatak, krila, jetrice, gril pile, pile, stočna hrana, kao sirovine u mesno-prerađivačkoj industriji).
- ❖ Izvozna tržišta: Srbija, Hrvatska i Makedonija, Turska.
- ❖ Poslovni potencijali - nova tržišta i novi kupci.

U narednom periodu Brovis d.d. Visoko planira proširivanje/modernizaciju svojih proizvodnih pogona, stvaranje uslova za otvaranje novih tržišta kao i očuvanja postojećih poslovnih tržišta, uvođenje novih proizvoda. Također, akcenat je na poboljšanju uslova rada za radnike, edukaciju radnika i uvođenje novih tehnologija.

Opći podaci o kompaniji

Naziv:	PERUTNINA PTUJ-BH d.o.o. Breza
Sjedište:	Ulica Potkrajaska bb, 71370 Breza
Godina osnivanja:	2004. godina
Godišnji prihod u 2019. g.:	73 mio KM
Osnovna djelatnost:	10.13 - Proizvodnja proizvoda od mesa i mesa peradi
Broj uposlenih:	338 radnika
Najvažniji izvozni proizvodi i usluge:	Društvo PPBH trenutno ne radi izvoz iz razloga pokrivenosti regiona društvima Perutnine Ptuj, to jest kćerkama firmama, ali cilj nam je svakako u budućnosti tržište EU.
Izvozna tržišta:	Cilj tržište EU, UEA i članice CEFTE.

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Poslovni potencijali: Nastaviti sa osvajanjem tržišta proizvodima prirodnog okusa, kvalitetom, inovativnošću i originalnošću, razvijanje sigurnih i zdravih prehrambenih navika kod potrošača.

IV.4. SEKTOR TEKSTILA, ODJEĆE, KOŽE I OBUĆE

Industrija tekstila, odjeće, kože i obuće se ubraja u tradicionalne grane prerađivačke industrije ZDK. Ovaj industrijski sektor u ZDK karakterišu: tradicija u poslovanju, iskusna radna snaga, značajni instalirani kapaciteti, kvalitet proizvoda, cijena rada u odnosu na okruženje, geografska blizina tržišta Evropske unije, fleksibilnost proizvodnje, prilagodljivost rokovima isporuke, sigurno snabdjevanje energentima, putna infrastruktura, nepostojanje izvoznih kvota.

U ukupnoj proizvodnji prerađivačke industrije na Zeničko-dobojskom kantonu, tekstilna i kožarska industrija zapošljava ukupno preko 6.600 zaposlenika i u ukupnom broju zaposlenika na Zeničko-dobojskom kantonu učestvuje sa blizu 10 %.²⁰

Najveći izvoznik u BiH, po konsolidovanim rezultatima poslovanja, već niz godina zaredom je kompanija koja posluje na području ZDK, Prevent BH d.o.o. Visoko i saraduje sa renomiranim svjetskim proizvođačima u autoindustriji.²¹

Bez obzira što se radi o niskoakumulativnoj grani, potencijali industrije tekstila, odjeće, kože i obuće u ZDK leže u:

- ❖ pokretanju bazne proizvodnje,
- ❖ razvoju domaćih proizvoda i robnih marki i njihovom izvozu,
- ❖ transferu znanja i tehnologija kroz rad,
- ❖ proizvodnji proizvoda više dodatne vrijednosti,
- ❖ klasterizaciji,

i predstavljaju značajne mogućnosti potencijalnim investitorima.

Najznačajnije kompanije sektora tekstila, odjeće, kože i obuće ZDK-a:

²⁰ Strategija razvoja Općine Visoko (2015–2021)

²¹ Ibid

KOTEKS d.o.o. TEŠANJ
ALPINA-BROMY d.o.o. TEŠANJ
ALMA-RAS d.o.o. OLOVO
BONTEX d.o.o. MAGLAJ
TRENDTEX d.o.o. DOBOJ JUG

Koteks d.o.o. Tešanj je društvo za otkup, promet i izvoz sirove kože (juneće, kravlje, teleće, ovčije, jareće i kozije kože) u Bosni i Hercegovini i regionu, te proizvodnju kožne i tekstilne konfekcije, modne i radne odjeće i obuće, HTZ opreme, kožne galanterije i opreme za vojsku, policiju i specijalne službe (namjenska oprema). Društvo je osnovano 1994. godine čiji je osnivač Muharem Sejdić.

Vrhunski kvalitet kože, stručna izrada, moderan dizajn i funkcionalnost proizvoda su elementi koji određuju proizvodnju i koji su omogućili da uspješno traje ova kompanija.

U više od dvije decenije postojanja društva uspostavljeni su odlični poslovni odnosi sa dobavljačima i kupcima.

Koteks d.o.o. svoje poslovne aktivnosti obavlja u skladu sa sljedećim standardima: ISO 14001-2004; OHSAS 18001-2007; ISO 9001:2015 i Halal certifikatom BAS 1049:2010, te je jedina kompanija u regiji sa halal certifikatom za sirovu kožu.

Poslovna uvjerenja sa kojim posluje kompanija Koteks d.o.o. Tešanj:

- oporavak i prosperitet kožarske industrije,
- stvaranje novih kvalitetnih bosanskih proizvoda,
- uposlenici kao najvredniji kapital,
- poštivanje zakona i "fair play",
- zadovoljavanje zahtjeva domaćih i inozemnih kupaca, te domaćih dobavljača,
- zajednički rad svih partnera i uposlenika koji vode jednom cilju,
- zajedničko donošenje odluka među poslovnim partnerima.

Ukupan broj zaposlenih je oko 200, a više od 100 njih su svi kvalificirani radnici za proizvodnju različitih proizvoda od kože.

Kompanija skoro dvije decenije radi na principima zajedničke saradnje svojih poslovnih partnera, uposlenika i cjelokupne društvene zajednice.

Vizija je biti vodeća industrija kože u Bosni i Hercegovini s ciljem proizvodnje visokokvalitetnih proizvoda i stvaranje novih vrijednosti, što se planira postići primjenom moderne tehnologije, zadovoljavanjem i unaprjeđivanjem ekoloških standarda u skladu s održivim razvojem, stvaranjem kvalitetne i obrazovane radne snage, te pravovremenim i odgovornim ispunjavanjem obaveza prema dobavljačima i kupcima.

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Alpina - Bromy d.o.o.
74260 TEŠANJ
Ul. Braće Kotorić br. 118

Alpina-Bromy d.o.o. osnovana je 2008. godine u Tešnju.

Osnovana je zajedničkim ulaganjem Suada Roše kao vlasnika Bromija BH i Alpine d.o.o. Žiri, Slovenija.

Godišnji prihod u 2019. godini je bio 9 mil. KM.

Osnovna djelatnost je proizvodnja obuće.

Broj uposlenih je 320 radnika.

Proizvode modnu obuću za poznate kupce u Europi.

Najveća izvozna tržišta su: Slovenija, Njemačka, Švicarska, Francuska itd.

Trenutno rade na uvođenju novog programa u proizvodnji obuće tzv. brizganog programa, čiji proizvodi imaju širu primjenu u obućarstvu (zaštitna obuća, udobna obuća, sportska obuća i obuća za slobodno vrijeme).

Proizvodnja lijepljene obuće bi ostala u kapacitetu od 1500 pari dnevno, a proizvodnja brizgane obuće cca 1600 pari.

ALMA ✕ RAS

Kompanija ALMA RAS je osnovana 1998. godine, simbolično na Dan žena i od tada slovi za nezaobilazno mjesto ljubitelja kvalitetnog finog donjeg rublja i spavaćeg programa. Od godine osnivanja kompanija bilježi konstantan rast i razvoj – od male, porodične radionice, do brend lidera na domaćem tržištu, i danas upošljava preko 1.000 radnika u pet proizvodnih pogona. Jedna od ključnih politika poslovanja je briga o uposlenicima, zadovoljstvu radnika, ali i kupaca. Alma Ras vratolomnom brzinom postaje jedna od najpoznatijih kompanija u Bosni i Hercegovini, sa širokom distributivnom mrežom kroz veleprodaju i vlastite maloprodajne butike. Pažljivim plasmanom brendova i na drugim tržištima, osvojena su i srca kupaca na regionalnom i evropskom tržištu, od Crne Gore, Makedonije, Kosova do Slovenije i Danske.

„Dodir koji volim“

Svoju poziciju kompanija Alma Ras stvarala je isključivo zahvaljujući visokom stepenu kvalitete i prepoznatljivom imidžu. Odabirom visokovrijednih prirodnih materijala evropskog porijekla, praćenjem svjetskih modnih trendova, prilagođenim potrebama kupaca, kompanija je ubrzo izgradila prepoznatljivi imidž u pogledu kvalitete i stila.

„Brendovi za cijelu porodicu“

Kreativni tim Alma Ras brenda uvijek nanovo inspiriše žena i situacije u kojima se ona svakodnevno nalazi, od snenog ispijanja jutarnje kafe u omiljenoj pidžami ili pripremanja za posao, do izlaska u neodoljivom i udobnom donjem rublju koje će istaknuti njihovu ženstvenost. S druge strane, muški brend Manners, naglašava istančani stil i karakter pravog muškarca. Razigrani motivi na pidžamama i donjem rublju oduševili su i najmlađe, pa je tako, unutar brenda Alma Ras, djeci posvećena i posebna linija AR Kids. Navedeni brendovi zastupljeni su u maloprodajnim Alma Ras i Manners buticima, dok će kupce većih trgovačkih lanaca i šoping centara dočekati brend AR Family, kojeg karakteriše savršen omjer cijene i kvalitete.

MISIJA - Unositi u Vaš život inovaciju, udobnost i kvalitet.

VIZIJA - Biti moderan i inovativan lider u tekstilnoj industriji.

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

BONTEX

Naziv: „Bontex“ Maglaj d.o.o.

Sjedište: Liješnica bb, 74250 Maglaj

Godina osnivanja: 2004. godina

Godišnji prihod u 2019. godini: 4.168.580 KM

Osnovna djelatnost: Proizvodnja ostale odjeće i pribora za odjeću

Broj uposlenih: 214 radnika

Najvažniji izvozni proizvodi i usluge: šivanje košulja i košulje po mjeri i želji kupca

Izvozna tržišta: Švicarska, Austrija, Italija, Hrvatska

Vrijednost izvoza u 2019. godini: 3.246.166 KM

Poslovni potencijali: ekspanzija kompanije kroz akviziciju sa kompanijama koje posluju sa Vladama okolnih država.

Proizvodno trgovačko društvo "Bontex" Maglaj d.o.o. 100 % je privatno vlasništvo gospodina Husić Senajida.

Proizvodni asortiman baziran je na košuljama: modne, radne, košulje po mjeri kupca, radne hlače i odijela za medicinsko osoblje a sve se uglavnom izvozi na inostrano tržište.

"Bontex" Maglaj posluje sa švicarskim firmama "Weder Meier" i "Albiro" na principu Lohn poslovanja. Isto se ogleda u višegodišnjoj saradnji, prethodnom planiranju potrebe tržišta, mogućnosti poštovanja rokova, te proizvodnji košulja na zavidnom nivou, na visoko zahtjevnom tržištu. Sva modna muška i ženska odjeća, koja se proizvodi mimo sklopljenih

ugovora sa poslovnim partnerima je isključivo po želji i zahtjevu kupca. Širi asortiman obuhvata sve modne komade odjeće od košulja, bluza, majica, sakoa, hlača, suknji, maturalnih haljina i slično, tako da kompanija ima za cilj osnovati svoj vlastiti modni brend koji bi postao prepoznatljiv i u zemljama regiona.

Pored generalnog direktora, menadžment kompanije čine veoma stručni i obučeni ljudi, svako u svom domenu obaveza i zadataka, koji realiziraju zadatke vezane za organizaciju proizvodnje.

Ova proizvodnja je ekološki opravdana, locirana u naseljenom mjestu, okruženom mnoštvom zasadenih poljoprivrednih površina. Kompanija „Bontex“ d.o.o. Maglaj posjeduje certifikate: ISO 9001:2015, SA 8000:2014, A+ 2020.

trendtex
trend-tex je uvek u trendu

Grupacija TRENDTEX je osnovana 1996. godine i počela proizvodnju sa desetak radnika u proizvodnom pogonu u Tešnju. Danas, grupaciju čine matična firma HMT u Njemačkoj i proizvodni pogoni u Tešnju, Bileći i Trebinju u BiH, kao i proizvodni pogoni u Prijepolju i G. Milanovcu u Srbiji.

Osnovna djelatnost je proizvodnja i konfekcioniranje radne odjeće. Cjelokupan proizvodni program se izvozi na Evropsko tržište: Njemačke, Švedske, Danske, Francuske, Italije i Poljske. Nakon 20 godina uspješnog rada, dobre organizacije kompanije, unaprijed ugovorenim izvoznim poslovima, uz posredstvo matične kompanije HMT u Njemačkoj, TRENDTEX je u regionu postao lider u konfekcioniranju radne odjeće namijenjene Evropskom tržištu, sa nedeljnom proizvodnjom od 100.000 jedinica radne odjeće.

HMT sistem zapošljava 2000 ljudi u svojim fabrikama i kooperantskim firmama što daje sigurnost za zapošljavanje još proizvodnih radnika.

Kompanija Trendtex je u procesu uvođenja BSCI standarda koji se bavi zaštitom radnika na radu.

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

IV.5. RUDARSTVO

Energetski potencijal ZDK uglavnom se bazira na rezervama mrkog uglja Zenice, Kaknja i Breze. Karakteristika sva tri eksploataciona polja u ZDK je da se u njima nalaze ležišta izdvojena kao posebne cjeline. Pored mrkog uglja, u općini Maglaj nalaze se rezerve lignita. U zavisnosti od vertikalnog položaja ugljenih slojeva, u odnosu na površinu, pojedini dijelovi eksploatacionog polja se eksploatišu jamski, a drugi površinski. Pregled rezervi dat je u narednoj tabeli:

Tabela 11. Pregled rudnih rezervi (u tonama) po stepenu istraženosti po gradovima/općinama²²

Lokalitet/ležište	Geološke rezerve	Vanbilanske rezerve	Eksploatacione rezerve	Potencijalne rezerve
Breza (2006)	77.105.529	36.387.874	41.412.655	78.000.000
Kakanj (2007)	249.460.409	55.968.000	159.308.778	127.604.196
Zenica (2006)	282.924.568	119.830.669	163.063.230	1.042.722.518
Ukupno	1.083.536.997	364.439.417	650.376.775	2.174.930.778

Područje djelatnosti Vađenje ruda i kamena u ZDK bilježi pozitivne rezultate. Privredni subjekti u ovoj djelatnosti, u 2018. godini, ostvarili su izvoz od 1,98 miliona KM, što je veći izvoz za 257,6 % u odnosu na 2017. godinu.

Istovremeno, evidentiran je manji uvoz od cca 213,74 miliona KM, odnosno za 4,9 % u odnosu na 2017. godinu. U 2018. godini, indeks obima industrijske proizvodnje za djelatnost vađenja ruda i kamena je bio 98,4, a ukupna proizvodnja uglja u 2018. godini je bila veća za

²² Prostorni plan Zeničko-dobojskog kantona (2009-2029.)

37,9 % u odnosu na 2015. godinu. Broj zaposlenih bio 4.718 i ostvario je rast od 1,7 % u odnosu na 2017. godinu, uz istovremeni rast prosječne neto plate od 1,9 %, tako da je u 2018. godini iznosila 1.072 KM.

Tabela 12. Proizvodnja uglja u ZDK u periodu 2015–2018. godina²³

Rudnik mrkog uglja	2015. (u t)	2016. (u t)	2017. (u t)	2018. (u t)
Breza	473.126,00	541.639,00	676.544,85	729.695
Kakanj	1.008.054,00	962.557,00	1.301.193,00	1.108.566
Zenica	266.263,98	313.193,68	415.989,00	571.876
Ukupno	1.747.443,98	1.817.380,68	2.393.762,85	2.410.137

S obzirom na stanje tržišta električne energije može se reći da je ugalj, pored hidropotencijala, najznačajniji domaći energetske potencijal, tako da će rudarstvo i dalje imati značajnu ulogu u ukupnom privrednom razvoju ZDK.

U ZDK se proizvodnja električne energije skoro u potpunosti obavlja u TE Kakanj, uz manju proizvodnju u TE Natron-Hayat. U narednoj tabeli su prikazani podaci o proizvodnji električne energije u ZDK u termoelektranama za trogodišnji period.

Tabela 13. Podaci o proizvodnji električne energije u ZDK u periodu 2015–2017. godina²⁴

Termoelektrana	Proizvodnja 2015. (MWh)	Proizvodnja 2016. (MWh)	Proizvodnja 2017. (MWh)
TE "Kakanj" Kakanj	1.926.900	2.093.800	2.546.467,0
TE "Natron-Hayat" Maglaj	169.250,7	125.620	162.643,0
Ukupno	2.096.150,7	2.219.420,0	2.709.110,0

Na području ZDK dodijeljene su koncesije za izgradnju 13 mini hidroelektrana, postoji 25 solarnih elektrana, a planirane su i 2 nove solarne elektrane SE „Hifa Benz“ Tešanj i „Sami promet“ Visoko.

Prirodni gas i nafta su obezbijedeni uvozom, a distributer za prirodni gas je JP „Visoko Ekoenergija“ d.o.o. Visoko. Gas se isporučuje i direktnim potrošačima priključenim na gasovod, a ukupna količina potrošenog prirodnog gasa je 45.000 (1000 Sm³). U gradu Zenica je formirano javno preduzeće ZENICAGAS d.o.o. Zenica, za potrebe budućeg distribuiranja prirodnog gasa.

Navedene činjenice ukazuju da ZDK ima uslove za daljnji rast proizvodnje i investiranje u oblasti energije i rudarstva.

Najznačajnije kompanije u oblasti rudarstva ZDK-a:

JP ELEKTROPRIVREDA BiH - ZD RMU BREZA
JP ELEKTROPRIVREDA BiH - ZD RMU KAKANJ
JP ELEKTROPRIVREDA BiH - ZD RMU ZENICA
EASTERN MINING d.o.o. Sarajevo – Podružnica VAREŠ
GEOMET d.o.o. OLOVO

²³ Informacija o stanju privrede ZDK za 2018. godinu, Vlada ZDK, 2019

²⁴ Informacija o stanju privrede ZDK za 2018. godinu, Vlada ZDK, 2019

Rudnik mrkog uglja „Breza“ d.o.o. Breza egzistira još od 1907. godine. Ovaj rudnik je prije rata bio jedan od modernih i dobro opremljenih rudnika, sa dugoročnom rudarskom tradicijom, sposobnim i obrazovanim rudarskim kadrom, sa proizvodnom koncentracijom proizvodnje na jedan izvozni otvor, opremljen sa savremenom opremom na dobivanju i transportu uglja, a za vrijeme rata našao se na prvoj liniji fronta, koji je u ratnim prilikama izložen čestim razaranjima.

Rudnik „Breza“ u Brezi, u svom sastavu ima Direkciju i Pogone. Osnovna djelatnost Pogona je iskop, prerada, održavanje i transport uglja, a djelatnici Direkcije vrše za potrebe dijela Preduzeća: projektovanje, razvoj, opće, pravne i kadrovske poslove, komercijalne, finansijsko i plansko analitičke poslove i druge stručne administrativne i njima slične poslove.

Direkcija se sastoji iz četiri sektora i to:

1. Tehnički sektor
2. Sektor za projektovanje, razvoj i nove djelatnosti
3. Sektor opštih, pravnih i kadrovskih poslova
4. Ekonomski sektor

Rukovodioci sektora su ujedno i pomoćnici direktora. U okviru svakog sektora nalaze se službe, a unutar službi odjeljenja. Iz tehničkog sektora proističu pogoni i to:

1. Pogon „Sretno“
2. Pogon „Kamenice“
3. Pogon „Prerada uglja“
4. Pogon „PK Koritnik II“

Sa svojstvima uglja kojima raspolaže RMU „Breza“, sadašnja i buduća konkurencija neće bitno uticati na mogućnosti prodaje uglja. Sa određenim tehnološkim rješenjima, u smislu poboljšanja strukture asortimana u korist tzv. krupnih asortimana, RMU „Breza“ će biti konkurent drugim rudnicima uglja kod mnogih kupaca.

Osnovna komparativna svojstva mrkog uglja daju prednost ZD RMU „Breza“ da bude konkurentan na tržištu energetskog uglja i krupnijih asortimana za potrebe manjih ložišta i domaćinstava, a to su: visoka kaloričnost uglja, velika sagorivost uglja, mala vlažnost uglja, mala koncentracija sumpora u uglju u odnosu na konkurenciju, geografski položaj, saobraćajne komunikacije i dr.

Zavisno društvo RMU „Breza“ d.o.o. Breza je od 2009. godine, nakon reorganizacije, u vlasništvu JP „Elektroprivreda BH“ dd Sarajevo.

Racionalizacija proizvodnje uglja, prema bilansnim potrebama JP „Elektroprivreda BiH“ d.d. Sarajevo u budućem periodu, zatim kvalitetno rješavanje tehnološkog viška radnika i racionalizacija troškova koja će se dosadašnjim ulaganjem u ZD RMU „Breza“ d.o.o. Breza od strane JP „Elektroprivreda BiH“ d.d. Sarajevo putem dokapitalizacije u ukupnom iznosu od 35.718.801,58 KM i planiranim novim investicionim ulaganjima od 38.811.198,42 KM kao i kvalitativna svojstva uglja, daju sigurnu osnovu za rentabilno poslovanje ZD RMU „Breza“ d.o.o. Breza u narednom periodu. ZD RMU „Breza“ d.o.o. Breza trenutno ima ukupno 1204 uposlenika.

Prema trogodišnjem planu poslovanja ZD RMU „Breza“ d.o.o. Breza za 2020. godinu planirano je ostvarenje proizvodnje od 646.625 tku, od čega je planirana prodaja JP „Elektroprivreda BiH“ d.d. Sarajevo u količini od 500.000 tku energetskog sitnog uglja, a

ostatak je planiran za prodaju trećim licima kao krupniji asortimani (komad, kocka, orah i grah). Ostvarena mjesečna proizvodnja u julu 2020. godine je 41.138,00 tku.

RMU „Breza“ je vezan za podzemnu eksploataciju i ta činjenica rezultira proizvodnjom najkvalitetnijeg mrkog uglja u Bosni i Hercegovini, te se razmišlja o izvozu i projektima prerade i obogaćivanja uglja sa krajnjim ciljem, izgradnjom postrojenja za briketiranje uglja. Ovakav projekt u osnovi ima ekološki karakter, sa namjerom da u budućnosti puno više pažnje se posveti projektima zaštite životnog okoliša.

S tim razlogom u rudniku će se u budućnosti oformiti multidisciplinarni tim iz reda sopstvenih kadrova, koji će realizovati sve planirano i planirati sve ono što će doprinijeti progresu i razvoju rudnika u okruženju.

JP ELEKTROPRIVREDA BiH d.d. - Sarajevo,
Zavisno društvo Rudnik mrkog uglja "KAKANJ" d.o.o.-Kakanj

Rudnik mrkog uglja „Kakanj“ osnovan je 1902. godine. U sadašnjem organizacionom obliku egzistira od 2010. godine. Nakon izvršenog pripajanja preduzeća u koncern JP „Elektroprivreda BiH“, registrovan je kao Zavisno društvo Rudnik mrkog uglja „Kakanj“, odnosno kao društvo sa ograničenom odgovornošću.

ZD RMU „Kakanj“ posluje kao jedinstven pravni subjekt. Dijelovi Društva organizovani su u pogone i ekonomske jedinice, i to:

- dva proizvodna pogona: „Haljinići“ i PK „Vrtlište“;
- dva uslužna pogona: „Separacija“ i „Održavanje“ i
- jednu ekonomsku jedinicu: „Stručne službe“.

U pogonima i ekonomskim jedinicama organizovani su sektori, službe, grupe i radne jedinice. Pogoni su organizovani sa osnovnim zadatkom da ostvaruju proizvodnju i preradu uglja i predstavljaju proizvodnu cjelinu. Ekonomska jedinica „Stručne službe“ - Direkcija obavlja uslužnu djelatnost koja se sastoji od administrativno tehničkih i finansijskih poslova i ista je organizovana po sektorima i službama.

Sjedište ZD RMU „Kakanj“ je u Ulici Alije Izetbegovića broj 17.

Osnovna djelatnost Društva je vađenje i briketiranje mrkog uglja i njegova prodaja.

Osnovna funkcija rudnika jeste obezbjeđenje dovoljnih količina uglja za potrebe termoelektrane Kakanj radi proizvodnje električne energije.

Društvo je registrovano i za vađenje kamena, šljunka i pijeska, proizvodnju različite vrste opreme i alata, trgovinu na veliko i malo različitim vrstama proizvoda i posredništvo, kao i za obavljanje ostalih djelatnosti prema Odluci o standardnoj klasifikaciji djelatnosti u Federaciji BiH, što je regulisano Statutom.

Do 2009. godine ZD RMU „Kakanj“ je poslovao kao samostalan pravni subjekt i imao je 2.126 zaposlenih radnika, a sa 31.07.2020. godine RMU „Kakanj“ je broji 1.582 uposlenika.

Ukupan prihod za 2019. godinu je iznosio 69.607.597,75 KM.

RMU „Kakanj“ d.o.o. Kakanj nema proizvoda niti usluga za izvoz.

Osnovni cilj ZD RMU „Kakanj“ jeste očuvanje proizvodnje i ispunjenje osnovne funkcije, odnosno obezbjeđenje dovoljnih količina uglja za potrebe termoelektrane Kakanj.

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

JP ELEKTROPRIVREDA BiH - ZD RMU ZENICA

Rudnik mrkog uglja „Zenica“ d.o.o. – Zenica je počeo sa radom 05. maja 1880. godine. Danas Rudnik Zenica posluje u sklopu Koncerna JP Elektroprivreda BiH d.d. – Sarajevo kao Zavisno društvo Rudnik mrkog uglja „Zenica“ d.o.o. – Zenica.

Rudnik mrkog uglja „Zenica“ d.o.o. – Zenica vrši proizvodnju uglja u tri jamska kapaciteta i to: Stara jama, Raspotočje i Stranjani, a prerađu uglja vrši u pogonu Separacija. Prateće djelatnosti obavljaju se kroz radne jedinice i službe.

Rudnik Zenica raspolaže sa najvećim bilansnim (A+B+C1) i potencijalnim (C2+D1) rezervama mrkog uglja na prostorima Zeničko-sarajevskog ugljenog bazena. Riječ je najkvalitetnijem uglju koji je pretrpio i najpotpuniju metamorfozu u pravcu pretvaranja ka kamenom uglju, tako da se ugalj glavnog ugljenog sloja jame „Raspotočje“, prema gornjoj toplotnoj energetske vrijednosti, može tretirati kao mlađi kameni ugalj.

Ukupne rezerve na eksploatacionim poljima, danas se procjenjuju na oko 956 miliona tona, od čega su bilansne rezerve cca 177 miliona tona, potencijalne (C2+D1) 720 miliona tona i trenutno vanbilansne cca 57 miliona tona uglja.

Poslije milionske proizvodnje uglja, koju je Rudnik Zenica ostvario u periodu 1980.-1991. godine, proizvodnja je doživjela najveći pad u 1994. godini, a u toku rata mehanizovana oprema za široka čela ostala su u starim radovima u jamama.

U periodu od 1980. godine do 1993. godine, u jamskim pogonima „Stara jama“ i „Raspotočje“ eksploatacija se vršila širokočelnom metodom uz primjenu mehanizovane hidraulične opreme, dok u jami „Stranjani“ eksploatacija se vršila uz primjenu komorne otkopne metode.

Ukupna proizvodnja, iz sva tri jamska pogona, kretala se u prosjeku 80 000 tona/mjesec.

U cilju očuvanja kontinuiteta u proizvodnji, u sva tri jamska pogona, (od perioda 1993. godine do 2017. godine) nastavak eksploatacije je vršen uz primjenu komorne otkopne metode koja se primjenjuje i danas, kao alternativna metoda. U 2017. godini je izvršena nabavka i instalacija mehanizovane širokočelne opreme u pogonu „Raspotočje“. Vrijednost investicije se procjenjuje na blizu 40 miliona KM. Nabavka je izvršena posredstvom Vladajućeg društva JP EPBiH d.d. – Sarajevo.

Statusna obilježja:

Firma: JP Elektroprivreda BiH d.d. – Sarajevo, Zavisno društvo Rudnik mrkog uglja „Zenica“ d.o.o. – Zenica

Skraćena firma: JP Elektroprivreda BiH d.d. – Sarajevo, ZD RMU „Zenica“ d.o.o.- Zenica.

Naziv kompanije: Eastern Mining d.o.o.

Sjedište kompanije: Tisovci bb, 71330 Vareš, Bosna i Hercegovina

Godina osnivanja: 2013.

Godišnji prihod u 2019. godini: U 2019. godini utrošeno je 8,110,959 BAM, a u periodu od 2017. do 2020. preko 30 miliona BAM

Osnovna djelatnost: Istraživanja i eksploatacija mineralnih resursa.

Broj uposlenih: 40 u kompaniji i 100-120 ljudi zaposlenih u kompanijama-podizvođačima.

Najvažniji izvozni proizvodi i usluge: Koncentrati mineralnih sirovina.

Izvozna tržišta: Očekuje se definisanje u Studiji izvodljivosti.

Vrijednost izvoza u 2019. godini: Planirani početak proizvodnje druga polovina 2022. godine

Poslovni potencijali: Fokus aktivnosti za 2020. godinu će biti na daljnjim geološkim istraživanjima, kako na postojećim koncesijama tako i na širem regionalnom području, a sve u cilju povećanja potvrđenih rezervi rude i produženju životnog vijeka novog rudnika. Rezultati programa istraživanja utvrdit će ekonomsku opravdanost i mogući vremenski rok za početak daljnjeg rada, uključujući idejne studije i mogući razvoj na projektima. Otvaranje rudnika koji će imati značaj na svjetskom tržištu biti će od velike važnosti za BiH, naročito za općinu

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Vareš. To će donijeti nove mogućnosti zapošljavanja – direktnog i indirektnog, ekonomski razvoj i korist za širu zajednicu. Od početka, projekat se odvijao u skladu s dobrom međunarodnom praksom i svim zakonskim propisima BiH. Sve naše aktivnosti provode se u saradnji sa i uz podršku općinskih vlasti i ostalih sudionika na kantonalnom, entitetskom i državnom nivou.

Planovi za period 2020.-2022. godine uključuju:

- ishodovanje dozvole za eksploataciju,
- završetak studija o izvodljivosti,
- izrada glavnog rudarskog projekta,
- početak pripremnih radova za otvaranje rudnika i postrojenja za preradu rude, te ishodovanje dozvole za izvođenje radova prema rudarskom projektu.
- Trenutni plan je otvaranje rudnika i početak proizvodnje u 2022. godini.
- Očekivani broj uposlenih je 350, na bazi rezultata preliminarne studije za početak i kontinuiran rad rudnika, te preradu rude.
- Novo postrojenje će prerađivati 800,000 tona rude na godišnjem nivou, i proizvoditi tri vrste koncentrata koji će se slati na daljnju obradu van BiH.

MINECO

GEOMET d.o.o. OLOVO

Firma pod nazivom Geomet d.o.o. Olovo sa sjedištem u Olovu, BiH posluje od 2014. godine. Privredno društvo za eksploataciju, proizvodnju i promet „GEOMET“ iz Olova naručilac je Glavnog projekta, radi otvaranja rudnika u Olovu, a za račun i sa kapitalom Engleske kompanije MINECO, Limited – Croydon, United Kingdom.

Mineco je međunarodna skupina usmjerena na sektor prirodnih resursa i djeluje u tri ključna područja: trgovanje robom, rudarstvo baznih metala i taljenje i rafiniranje metala.

Koncesiju Olovo Mineco je stekao 2012. godine, a 2018. godine dobio je prvu novu licencu za eksploataciju koja je izdana u Bosni i Hercegovini u više od trideset godina. Ciljna proizvodnja je 120.000 tpa rude cerussite olova. Trenutno rudnik zapošljava 120 djelatnika. Lokacija rudnika se nalazi 5 kilometara od grada Olovo. Mineralizacija na tom području poznata je još od saskih vremena, međutim prvi komercijalni pokušaj vađenja, započet krajem 1980-ih, zaustavljen je 1992. godine.

Ležište Olovo visokokvalitetna je mineralizacija žilastih vrsta s više od 25 odvojenih struktura. Ruda ceruzita produkt je oksidacije primarne mineralizacije sulfida, koja se još uvijek može naći u tragovima u nekim dijelovima ležišta. Postrojenje je uspješno pušteno u rad u jesen 2019. godine i trenutno raste do ciljane razine proizvodnje.

IV.6. GRAĐEVINARSTVO

Građevinska industrija, obzirom na specifičnosti njenih proizvoda koji su temelj industrijske proizvodnje, ali i života ljudi uopće, se pozicionirala kao jedan od dominantnih sektora privrede ZDK.²⁵

Veliki potencijali ovog sektora u ZDK su kapaciteti za proizvodnju materijala ekstraktivnog karaktera (kamen, pijesak, šljunak, malter, beton i sl.) kao i za proizvodnju građevinskih materijala prerađivačkog tipa (cigla, crijep, cement, kreč, betonska galanterija, građevinska stolarija, instalacioni materijali i sl.) koja je organizirana u samostalnim preduzećima.

U sektoru građevinarstva u ZDK najveći dio radova izvode pravna lica, iako se bilježi povećanje udjela izvršenih radova od strane fizičkih lica.

Parametri rasta u sektoru građevinarstva za 2018. godinu u odnosu na 2017. godinu su kako slijedi:

- ukupna vrijednost građevinskih radova je iznosila 149,7 miliona KM, a povećana je za 17,7 %;
- broj zaposlenih je iznosio 3.959, a povećan je za 6,7 %;
- prosječna neto plaća povećana je za 5 %.²⁶

Tabela 14. Vrijednost izvršenih građevinskih radova u periodu 2016–2018. godina (u 000 KM)²⁷

	2016.			2017.			2018.		
	Ukupno	Pravne osobe	Fizičke osobe	Ukupno	Pravne osobe	Fizičke osobe	Ukupno	Pravne osobe	Fizičke osobe
Izvršeni građevinski radovi (u 000 KM)	127.220	123.116	4.104	149.752	143.428	6.324	152.631	150.920	1.711
Struktura %	100	96,8	3,2	100	95,8	4,2	100	98,9	1,1

Građevinske firme na području ZDK bave se svim vrstama radova. Pri tome je evidentan porast broja specijalizovanih građevinskih firmi u oblasti niskogradnje, koja zbog velikih infrastrukturnih projekata u BiH, postaje sve interesantnija. U sektoru građevinarstva dominira veći broj srednjih i malih preduzeća, ali i nekoliko velikih kompanija.

Osnovne oblasti u kojima kompanije ZDK djeluju su:

Visokogradnja (projektovanje i izgradnja):

- stambenih objekata, porodičnih kuća, namjenskih objekata, stambenih blokova, stambenih zgrada itd.
- javnih objekata (objekti zdravstva, kulture, administracije, trgovine, ugostiteljstva, prometa itd.)
- privrednih objekata (industrijski i poljoprivredni objekti).

Niskogradnja (projektovanje i izgradnja):

- saobraćajnica, konstrukcija, mostova, brana, tunela, silosa, vodotornjeva itd.²⁸

Građevinske kompanije ZDK izvode radove i izvoze proizvode na tržišta: Crne Gore, Hrvatske, Slovenije, Mađarske, Srbije, Njemačke, Austrije, Francuske, Švedske, Švicarske, Luxemburga, Belgije, Holandije itd.

Potencijala i mogućnosti za investiranje u građevinski sektor u ZDK ima jako mnogo, posebno kada je riječ o ulaganju u infrastrukturne projekte, kao što su:

²⁵ Strategija razvoja industrije građevinskog materijala Federacije BiH, 2016–2025.

²⁶ Situaciona analiza za Strategija razvoja Zeničko-dobojskog kantona za period 2021. – 2027. godina

²⁷ Zeničko-dobojski kanton u brojkama 2019 i 2020, Federalni zavod za statistiku

²⁸ Vodič za investitore grad Zenica

- ❖ koridor 5c,
- ❖ rekonstrukcija željezničke mreže, te
- ❖ investicije u izgradnju hidroenergetskih i termoenergetskih objekata.

Najznačajnije kompanije iz ovog sektora su:

TC HEIDELBERG KAKANJ
IGM doo VISOKO
UGARAK doo VISOKO
ALMY doo ZENICA
TERMO BETON doo BREZA

Naziv kompanije: Tvornica cementa Kakanj d.d. Kakanj

Sjedište: Selima ef. Merdanovića 146, 72240 Kakanj

Godina osnivanja: 1978.

Godišnji prihod u 2019. godini (samo proizvodnja cementa): 73 milion KM

Osnovna djelatnost: proizvodnja cementa

Broj uposlenih: 198

Najvažniji izvozni proizvodi: cement

Izvozna tržišta: Hrvatska i Crna Gora

Vrijednost izvoza u 2019. godini: 18 miliona KM

Najvažniji potencijal kompanije je vertikalna integracija koja podrazumijeva proizvodnju cementa i agregata od kojih u konačnici prave beton. To je smjer u kojem će kompanija nastaviti da traži mogućnosti širenja svoje mreže i ekspanzije, kako u BiH, tako i u cijelom regionu.

Tvornica cementa Kakanj (TCK) se već godinama ubraja među najuspješnije kompanije Bosne i Hercegovine, ali i cijele regije. Sa proizvodnjom sivog „zlata“, cementa, počela je u decembru 1978. godine, i od tog vremena svi proizvodi i usluge ove kompanije nose epitet vrhunske kvalitete u građevinskoj industriji. Tokom privatizacije, 2000. godine, *Tvornica cementa Kakanj* pridružila se svjetskoj prestižnoj grupaciji *HeidelbergCement Group* koja djeluje na 5 kontinenta u više od 60 zemalja i na više od 3.000 proizvodnih lokacija, gdje imaju cementare, betonare, kamenolome i asfaltne baze. Ovaj njemački gigant u Hrvatskoj je prisutan skoro tri desetljeća tokom kojih hrvatsko tržište opskrbljuje visokokvalitetnim cementom proizvedenim u susjednoj Mađarskoj.

Silna energija, napor i novac uloženi su da bi danas u srcu Balkana radio jedan od najsvjetlijih evropskih primjera čiste proizvodnje. Do danas, *Tvornica cementa Kakanj* je investirala oko 200 miliona KM (100 miliona eura) u modernizaciju tvornice, zaštitu okoliša i širenje

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

poslovanja. Emisije prašine sa glavnog dimnjaka tvornice smanjene su za čak 99 %. Zelene površine unutar tvorničkog kruga prostiru se na više od 100.000 m², a obuhvataju voćnjake, parkove i jezero s ribama.

Održivi razvoj duboko je utkan u poslovnu filozofiju *Tvornice cementa Kakanj*, isto kao što je cement koji proizvodi utkan u sve pore modernog života, od ulica, trotoara, mostova, pa do domova, vrtića, škola i nebodera.

Poduzetnički duh, dugoročno planiranje, pravilno postavljanje prioriteta i vizionarski pogled u budućnost glavne su odlike ovog cementnog proizvođača. Radi takvog pristupa poslovanju, u mnogočemu su bili pioniri. *Tvornica cementa Kakanj* je prva kompanija u BiH koja je uspješno privatizirana u velikoj privatizaciji. *TCK* je prva kompanija u BiH koja je izgradila i implementirala integrirani sistem upravljanja kvalitetom, okolinom, te zaštitom zdravlja i sigurnošću na radu u skladu sa zahtjevima standarda ISO 9001, ISO 14001, OHSAS 18001, a dodatno je svoj proizvod uskladila i sa zahtjevima europskih normi EN 197-1 i EN 197-2. To znači da *TCK* ima prepoznatljivu kvalitetu na europskom tržištu, odgovoran pristup prema okolini (rad na ekološki prihvatljiv način), te društveni odgovornost, kada su u pitanju vlastiti kadrovi, ali i svi oni koji se po bilo kojem osnovu nađu unutar kruga *TCK*.

TCK je posredstvom *HeidelbergCement* grupacije postala prva firma iz BiH koja je članica svjetskog poslovnog foruma za održivi razvoj (WBCSD – *World Business Council for Sustainable Development*), što podrazumijeva da *TCK* ima odgovoran pristup korištenju svih resursa (sirovinskih, energetskih, ljudskih).

To je prva kompanija u BiH koja je udovoljila kriterijima i zaslužila zlatni certifikat 3A bonitetne izvrsnosti. Jedna od prvih ili prva veća koja je pružila nesebičnu pomoć kada se zbog poplava iskazala potreba za pomoć ugroženima u BiH i Hrvatskoj.

Tvornica cementa Kakanj je jedna od prvih iz BiH koja je uradila akvizicije u EU gdje je prije 6 godina kupila čak 7 pogona za proizvodnju betona u Hrvatskoj u Zagrebu, Vinkovcima, Osijeku, Đakovu, Valpovu i Slavanskom Brodu, koje posluju u sastavu tvrtke *TBG Beton*, sa sjedištem u Zagrebu. *TBG BH* uz vrhunsko poznavanje proizvodnje i distribucije transportnog betona savršen je partner u svim fazama realizacije građevinskih projekata, od početne razrade do konačnog rezultata. To je kompanija koja pruža inteligentnu logistiku gradilišta uz širok spektar svih vrsta gotovog transportnog betona, njegov transport do odredišta, te njegovu ugradnju auto-pumpama. Svaki projektni zadatak *TBG Beton* izvršava na ekološki primjeren i tehnološki superioran način.

Svojim sivim „zlatom“ *Tvornica cementa Kakanj* opskrbljuje hrvatsko tržište putem kompanije *Dunav-Drava cement* sa sjedištem u Zagrebu.

Tvornica cementa Kakanj je također prva kompanija koja je u BiH pokrenula manifestaciju *Dan otvorenih vrata* koja već 16 godina simbolično oslikava otvorenost njenog poslovanja i komunikacije. Na taj dan tvornica postaje najveselije mjesto u čitavoj regiji jer hiljade građana, pogotovo najmlađih na kojima svijet ostaje, uživa u krugu tvornice u zabavnom programu.

Tvornica cementa Kakanj danas posluje po najvišim evropskim standardima i kriterijima, veoma je moderna u funkcionalnom i ekološkom aspektu, izuzetno uspješna i efikasna, koristi najbolju dostupnu svjetsku tehnologiju, i radi u skladu sa svim lokalnim zakonima, ali i normativima Evropske unije.

Tvornica cementa Kakanj je jedan od značajnih nosilaca sveukupnog društvenog života u lokalnoj zajednici. Razumije njene potrebe i aktivno doprinosi unapređenju kvaliteta života svih članova društva, a svojim društvenim angažiranjem pridonosi dobrobiti i razvoju zajednice. Aktivno sudjeluje u lokalnom ekonomskom razvoju, edukativnim programima, raznim dobrotvornim akcijama i drugim projektima usmjerenim na boljitak zajednice.

...uslov *kvalitetne* gradnje!

- ❖ Naziv firme: Industrija građevinskog materijala IGM d.o.o. Visoko
- ❖ Skraćeni naziv firme: IGM d.o.o. Visoko
- ❖ Sjedište: Ciglanska bb, 71305 Donje Moštre, Visoko
- ❖ Kontakt: +387/32/740-300, +387/32/740-527, +387/32/460-164
- ❖ Webmail: www.igm.ba
- ❖ Osnovna djelatnost: Proizvodnja ciglarskih proizvoda
- ❖ Ostale djelatnosti: Proizvodnja ekspaniranog polistirena-stiropora EKOPOR, Proizvodnja aluminijske i PVC stolarije, Proizvodnja protivprovalnih, protivpožarnih, protudimnih, metalnih vrata, Proizvodnja proizvoda od drveta, Izgradnja i prodaja stambenih i poslovnih prostora, Trgovine građevinskim materijalima, robom široke potrošnje
- ❖ Broj zaposlenih: 239
- ❖ Prihod 2019. godine: 34.921.865,00 KM
- ❖ Izvoz 2019. godine: 1.375.592,00 KM
- ❖ Izvozna tržišta: Crna Gora, Hrvatska, Slovenija, Mađarska, Srbija

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

- ❖ Izvozni proizvodi: Ciglarski proizvodi, stiropor proizvodi

UGARAK - *Produkt d.o.o.*

BiH 71300 VISOKO, Ul. Dobrinje bb

ID 4218241270009
Tel: + 387 32 748 500
Fax: + 387 32 748 502

PDV 218241270009 BR. RJEŠENJA: U/I-2654/96

EORI number: SIBA005005LC00331
info@ugarak.ba
www.ugarak.ba

UGARAK-Produkt d.o.o. Visoko uspješno posluje od augusta 1996. Godine. Osnivač kompanije je gospodin Džemil Ugarak sa svojom braćom. Proizvodnja se odvija u tri proizvodne hale, ukupne površine od 4360 m², na lokaciji naselja Dobrinje, grad Visoko.

Osnovna djelatnost kompanije je proizvodnja proizvoda od visokokvalitetnih repromaterijala (PVC profili firme REHAU Njemačka, Aluminijski profili firmi FE-AL Široki Brijeg i Schüco Njemačka, okova firmi GU i Schüring Njemačka) i ugradnja visokokvalitetne PVC stolarije i aluminijske bravarije po narudžbama i željama kupaca.

Proizvode sve vrste i dimenzije prozora sa i bez roletni, vrata, izloga, obješenih staklenih fasada, zimskih vrtova, poslovnih objekata, unutrašnjih i vanjskih prozorskih klupica. Proizvodi kompanije UGARAK-Produkt se odlikuju izuzetno privlačnim dizajnom, jednostavnim otvaranjem, protuprovalnom zaštitom, izuzetno visokim stepenom zvučne i toplotne izolacije, jednostavnim održavanjem, kao i izuzetnom trajnošću. Uz kvalitetne proizvode nastoje ponuditi i najbolji servis.

Proizvodni procesi u kompaniji su potpuno automatizovani i opremljeni novim softverima koji se kontinuirano ažuriraju, te su spremni da odgovore na sve tehnološke zahtjeve tržišta. Svjesna stalnog razvoja novih tehnologija, kompanija planira investiranje nabavke kompletno nove linije za izradu termo stakla i izradu željeznih ograda, kao i kompletne linije za izradu aluminijskih prozora i fasada.

Fabrika posjeduje certifikat o sistemu upravljanju kvalitetom serije ISO 9001:2015, CE znak, Bonitetnu ocjenu AA+ kao najuspješnija firma u Bosni i Hercegovini za 2019. godinu.

Uspješnost ove kompanije mjeri se zadovoljstvom kupaca koji su na prvom mjestu, a o tome govori i ostvareni godišnji prihod u 2019. godini koji iznosi 12.680.632,00 KM. Firma UGARAK-Produkt ima svoja predstavništva u Sarajevu i Njemačkoj (Munchen), te u Bosni i Hercegovini ima 101 zaposlenog.

Najvažniji izvozni proizvodi su proizvodi od PVC i aluminijuma kao što su vrata, prozori, fasade, roletne, komarnici, ograde itd. Ukupna vrijednost izvoza u 2019. godini iznosi 9.101.297,00 KM.

Za ino tržišta se proizvodi 71 % proizvodnje i to u zemlje: Njemačka, Austrija, Francuska, Švedska, Švicarska, Luxemburg, Belgija, Holandija itd., uz tendenciju širenja prodaje na tržišta Amerike i Azije.

Kompanija Almy d.o.o. Zenica osnovana je davne 1989. godine kao privatno preduzeće porodice Begić. U logotipu kompanije dominantna je oznaka – red po red ozida sa krovom, što slikovito pokazuje da stručnjaci i uposlenici ove kompanije grade, stvaraju i praktično svaki novi radni dan obogaćuju novim vrijednostima.

Nastanak samostalne djelatnosti porodice Begić počeo je još sedamdesetih godina kada je gospodin Ismet Begić u svijet biznisa krenuo kao samostalni autoprijevoznik. Krajem osamdesetih godina osnovao je preduzeće za proizvodnju, transport i trgovinu pod nazivom Almy. U preduzeću je bilo uposleno petnaestak radnika, raspolagalo se sa nekoliko kamiona, te manjim pogonom za proizvodnju betonske galanterije.

Jasna vizija menadžmenta, predanost i profesionalan pristup uposlenih prema poslu, doprinijeli su da preduzeće Almy izraste u kompaniju koja slovi za bh lidera u proizvodnji betona i betonske galanterije.

Kompanija posjeduje vlastite pogone za proizvodnju betona u Sarajevu, Zenici i Zavidovićima, koji su opremljeni najmodernijom tehnologijom, sukladnom evropskim standardima. Osim proizvodnje, djelatnost kompanije je usmjerena i na trgovinu, transport roba i ugostiteljstvo. Trgovinske aktivnosti uključuju veleprodaju i maloprodaju naftnih derivata, veleprodaju i maloprodaju ulja, maziva i guma, te veleprodaju i maloprodaju građevinskih materijala i srodnih proizvoda.

Danas kompanija Almy broji više stotina uposlenih, sa naglaskom na mladi i visoko obrazovani kadar. Znatna sredstva investirana su u infrastrukturu, tako da kompanija posjeduje preko 10 poslovnih objekata sa preko 50.000 m² zatvorenog poslovnog prostora i preko 20.000 m² skladišnog prostora, 3 bau centra i više skladišta građevinskog materijala, 5 benzinskih pumpi u Zenici, Zavidovićima i Sarajevu i motel Almy u Zenici, 6 betonskih baza kao i najveću fabriku betonske galanterije u Bosni i Hercegovini. Mehanizacija naše kompanije broji preko 150 kamiona za prijevoz svih vrsta tereta, te 25 manjih komercijalnih vozila. Uz sve navedeno uspješno su sagradili novu fabriku za proizvodnju praškastih materijala, boja i fasada pod brendom BAUMY.

Ono po čemu se kompanija Almy još razlikuje od ostalih preduzeća, jeste veliki broj poslovnih partnera koji su u njima prepoznali sigurnog i odgovornog poslovnog partnera, a neki od njih su: SHELL, ALPET, PIRELLI, HIFA OIL, CEMEX, LUX, MAKITA, IGM, 3E,

BOSCH, VARTA, RIGIPS, KRONO, VALDOM, FRAGMAT, KASTAMONU, AKFIX, itd. Ipak, najveća vrijednost je vrhunski educirani i motivirani tim uposlenika koji pokreće kompaniju i koji na prvo mjesto stavlja povjerenje i zadovoljstvo njihovih kupaca.

Kako bi zadržali lidersku poziciju na tržištu, a samim tim sačuvali i povjerenje kupaca, u martu 2004. godine uspješno su implementirali evropski sistem upravljanja kvalitetom i okolišem prema standardu ISO 9001:2000, te je 2008. godine uslijedila i recertifikacija sistema prema standardu ISO 9001:2008.

Kompanija Almy d.o.o. Zenica i brend ALMYBETON® dobitnik je prestižnog certifikata o fabričkoj kontroli proizvodnje betona, izdatog od strane GIT-ovog instituta za građevinarstvo, građevinske materijale i nemetale iz Tuzle.

Kompletna tvornička proizvodnja se obavlja prema novim BAS standardima koji su usklađeni prema EU normama: BAS EN 206-1:2002, BAS EN 206-1/A1:2006 i BAS EN 206-1/A2:2007. Kompanija je dobitnik QUDAL – Quality zlatne medalje za proizvodnju betona i betonske galanterije.

Kroz više od tri desetljeća poslovanja veliki značaj pridaju zapošljavanju mladih, obrazovanih kadrova, stipendiranju učenika i studenata, a također doprinose lokalnoj i široj zajednici kroz sudjelovanje u različitim društveno angažiranim projektima, te se pojavljuju kao sponzor ili donator u kulturnoj, sportskoj i vjerskoj oblasti.

Kompanija Almy svoje poslovanje, kao i partnerske odnose, usklađuje prema ISO standardima, koji garantiraju kvalitetu proizvoda i usluga. Sve navedeno je garant Vaše sigurnosti i zadovoljstva u poslovanju sa ovom kompanijom, te stoga ponosno poručuju svojim budućim partnerima i kupcima „birajte najbolje, kompanija Almy...“

TERMOBETON

Termo-beton d.o.o. je društvo za građevinarstvo, trgovinu i usluge osnovano 17.04.1996. godine u Brezi. Osnivači društva su Frljak Sabit, dipl.ing.građ. i Turbo Ahmed, dipl.ing.građ. Osnovna djelatnost Društva je građevinarstvo (niskogradnja i visokogradnja), proizvodnja betona i betonskih prefabrikata, kao i AB konstrukcija.

Proizvodnja betona vrši se na dva lokaliteta u Brezi, u dvije fabrike betona sa proizvodnim halama u kojima se proizvode prefabrikati kao što su: betonske i AB cijevi, slivnici, ivičnjaci, betonske ploče, AB gabioni, AB prečistači zauljenih tečnosti, revizionna okna po sistemu PERFECT, proizvodnja konstrukcija montažnih hala raspona 12-24 m i dr.

Kompanija je uspješno su izvršila veliki broj poslova od kojih posebno ističu radove na: Islamskom centru u Brezi, Umjetničkoj galeriji u Sarajevu, Koridoru 5c, tj. dionice autoputa

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Sarajevo-Zenica i Sarajevo–Tarčin, Postrojenju za prečišćavanje vode u Dabrinama, Sportskoj dvorani u Brezi, gradskoj magistrali u Zenici, proizvodnim halama: "Pakom" Visoko, "H-Aki" Visoko, "Lišćevica" Ilijaš, i dr., pješačkom mostu preko rijeke Misoče u Ilijašu, i mnogi drugi objekti.

Tokom svog rada stekli su veliki broj poslovnih partnera: Euro-asfalt (Sarajevo), Strabag (Sarajevo), Hering (Široki Brijeg), Integral Inženjering (Banja Luka), A3 (Široki Brijeg), Putovi (Grude), Bausystem (Sarajevo), Bihexo (Sarajevo), Rehau (Sarajevo), Zaimović (Kakanj), Tranzit-export (Sarajevo).

U toku 2009. godine osnivači Termo-beton d.o.o. kupuju firmu Sanex d.o.o. koja se bavi eksploatacijom kvarcnog pijeska, a sve sa ciljem zaokruživanja procesa proizvodnje betona i različitih betonskih i armirano-betonskih proizvoda.

Kompanija raspolaže sa zavidnim sredstvima rada, infrastrukturom i zapošljava 88 radnika sa tendencijom da se taj broj poveća.

Trenutno rade na nekoliko važnih projekata, kao što su: nastavak radova na izgradnji autoputa (dionica Zenica-Klopče), rekonstrukcija robne kuće Na-ma Sarajevo, proizvodna hala Pakom u Visokom, Južna transferzala Sarajevo, IX transferzala Sarajevo, proizvodni objekat "Pretis" Vogošća, Spomen obilježje Novi Grad Sarajevo, itd.

U toku 2011. godine izvršili su edukaciju i dobili certifikate za Sistem upravljanja kvalitetom, okolinom i zaštitom zdravlja i sigurnosti na radu, u skladu sa zahtjevima standarda EN ISO 9001:2008; i EN ISO 14001:2009, te kontinuirano nastavili recertificirati iste.

Strategija kompanije je postići održiv i profitabilan rast kroz:

- investiranje u zaposlene i šanse na tržištu;
- građenje dugoročnih i pouzdanih partnerstava;
- proširivanje tržišta za njihove proizvode i usluge;
- izvođenje visokokvalitetnih građevinskih radova.

Misija kompanije je:

- biti pouzdan partner za pružanje usluga,
- građenje infrastrukture koja će donijeti dugoročne koristi njihovim kupcima i zajednici u kojoj živimo i radimo,
- kreirati okolinu koja će biti sigurna i poželjna za rad.

Vizija kompanije je:

Biti inovator u segmentu srednjih preduzeća u sektoru građevinarstva.

V. POSLOVNE ZONE

Kao segment poduzetničke infrastrukture, poslovne zone su važan instrument konkurentnosti u privlačenju stranih investicija, generiranju izvoza i novog zapošljavanja a kao takve značajno participiraju u realizaciji ekonomskih ciljeva Zeničko-dobojskog kantona, Federacije BiH i Bosne i Hercegovine u cjelini, te podizanju produktivnosti i efikasnosti, unapređenju tehnološkog nivoa proizvodnje i poduzetništva.

Svjesni važnosti poslovnih zona, gradovi i općine Zeničko-dobojskog kantona, u nastojanju da unaprijede kapacitete poslovnih zona, investitorima u poslovne zone Zeničko-dobojskog kantona, nude slijedeće pogodnosti:

- ❖ Pogodnosti plaćanja ugovorene cijene zemljišta i troškova uređenja zemljišta;
- ❖ Osiguranje građevinskih i drugih dozvola i saglasnosti u ubrzanom upravnom postupku;
- ❖ Mogućnost prilagođavanja veličine čestica prema potrebama investitora;
- ❖ Subvencioniranje određenih troškova;
- ❖ Stručna pomoć i saradnja u razvoju i realizaciji investicije;
- ❖ Korištenje sinergetskih efekata poslovanja u Industrijskim zonama;
- ❖ Strateške lokacije, budući da: Završetkom izgradnje koridora 5c Industrijske zone Zeničko-dobojskog kantona postaju najkonkurentniji prostor za investicije u regionu.

Na području ZDK postoji 40 poslovnih zona. Od ukupnog broja 57,5 % čine zelene poslovne zone, 37,5 % su smeđe poslovne zone, a 5 % je mješovitih poslovnih zona.

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Tabela 15. Poslovne zone u ZDK²⁹

Općina/Grad	Poslovne zone	Površina (ha) i vlasništvo	Tip industrijske zone
Breza	Potkraj – ŠAŠ	23,7 – privatno	zelena
	Potkraj – Bretex	2,7 – privatno	smeđa
	Rudnik mrkog uglja Breza	20,9 – državno	smeđa
Doboj Jug	Matuzići	5,57 – mješovito	zelena
	Mravići	13 – privatno	zelena
	Karuše	61,8 – privatno	zelena
Kakanj	Modrinje	4,3 – javno	zelena
	Vrtlište	5,43 – javno	smeđa
Maglaj	Misurići	6 – privatno	zelena
	Liješnica	16 – privatno	zelena
	Novi Šeher	14 – privatno	zelena
Olovo	Tvornički krug drvne industrije ex "Prominvest" doo Konjic	9,2 – privatno	smeđa
	Tvornički krug drvne industrije "Prominvest" doo Konjic	3 – privatno	smeđa
	Privredna zona uz JZU BRC "Aquaterm" Olovo	0,68 – javno	smeđa
	Privredna zona uz JZU BRC "Aquaterm" Olovo	0,69 – javno	smeđa
	Kovan MI PJ Olovo	2,75 – privatno	smeđa
	Danac	4,59 – mješovito	zelena
Tešanj	Bukva – Vila	59,5 – mješovito	smeđa
	Ciglana – Glinište	91 – mješovito	smeđa
	Ekonomija	13,2 – mješovito	smeđa
Usora	Žabljak	27,37 – privatno	zelena
	Srednja Omanjska	51,31 – mješovito	zelena
Vareš	Šijakovo	1,5 – državno	zelena
	Kram	2,4 – državno	zelena
	Prnjavor	1,7 – državno	zelena
	Kapitalna	0,08 – državno	smeđa
	Stacionar	0,06 – državno	smeđa
	Dole	1,4 – državno	smeđa
Visoko	Ozrakovići	27,22 – privatno	zelena
	Kula Banjer	5 – mješovito	zelena

²⁹ Industrijske zone u ZDK – instrument unapređenja poduzetništva MSP, investicija i zapošljavanja

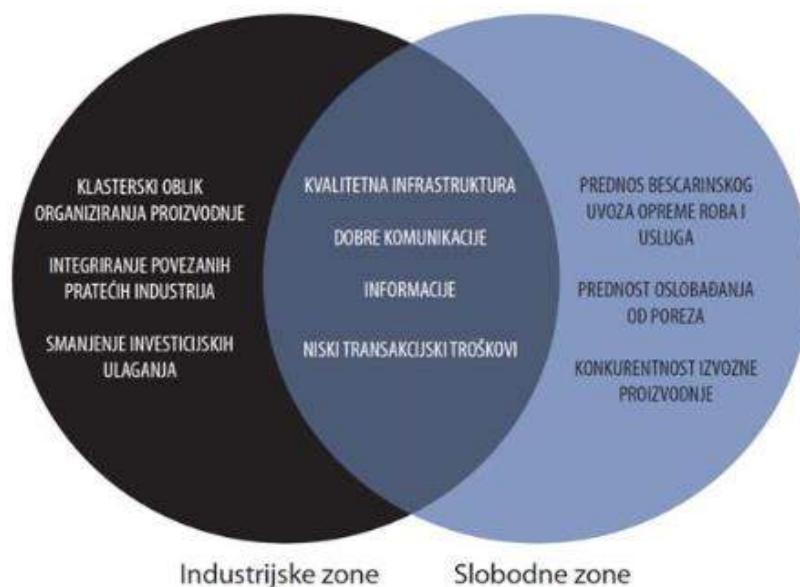
	Topuzovo polje	0,03 – privatno	mješovita
	Čekrečije	55 – privatno	zelena
Zavidovići	Ekonomija Batvice	20,16 – javno	zelena
Zenica	Zenica I	33,64 – javno	zelena
	Nemila	3,48 – mješovito	zelena
	Trokuće	1 – privatno	zelena
Žepče	Polja	11,2 – mješovito	zelena
	XP Žepče	10 – mješovito	mješovita
	Golubinja	29,1 – privatno	smeđa
	Radovlje	9,4 – mješovito	zelena

V.1. SLOBODNE ZONE

Slobodne zone u BiH dio su carinskog teritorija Bosne i Hercegovine i imaju status pravne osobe. U skladu sa Zakonom o slobodnim zonama BiH, osnivač slobodne zone može biti jedna ili više domaćih ili stranih pravnih i fizičkih osoba koje su registrirane u BiH. Korisnici slobodne zone ne plaćaju PDV i uvozna davanja na opremu koja će se koristiti za proizvodnju. Ulaganja u slobodne zone, transfer dobiti i prijenos ulaganja su slobodni. Osnivanje slobodne zone je ekonomski opravdano ako se na temelju priloženog elaborata o ekonomskoj opravdanosti osnivanja slobodne zone i drugih priloženih dokaza može ocijeniti da će vrijednost robe, koja se izvozi iz slobodne zone, preći najmanje 50 % ukupne vrijednosti proizvedene robe koja napušta slobodnu zonu u razdoblju od 12 mjeseci.

Na području Zeničko-dobojskog kantona posluje jedna slobodna zona, a to je slobodna (bescarinska) zona Topuzovo Polje, smještena uz regionalnu cestu R-445 Visoko – Kakanj i neposredno uz autoput M17 Sarajevo – Zenica, a kao pravni subjekt formirana je 1997. godine. Uz ovu najstariju osnovanu slobodnu zonu u BiH, investitorima je na raspolaganju i carinski terminal Visoko.

Slika 5. Zajedničke i posebne karakteristike industrijskih i poslovnih zona³⁰

³⁰ Šta su poslovne zone?, Centar za inovativnost i preduzetništvo (CIP), Univerzitet u Zenici

V.2. CARINSKI TERMINALI

Carinski terminal je mjesto u kojem carinski organ (carinski referati na graničnim prelazima za međunarodni drumski robni promet i carinske ispostave) vrši carinski nadzor, kontrolu i carinjenje robe.

Carinski terminal ne može postojati u okviru slobodne zone.³¹

Na području ZDK postoje ispostave carinskih terminala u Zenici, Tešnju i Visokom, koji u mnogome olakšavaju poslovanje privrednim subjektima u njihovoj blizini.

VI. OBRAZOVANJE, ŠKOLSTVO I ZDRAVSTVO

VI.1. OBRAZOVANJE - UNIVERZITET U ZENICI

Temelj za višedecenijsku tradiciju visokog školstva u Zenici postavljen je još davne 1959. godine kada je počela sa radom Visoka tehnička škola, koja je već 1969. godine prerasla u Metalurški fakultet. Iste godine u Zenici je formiran Metalurški institut Hasan Brkić, koji kasnije mijenja ime, po svom dugogodišnjem direktoru, u Metalurški institut Kemal Kapetanović.

Ubrzan privredni razvoj metaloprerađivačke industrije tih godina i kontinuirana potreba za kadrovima različitih tehničkih zanimanja, 1973. godine dovode do uvođenja novih smjerova na Metalurškom fakultetu: Mašinstvo u metalurgiji, Mašinstvo u rudarstvu i Opće mašinstvo čime se stvaraju uslovi da se 1977. godine u Zenici formira u Mašinski fakultet. Navedeni fakulteti su decenijama nakon osnivanja bili okosnica visokog obrazovanja u Zenici i izvor brojnih stručnih kadrova.

U Zenici je 1994. godine formirana Pedagoška akademija, koja godinama kasnije prerasta u Filozofski fakultet. Metalurški fakultet se, razvijanjem novih studijskih programa, transformiše u Fakultet za metalurgiju i materijale, a kasnije u Metalurško-tehnološki fakultet. Postratni period i potreba privrede za uvođenjem novih studijskih programa i formiranjem novih fakulteta, doveli su do ideje o potrebi osnivanja Univerziteta u Zenici, a isti je formiran u oktobru 2000. godine.

Univerzitet u Zenici je u proteklih dvadeset godina zauzeo jedno od vodećih mjesta među visokoškolskim ustanovama u Bosni i Hercegovini, kao institucija koja naučnim istraživanjem i nastavnim radom doprinosi ukupnom napretku grada Zenice, regije i cijele zemlje. Univerzitet u Zenici je jedan od osam javnih univerziteta u BiH i u svom sastavu ima osam fakulteta, sa pripadajućim studijskim programima i to:

Metalurško-tehnološki fakultet:

Studijski programi I ciklusa:

Metalurgija

Materijali: Smjer za metalne materijale;

Materijali: Smjer za nemetalne materijale;

Hemijsko inženjerstvo;

Magistarski studij:

Magistar metalurgije

Magistar metalnih materijala;

Magistar nemetalnih materijala;

Magistar hemijske tehnologije;

Doktorski studij:

Doktor tehničkih nauka određenog naučnog polja

³¹ Odluka o carinskom terminalu, Službeni glasnik BiH broj 11/16

Mašinski fakultet:

Studijski programi I ciklusa:	Inženjerski dizajn proizvoda Menadžment proizvodnim tehnologijama; Inženjerska ekologija; Održavanje; Opće mašinstvo;
Magistarski studij:	Magistar mašinstva
Doktorski studij:	Doktor tehničkih nauka određene naučno-stručne oblasti

Filozofski fakultet:

Studijski programi I ciklusa:	Razredna nastava Engleski jezik i književnost; Njemački jezik i književnost; Turski jezik i književnost; Matematika i informatika; Bosanski, hrvatski, srpski jezik i književnost; Kulturalni studij;
Magistarski studij:	Magistar određene stručne oblasti
Doktorski studij:	Doktor društvenih nauka određene naučno-stručne oblasti

Ekonomski fakultet:

Studijski programi I ciklusa:	Menadžment preduzeća Računovodstveni i revizijski menadžment;
Magistarski studij:	Magistar ekonomije
Doktorski studij:	Doktor ekonomskih nauka

Pravni fakultet:

Studijski program I ciklusa:	Pravo, opći smjer
Magistarski studij:	Magistar prava
Doktorski studij:	Doktor pravnih nauka

Medicinski fakultet:

Studijski programi I ciklusa:	Opći smjer zdravstvene njege (koncept 4+1+3) Opća medicina (koncept 6 godina)
Magistarski studij:	Magistar zdravstvene njege i menadžmenta

Politehnički fakultet:

Studijski programi I ciklusa:	Građevinarstvo Proizvodni biznis, Tehnologije u metalopreradi; Proizvodni biznis, Softversko inženjerstvo; Proizvodni biznis, Tehnologije u drvopreradi; Proizvodni biznis, Industrijski dizajn proizvoda od metala; Proizvodni biznis, Industrijski dizajn proizvoda od drveta;
-------------------------------	---

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Islamsko-pedagoški fakultet:

Studijski programi I ciklusa:	Islamska vjeronauka Socijalna pedagogija; Arapski jezik i književnost; Predškolski odgoj i obrazovanje;
Magistarski studij:	Magistar religijske edukacije Magistar predškolskog odgoja i obrazovanja; Magistar socijalne pedagogije;
Doktorski studij:	Doktor humanističkih nauka određene naučno-stručne oblasti Doktor društvenih nauka određene naučno-stručne oblasti.

Postojeći studijski programi profiliraju stručnjake za različite oblasti i u skladu sa potrebama tržišta rada.

VI.2. ŠKOLSTVO

Naziv srednje škole	Naziv kvalifikacije/zvanja	Stepen stručne spreme
JU Gimnazija "Muhsin Rizvić" Breza	Društveno IP ³² Matematičko-informatičko IP Prirodni IP Informaciono-komunikaciono IP Prirodno IP	IV IV IV IV IV
JU Mješovita srednja škola "M. Mak Dizdar" Breza	Ekonomski tehničar Elektrotehničar energetike Rudarski tehničar Plinski i vodoinstalater Frizer - vlasuljar	IV IV IV III III
JU Gimnazija "Muhsin Rizvić" Kakanj	Jezičko IP Prirodno IP Matematičko-informatičko IP Društveno IP	IV IV IV IV
JU Srednja tehnička škola "K. Kapetanović" Kakanj	Ekonomski tehničar Bankarski tehničar Elektrotehničar energetike Mašinski tehničar Tehničar drumskog saobraćaja	IV IV IV IV IV
JU Mješovita srednja škola Kakanj	Rudarski tehničar Građevinski tehničar Poslovno pravni tehničar	IV IV IV

³² IP je izborno područje

	Zavarivač	III
	Bravar	III
	Vozač motornih vozila	III
	Elektroenergetičar	III
	Frizer	III
	Prodavač	III
	Kuhar	III
JU Gimnazija		
"Edhem Mulabdić" Maglaj	Prirodno IP	IV
	Društveno IP	IV
	Jezičko DP	IV
	Informaciono-komunikaciono IP	IV
JU Mješovita srednja škola		
Maglaj	Ekonomski tehničar	IV
	Elektrotehničar energetike	IV
	Hemijski tehničar općeg smjera	IV
	Tehničar drumskog saobraćaja	IV
	Mašinski tehničar	IV
	Prodavač	III
	Frizer - vlasuljar	III
	Elektromehaničar	III
	Elektroenergetičar	III
	Zavarivač	III
	Metalostrugar	III
	Bravar	III
	Proizvođač celuloze i papira	III
	Konfeksionar tekstila - krojač	III
	Polukvalifikovani knjigovezac	III
JU Mješovita srednja škola		
"Musa Ćazim Ćatić" Olovo	Ekonomski tehničar	IV
	Poljoprivredni tehničar	IV
	Fizioterapeutski tehničar	IV
	Kuhar	III
	Gimnazija (prirodno IP)	IV
	Gimnazija (matematičko-informatičko IP)	IV
	Gimnazija (društveno IP)	IV
	Gimnazija (jezičko IP)	IV
Gimnazija "Musa Ćazim Ćatić"		
Tešanj	Jezičko IP	IV
	Društveno IP	IV
	Prirodno IP	IV
	Matematičko-informatičko IP	IV
	Informaciono-komunikaciono IP	IV
Srednja tehnička škola Tešanj	Ekonomski tehničar	IV
	Medicinska sestra - tehničar	IV
	Farmaceutski tehničar	IV
	Laboratorijski tehničar	IV
	Elektrotehničar energetike	IV
	Mašinski tehničar	IV
	Građevinski tehničar	IV

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

JU Mješovita srednja škola Tešanj

Elektrotehničar računarstva	IV
Poslovno-pravni tehničar	IV
Tehničar za mehatroniku	IV
Tehničar za obradu drveta	IV
Tehničar drumskog saobraćaja	IV
Poljoprivredni tehničar	IV
Prehrambeni tehničar	IV
Veterinarski tehničar	IV
Tekstilni tehničar	IV
Fizioterapeutski tehničar	IV
Ugostiteljski tehničar	IV
Obrađivač metala rezanjem	III
Operater na CNC mašinama	III
Zavarivač	III
Kuhar	III
Frizer	III
Krojač	III
Vozač motornih vozila	III
Automehaničar	III
Električar	III
Mehaničar	III
Trgovac	III
Cvjećar	III

JU Mješovita srednja škola "NORDBAT-2" Vareš

Gimnazija (prirodno IP)	IV
Gimnazija (društveno IP)	IV
Ekonomski tehničar	IV
Tehničar PTT saobraćaja	IV
Fizioterapeutski tehničar	IV
Vozač motornih vozila	III

JU Gimnazija "VISOKO" Visoko

Jezičko IP	IV
Društveno IP	IV
Prirodno IP	IV
Matematičko-informatičko IP	IV
Informativno komunikaciono IP	IV
Pedagoško IP	IV

JU Mješovita srednja škola "Hazim Šabanović" Visoko

Ekonomski tehničar	IV
Hotelsko-turistički tehničar	IV
Mašinski tehničar	IV
Poljoprivredni tehničar	IV
Građevinski tehničar	IV
Elektrotehničar računarske tehnike i automatike	IV
Tehničar drumskog saobraćaja	IV
Tekstilni tehničar konfektionar	IV
Automehaničar	III
Bravar	III

	Zavarivač	III
	Frizer	III
	Elektromehaničar	III
	Elektroinstalater	III
	Automehaničar	III
Medresa "Osman ef. Redžović"		
Visoko	Maturant medrese	IV
Franjevačka klasična gimnazija		
Visoko	Maturant gimnazije	IV
JU Gimnazija "Rizah Odžević"		
Zavidovići	Društveno IP	IV
	Prirodno IP	IV
	Matematičko-informatičko IP	IV
	Jezičko IP	IV
	Informaciono-komunikaciono IP	IV
JU Srednja tehnička škola		
Zavidovići	Elektrotehničar računarske tehnike i automatike	IV
	Ekonomski tehničar	IV
	Arhitektonski tehničar	IV
	Građevinski tehničar	IV
	Mašinski tehničar za kompjutersko upravljanje mašinama	IV
	Šumarski tehničar	IV
	Poljoprivredni tehničar	IV
JU Mješovita srednja škola		
Zavidovići	Tehničar drumskog saobraćaja	IV
	Fizioterapeutski tehničar	IV
	Prodavač	III
	Konfeksionar tekstila - krojač	III
	Elektroinstalater	III
	Zavarivač	III
	Vozač motornih vozila	III
	Frizer/vlasuljar	III
	Stolar	III
	Rukovalac građevinskih i pretovarnih mašina	III
	Kuhar	III
	Autoelektričar	III
	Tehničar za mehatroniku	IV
JU Prva gimnazija u Zenici	Društveno IP	IV
	Prirodno IP	IV
	Matematičko-infomatičko IP	IV
	Informatičko-komunikacijsko IP	IV
JU Druga gimnazija u Zenici	Jezičko IP	IV
	Pedagoško IP	IV
	Društveno IP	IV
	Prirodno IP	IV
Katolički školski centar "Sveti Pavao"		
Opća gimnazija Zenica	Jezičko IP	IV

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

	Kemijsko-biološko IP	IV
	Društveno IP	IV
	Sportsko IP	IV
	Informatičko-informacijsko IP	IV
JU Srednja muzička škola	Muzičar općeg smjera	IV
	Muzičar klavirist	IV
	Muzičar harmonikaš	IV
	Muzičar klarinetist	IV
	Muzičar flautist	IV
	Muzičar trubač	IV
	Muzičar timpanist	IV
	Muzičar solo pjevač	IV
	Muzičar violinist	IV
	Muzičar violist	IV
	Muzičar gitarist	IV
JU Ekonomska škola Zenica	Ekonomski tehničar	IV
	Bankarski tehničar	IV
	Finansijski tehničar	IV
	Komercijalist	IV
	Hotelsko-turistički tehničar	IV
JU Medicinska škola Zenica	Medicinska sestra - tehničar	IV
	Zubni tehničar	IV
JU Tehnička škola Zenica	Elektrotehničar energetike	IV
	Elektrotehničar elektronike	IV
	Elektrotehničar računarske tehnike i automatike	IV
	Mašinski tehničar	IV
	Mašinski tehničar za kompjutersko upravljanje mašinama	IV
	Tehničar drumskog saobraćaja	IV
	Arhitektonski tehničar	IV
	Geodetski tehničar (geodet)	IV
	Metalurški tehničar	IV
JU Srednja mješovita škola "Mladost" Zenica	Građevinski tehničar	IV
	Tehničar za mehatroniku	IV
	Tekstilni tehničar	IV
	Vozač motornih vozila	III
	Keramičar - teracer	III
	Zidar - fasader - izolater	III
	Armirač - betonirac	III
	Monter suhe gradnje	III
	Elektromehaničar	III
	Elektroinstalater	III
	Elektroenergetičar	III
	Elektroničar - mehaničar	III
	Elektrotehničar telekomunikacija	III
	Konfeksionar tekstil krojač	III
	Frizer - vlasuljar	III

**JU Mješovita srednja
industrijska škola Zenica**

Mašinski tehničar energetike	IV
Rudarski tehničar	IV
Hemijski tehničar općeg smjera	IV
Autoelektričar	III
Automehaničar	III
Bravar	III
Hemijski laborant	III
Instalater centralnog grijanja	III
Plinski i vodoinstalater	III
Operater na CNC mašinama	III
Rukovalac građevinskih i pretovarnih mašina	III
Rukovalac rudarske mehanizacije površinskog kopa	III
Zavarivač	III

**JU Mješovita srednja škola
Zenica**

Veterinarski tehničar	IV
Poljoprivredni tehničar	IV
Prehrambeni tehničar	IV
Poslovno-pravni tehničar	IV
Ugostiteljski tehničar	IV
Ekološki tehničar	IV
Šumarski tehničar	IV
Kuhar	III
Trgovac	III
Mesar	III
Poslastičar	III

**JU Srednja škola za stručno obrazovanje
i radno osposobljavanje Zenica**

PK bravar	III
PK cvječar	III
PK autolakirer	III
PK konfekcionar tekstila - krojač	III
Kvalifikovani konfekcionar tekstila - krojač	III
Kvalifikovani bravar	III

**Richmond Park International
Secondary School Zenica**

Društveno IP	IV
Prirodno IP	IV

Srednja mješovita škola Žepče

Opća gimnazija	IV
Medicinski tehničar/sestra	IV
Ekonomski tehničar - komercijalist EU VET	IV
Komercijalist - ekonomist	IV
Tekstilni tehničar - konfekcionar	IV
Tehničar cestovnog prometa	IV
Hotelijsko - turistički tehničar	IV
Automehatroničar	III

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

	Automehaničar/autolimar	III
	Frizer/vlasuljar	III
	Frizer	III
	Vozač motornih vozila	III
Katolički školski centar Don Bosko Žepče	Opća gimnazija	IV
	Tehničar za mehatroniku/elektrotehničar	IV
	Agroturistički tehničar	IV
	Elektroinstalater/elektromehaničar	III
	Zavarivač/strojbravar	III
Glazbena škola "Katarina Kosača – Kotromanić" Žepče	Glazbenik - gitarist	IV
	Glazbenik - klavirist	IV
	Glazbenik - violinist	IV
	Glazbenik - flautist	IV
	Glazbenik - pjevač	IV
	Glazbenik - teoretičar	IV
	Glazbenik - harmonikaš	IV
	Glazbenik - trubač	IV
	Glazbenik - udaraljkaš	IV
	Glazbenik - klarinetist	IV
Mješovita srednja škola Stjepana Radića Usora	Opća gimnazija	IV
	Tehničar za mehatroniku	IV
	Automehaničar	III
	Autoelektričar	III
	CNC operater	III
	Frizer	III

VI.3. ZDRAVSTVO

Bolnička zdravstvena zaštita, na području ZDK, pruža se u Kantonalnoj bolnici Zenica i Općoj bolnici Tešanj, kao i u dva stacionara u Žepču i Olovu. U svim gradovima unutar Kantona nalaze se Domovi zdravlja, koji su zaduženi za primarni nivo zdravstvene zaštite. Pored navedenog, u Zeničko-dobojskom kantonu postoji Institut za zdravlje i sigurnost hrane, kao krovna institucija u zdravstvu na području Kantona.³³

Vanbolnička zdravstvena zaštita je organizirana kroz 99 punktova i 242 ordinacije primarne zdravstvene zaštite, te kroz 29 punktova specijalističko-konsultativnih službi. Broj registriranih privatnih zdravstvenih ustanova je u porastu: 2017. godine bile su 152 privatne ustanove, a u 2013. godini bilo ih je 119.³⁴

U oblasti zdravstva u 2018. godini radilo je 3.837 radnika. Od toga je njih 25,6 % nezdravstvenog kadra³⁵, uz napomenu da je, na nivou primarne zdravstvene zaštite, prisutan

³³ J.U. Institut za zdravlje i sigurnost hrane Zenica, „Informacija o zdravstvenom stanju stanovništva i organizaciji zdravstva na području Zeničko-dobojskog kantona u 2017.godini, [https://www.zdk.ba/component/jdownloads/category/193-10-sjednica-viii-saziva-skupstine-18-06-2019?Itemid=0/08-INFORMACIJA_O_ZDRAV_STANJU_STANOV_I_ORGAN_ZDRAVSTVA_ZDK_2017%20\(2\).pdf](https://www.zdk.ba/component/jdownloads/category/193-10-sjednica-viii-saziva-skupstine-18-06-2019?Itemid=0/08-INFORMACIJA_O_ZDRAV_STANJU_STANOV_I_ORGAN_ZDRAVSTVA_ZDK_2017%20(2).pdf)

³⁴ Zeničko-dobojski kanton, Strategija razvoja Zeničko-dobojskog kantona za period 2021. – 2027. godina, „SITUACIONA ANALIZA“, April 2020. godine.

³⁵ Ibid.

nedostatak ljekara, obzirom da se 50 % ljekara nalazi na nivou sekundarne zdravstvene zaštite, a 80 % zdravstvenih problema bi se trebalo rješavati na primarnom nivou.³⁶

Pri domovima zdravlja se nalaze službe za hitnu medicinsku pomoć. Ono što je važno u okviru zdravstva, a predstavlja sponu između primarne i sekundarne zdravstvene zaštite su urgentni centri unutar gradova na području Kantona³⁷, pa je stoga neophodno otvoriti Urgentne centre, npr., u Tešnju, Žepču i Varešu, koji će biti dobro opremljeni opremom i medicinskim kadrom, te bi se, na taj način, veliki broj hitnih zdravstvenih slučajeva, mogao rješavati u što kraćem vremenskom periodu.³⁸

Intencije i prioritetne aktivnosti za razvoj zdravstva na području Zeničko-dobojskog kantona usmjerene su na transformaciju Kantonalne bolnice Zenica u Univerzitetsku bolnicu, a potom, kad se steknu svi uslovi i u Univerzitetski klinički centar, kako bi se mogle pružati tercijarne zdravstvene usluge stanovništvu, obzirom na sve veće potrebe stanovništva za tercijarnom zdravstvenom zaštitom.

Razvojem Univerzitetsko kliničkog centra na području Kantona, ojačala bi se i institucionalna uloga i razvoj Medicinskog fakulteta Univerziteta u Zenici, te bi se time, na adekvatan način, obrazovao kadar ljekara i visokoeduciranih medicinskih sestara, što je neophodno za unapređenje kvaliteta pružanja zdravstvenih usluga stanovništvu. Unutar Medicinskog fakulteta UNZE, postoje planovi za formiranje Centra za zdravo starenje, koji bi trebalo strateški razvijati i realizirati, kako bi nadležni i društvo u cjelini, isti prepoznali i implemenitirali.³⁹

U zdravstvenom sistemu ZDK veliki značaj ima Zavod zdravstvenog osiguranja ZDK.

Njegove aktivnosti su, između ostalog, usmjerene na provođenje politike razvoja i unapređivanja zdravstvene zaštite koja se osigurava obaveznim zdravstvenim osiguranjem, planiranjem i prikupljanjem novčanih sredstava obaveznog zdravstvenog osiguranja, te plaćanjem usluga zdravstvenim ustanovama, poslove u vezi sa ostvarivanjem prava osiguranih lica, blagovremenim i zakonitim ostvarivanjem njihovih prava, te pružanjem stručne pomoći u ostvarivanju prava i zaštiti njihovih interesa, kao i sve ostale poslove vezane za ostvarivanje prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja ZDK kao organa upravljanja. Zavod ima ukupno 12 poslovnica smještenih u gradovima/općinama ZDK.

Obuhvat stanovništva zdravstvenim osiguranjem varirao je po godinama i povećao se sa 85,15 % u 2009. godini na 92,96 % u 2018. godini. Prema Analizi stanja i potreba mladih na području Zeničko-dobojskog kantona (2017. godina), mladi uglavnom koriste javno zdravstveno osiguranje preko roditelja/staratelja (48 %), a preko biroa za zapošljavanje osigurano je oko 20 % mladih. Osiguranje koje uplaćuje poslodavac ima oko 22 % mladih, a dodatno osiguranje (privatno u BiH ili inozemstvu) ima 2 % mladih.

Tabela 16. Obuhvat stanovništva zdravstvenim osiguranjem u ZDK po godinama⁴⁰

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Obuhvat stanovništva zdravstvenim osiguranjem	85,15	82,47	86,29	86,65	86,90	86,75	85,90	94,24	93,39	92,96

³⁶ J.U. Institut za zdravlje i sigurnost hrane Zenica, „Informacija o zdravstvenom stanju stanovništva i organizaciji zdravstva na području Zeničko-dobojskog kantona u 2017.godini, [https://www.zdk.ba/component/jdownloads/category/193-10-sjednica-viii-saziva-skupstine-18-06-2019?Itemid=0/08-INFORMACIJA_O_ZDRAV_STANJU_STANOV_I_ORGAN_ZDRAVSTVA_ZDK_2017%20\(2\).pdf](https://www.zdk.ba/component/jdownloads/category/193-10-sjednica-viii-saziva-skupstine-18-06-2019?Itemid=0/08-INFORMACIJA_O_ZDRAV_STANJU_STANOV_I_ORGAN_ZDRAVSTVA_ZDK_2017%20(2).pdf)

³⁷ Ibid.

³⁸ Preporuka je da se poduzmu aktivnosti za rješavanje istih, obzirom da na širokom području kakav je Zeničko-dobojski kanton ne postoje Urgentni centri unutar gradova, a da za njima postoje izražene potrebe.

³⁹ Podaci prikupljeni od menadžmenta Univerziteta i Medicinskog fakulteta u Zenici

⁴⁰ Zavod zdravstvenog osiguranja i reosiguranja Federacije BiH

VII. POTICAJI I POGODNOSTI ZA INVESTITORE

Potencijalnim investitorima u Zeničko-dobojski kanton, na raspolaganju je niz poticaja i pogodnosti, sa različitih nivoa vlasti.

VII.1. DRŽAVNI NIVO⁴¹

U skladu sa Zakonom o politici direktnih stranih ulaganja u BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 17/98, 13/03, 48/10 i 22/15) stranim investitorima garantovano je sljedeće:

- Nacionalni tretman stranim ulagačima, odnosno strani ulagači imaju ista prava i obaveze kao i rezidenti Bosne i Hercegovine.
- Strani ulagači imaju pravo, radi svojih ulaganja, na teritoriju Bosne i Hercegovine otvoriti račune kod bilo koje poslovne banke u domaćoj ili slobodno konvertibilnoj valuti.
- Strani ulagači će imati pravo slobodno zapošljavati strane državljane iz inostranstva ukoliko nije određeno drugačije zakonima u Bosni i Hercegovini o radu i useljavanju.
- Strani ulagači su zaštićeni od nacionalizacije, eksproprijacije, rekvizicije i mjera s jednakim učinkom; takve mjere mogu se poduzeti isključivo u javnom interesu, u skladu sa važećim zakonima i podzakonskim aktima, uz plaćanja primjerene naknade.
- Strani ulagači imaju ista vlasnička prava nad nekretninama kao bh pravni subjekti.
- Strani ulagači imaju pravo vršiti transfer u inostranstvo, slobodno i bez odlaganja, u slobodno konvertibilnoj valuti, dobiti koja nastane kao rezultat njihovog ulaganja u Bosni i Hercegovini.

Prava i povlastice dane stranim ulagačima i obaveze, koje proizlaze iz Zakona o politici direktnih stranih ulaganja, ne mogu se ukinuti niti poništiti stupanjem na snagu naknadno donesenih zakona i podzakonskih akata. Ukoliko su takvi naknadno doneseni zakoni i podzakonski akti povoljniji za strane ulagače, oni imaju pravo birati režim koji će biti mjerodavan za njihovo ulaganje.

Carinske povlastice

Strana ulaganja će biti izuzeta od plaćanja carina i carinskih obaveza, osim putničkih vozila, automata za zabavu i za igre na sreću.

- Od plaćanja uvoznih taksi oslobađa se oprema za proizvodnju koja se ne proizvodi u Bosni i Hercegovini, koja se uvozi za novu ili proširenje postojeće proizvodnje, modernizaciju proizvodnje, uvođenje nove odnosno osavremenjenje postojeće proizvodne tehnologije, a kojom se obavlja neposredna proizvodna djelatnost.
- Od plaćanja uvoznih taksi oslobađaju se proizvodna sredstva i druga oprema koja pripada preduzeću koje definitivno prekida svoju djelatnost u drugoj državi i premješta se u carinsko područje Bosne i Hercegovine radi obavljanja slične djelatnosti.
- Ako je preduzeće koje se premješta poljoprivredno imanje, životinje na njemu također se pri uvozu oslobađaju od plaćanja uvoznih taksi.

Radi korištenja carinske povlastice za strana ulaganja, uz pismeni zahtjev za oslobađanje od plaćanja uvoznih davanja, korisnik povlastice carinskom tijelu, mjerodavnom prema mjestu sjedišta korisnika povlastice, podnosi:

- ugovor ili drugi odgovarajući akt o ulaganju na osnovu kojeg se uvozi oprema za koju se traži oslobađanje od plaćanja uvoznih davanja,
- dokaz o registraciji stranog uloga kod mjerodavnog tijela države,

⁴¹ FIPA

- specifikaciju opreme po tarifnim oznakama i naimenovanjima iz Carinske tarife BiH, uz označavanje količine te pojedinačne i ukupne vrijednosti, koju je ovjerio korisnik povlastice,
- izjavu ulagača da oprema nije starija od 10 godina,
- potvrdu da uvozna oprema zadovoljava standarde u pogledu zaštite čovjekove sredine i ostale standarde iz oblasti zaštite na radu, koju je izdala institucija ili drugo tijelo mjerodavno za područje te djelatnosti.

Carinska služba donosi odluku u roku od 15 dana od dana podnošenja zahtjeva.

VII.2. NIVO ENTITETA⁴²

Federacija BiH

Prema odredbama Zakona o porezu na dobit FBiH strani ulagači uživaju sljedeće pogodnosti:

- Poreznom obvezniku koji izvrši investiranje iz vlastitih sredstava u proizvodnu opremu u vrijednosti više od 50 % ostvarene dobiti tekućeg poreznog perioda, umanjuje se obaveza obračunatog porez na dobit za 30 % iznosa u godini investiranja.
- Poreznom obvezniku koji u periodu od pet uzastopnih godina izvrši investiranje iz vlastitih sredstava u ukupnom iznosu 20 miliona KM, s tim da u prvoj godini investira 4 miliona KM, umanjuje se obaveza obračunatog porez na dobit za 50 % iznosa u godinama investiranja.
- Porezni obveznik ima pravo na porezno priznati rashod u visini dvostrukog iznosa bruto-plaće isplaćene novoprimitljenim zaposlenima ukoliko ispunjava sljedeće uvjete i to:
 - trajanje ugovora o radu mora biti najmanje na period 12 mjeseci sa punim radnim vremenom i
 - novoprimitljeni zaposleni nije bio zaposlen kod poreznog obveznika ili povezanog lica u prethodnih pet godina.

KORISNI LINKOVI:

http://www.fipa.gov.ba/informacije/povlastice/strani_investitori/default.aspx?id=141&langTag=bs-BA

VII.3. KANTONALNI NIVO

Vlada ZDK, putem ministarstava i službi, različitim kontinuiranim mjerama poticaja dokazuje da je posvećena unapređenju poslovnog ambijenta i jačanju konkurentnosti kompanija. Još sredinom prošle decenije Vlada je pokrenula programe kao što su: regresiranje administrativnih troškova kod pokretanja biznisa i registracije preduzeća, regresiranje kamata na investicijske kredite, podsticaj za izgradnju novih pogona i zapošljavanje, uvođenje standarda kvaliteta, jačanje kapaciteta u turizmu i sl.

Ministarstvo za privredu ZDK

Ministarstvo za privredu ZDK na godišnjem nivou za poticaje u privredi izdvoji sredstva u ukupnom iznosu od cca 2.400.000,00 KM. Prema Programu utroška budžetskih sredstava u 2019. godini – Subvencije privatnim preduzećima i poduzetnicima se raspoređuju aplikantima putem Javnog poziva, prema tabeli u nastavku.

⁴² FIPA - Agencija za unapređenje stranih investicija Bosne i Hercegovine

Tabela 17: Subvencije privatnim preduzećima i poduzetnicima Ministarstva za privredu ZDK za 2019. godinu⁴³

R.b.	NAZIV PROGRAMA	Iznos sredstava koja se mogu odobriti cca /KM/
1.	RAZVOJ KONKURENTNOSTI PRIVREDE	1.240.000,00
2.	RAZVOJ PODUZETNIŠTVA I PODUZETNIČKE KULTURE	425.000,00
3.	RAZVOJ TURISTIČKE INFRASTRUKTURE I PONUDE	286.000,00
4.	OSTALO	439.000,00
	UKUPNO:	2.400.000,00

Ministarstvo za privredu ZDK, programom subvencioniranja troškova kod pokretanja poslovnih ideja i registracije privrednih subjekata u 2019. godini, izdvojilo je 100.000,00 KM za 10 korisnika podsticaja. Odobrena sredstva se mogu utrošiti za troškove registracije biznisa, nabavku proizvodnih mašina i opreme neophodne pri otpočinjanju poslovanja, te opremanje i rekonstrukciju prostora.⁴⁴

Uz navedeno, Ministarstvo za privredu ZDK redovno na godišnjem nivou odobrava poticaje za troškove organizacije i izgradnje poslovnih zona na području ZDK. Od 2009. godine, kada je pokrenut program podrške izgradnji poslovnih zona, do 2017. godine, Vlada ZDK je za poslovne zone izdvojila ukupno 3 miliona KM. Samo u 2019. godini izdvojeno je blizu 900.000,00 KM.⁴⁵

Kreditno-garancijski fond Vlade Zeničko-dobojskog kantona

Kreditno-garancijski fond⁴⁶ je ex post program državne pomoći, namijenjen malim i srednjim privrednim subjektima sa područja Zeničko-dobojskog kantona. Operativni nosilac Projekta Kreditno-garancijskog fonda je Stručna služba za razvoj i međunarodne projekte Vlade Zeničko-dobojskog kantona. Javnim pozivom za podnošenje zahtjeva za odobravanje kredita namijenjenih poslovnim aktivnostima privrednih društava na području Zeničko-dobojskog kantona definisani su kreditni uslovi⁴⁷, kako slijedi:

- Maksimalan iznos kredita je 100.000,00 KM, od čega do 40 % može biti korišteno za obrtna sredstva.
- Visina kamatne stope odobrenih kredita je 6 mjeseci Euribor+2,5 %.

Kreditni će se odobravati na maksimalan period od četiri (4) godine, u koji je uključen i grejs period od 24 (dvadesetčetiri) mjeseca.

Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu ZDK

Ministarstvo za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu ZDK na godišnjem nivou za poticaje u poljoprivredi izdvoji sredstva u ukupnom iznosu od cca 3.000.000,00 KM. Prema Zaključku o izmjenama Programa utroška sredstava Budžeta Zeničko-dobojskog kantona za poticaje u poljoprivredi za 2020. godinu, aplikanti su dužni ispuniti opće i posebne kriterije, kako bi

⁴³ Program utroška budžetskih sredstava u 2019. godini – Subvencije privatnim preduzećima i poduzetnicima, i predmetni javni pozivi

⁴⁴ Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK, "Informacija o stanju u oblasti zapošljavanja u ZDK za 2019. godinu", str 22;

⁴⁵ <https://www.zdk.ba/vijesti/item/7908-potpisani-ugovori-sa-sedam-opcina-i-gradova-887-000-km-za-organizaciju-i-izgradnju-poslovnih-zona-u-zdk>

⁴⁶ Službeni glasnik BiH, broj 79/14

⁴⁷ Javni poziv za podnošenje zahtjeva za odobravanje kredita namijenjenih poslovnim aktivnostima privrednih društava na području Zeničko-dobojskog kantona

ostvarili pravo na poticaje. Poticaji za poljoprivredu se raspoređuju aplikantima putem Javnog poziva, prema tabeli u nastavku.

Tabela 18: Poticaji u poljoprivredi Ministarstva za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu ZDK za 2020. godinu⁴⁸

	Vrsta proizvodnje	Procjena iznosa u KM
A	MODEL PODRŠKE PROIZVODNJE	
A/1	ANIMALNA PROIZVODNJA (Podrška za uzgoj brojlera, držanje koka nosilja, registrovanje farme goveda, registrovanu ovčarsku i kozarsku proizvodnju, registrovanu svinjogojsku proizvodnju)	1.243.000,00
A/2	BILJNA PROIZVODNJA (Podrška za proizvodnju presadnica povrća, poljoprivrednu proizvodnju u plastenicima i staklenicima, proizvodnju maline, kupine (konvencionalna proizvodnja) i jagode proizvedene po principima organske proizvodnje, proizvodnju krastavaca-kornišona, certifikaciju organske poljoprivredne proizvodnje, zasnivanje novih zasada jagodičastog voća (od 1 dunuma i više), zasnivanje koštičavog, jabučastog i jezgrastog voća (od 2 - 10 dunuma))	1.151.000,00
B	MODEL PODRŠKE PRERAĐIVAČIMA I OTKUPLJIVAČIMA (Podrška otkupljivačima / prerađivačima mlijeka sa područja ZDK, otkupljivačima / prerađivačima pilećeg mesa, otkupljivačima svježeg voća i povrća (izuzev jagodičastog voća), registrovanim otkupljivačima ljekovitog bilja, registrovanim organizatorima jagodičastog voća, za otkup jagodičastog voća otkupljivačima koji vrše zamrzavanje)	435.000,00
C	MODEL KAPITALNIH ULAGANJA (Podrška za nabavku mehanizacije za poljoprivredu, nabavku plastenika (minimalne površine 100m2))	52.000,00
D	MODEL OSTALIH VRSTA PODRŠKE (Podrška projektima iz oblasti pčelarstva, Finansiranje sajмова i izložbi u 2020. godini, Medijska promocija poljoprivredne proizvodnje, Nerealizovani zahtjevi iz prethodnog perioda i pomoć u posebnim okolnostima)	119.000,00
	UKUPNO (A+B+C+D)	3.000.000,00

Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK

Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK sufinansira zapošljavanje VSS, VŠS, SSS i KV mladih osoba bez radnog iskustva.

Ciljna grupa su nezaposlene osobe u dobi do 35 godina, bez radnog iskustva u struci, prijavljene na evidenciju Službe za zapošljavanje najmanje 1 dan prije prijave poslodavca na Javni poziv i koje aktivno traže posao.

Programom je predviđeno sufinansiranje zapošljavanja mladih nezaposlenih osoba VSS/VŠS sprema u trajanju od 12 mjeseci, te sufinansiranje zapošljavanja mladih nezaposlenih osoba SSS/KV sprema u trajanju od 6 mjeseci.

Osnovni mjesečni iznos poticaja je 350,00 KM i za VSS/VŠS sprema i za SSS/KV sprema, i isti obuhvata dio troškova obaveznih doprinosa i/ili dio neto plaće. Osnovni iznos poticaja se može povećati za 50,00 KM mjesečno, ukoliko je u pitanju zapošljavanje nezaposlenih osoba koje su duže od 6 mjeseci na evidenciji nezaposlenih.

Također, Vlada ZDK je putem ovog Ministarstva sufinansirala projekte zapošljavanja i samozapošljavanja u pojedinim općinama.

VII.3.1. JU SLUŽBA ZA ZAPOŠLJAVANJE ZDK⁴⁹

1. PROGRAMI SUFINANSIRANJA ZAPOŠLJAVANJA FINANSIRANI OD STRANE FEDERALNOG ZAVODA ZA ZAPOŠLJAVANJE

⁴⁸ Program utroška sredstava Budžeta Zeničko-dobojskog kantona za poticaje u poljoprivredi za 2020. godinu, i predmetni javni pozivi

⁴⁹ Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK, "Informacija o stanju u oblasti zapošljavanja u ZDK za 2019. godinu", str 25.-31.;

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Program se realizuje s ciljem zapošljavanja osoba sa evidencije nezaposlenih u FBiH sa posebnom socijalnom i rodnom osjetljivošću, radi njihovog zapošljavanja, sprečavanja dugotrajne nezaposlenosti, očuvanja i unapređenja radnih sposobnosti, te stvaranja uslova za jačanje konkurentnosti mladih osoba bez radnog iskustva kroz osposobljavanje za rad u struci i sticanje prvog radnog iskustva. Raspodjelom sredstava u 2019. godini za Zeničko-dobojski kanton je odobreno 6.938.317,77 KM.

Programom su predviđene sljedeće mjere:

Prvo radno iskustvo 2019

Cilj ove mjere je sticanje prvog radnog iskustva za mlade nezaposlene osobe dobi do 30 godina, i to:

- za osobe sa srednjom stručnom spremom (III i IV stepen), uz zasnivanje radnog odnosa na period od 6 mjeseci. Zavod poslodavcu mjesečno isplaćuje/refundira iznos od 360,00 KM – 390,00 KM;
- za osobe sa završenim prvim ciklusom po Bolonjskom procesu (180/240 ECTS) i drugim ciklusom (300 ECTS) uz zasnivanje radnog odnosa na period od 12 mjeseci. Zavod poslodavcu mjesečno isplaćuje/refundira iznos od 420,00 KM – 450,00 KM.

Prilika za sve 2019 – mogućnost produženog sufinansiranja zapošljavanja

Mjera podrazumijeva sufinansiranje zapošljavanja osoba, prijavljenih na evidenciju nezaposlenih 1 dan prije podnošenja prijave poslodavca na Javni poziv, bez obzira na radno iskustvo, spol, dob i stepen obrazovanja, na duži period, i to isključivo kod poslodavaca iz privatnog sektora.

Zavod poslodavcu mjesečno isplaćuje/refundira:

- iznos od 360 KM za protekli mjesec u trajanju od 6 mjeseci, ili
- iznos od 360 KM za protekli mjesec u trajanju od prvih 6 mjeseci i iznos od 180 KM za protekli mjesec u trajanju od narednih 6 mjeseci u okviru produženog sufinansiranja (6+6).

Periodično zapošljavanje 2019

Mjera podrazumijeva sufinansiranje zapošljavanja osoba, prijavljenih na evidenciju nezaposlenih 1 dan prije podnošenja prijave poslodavca na Javni poziv, bez obzira na radno iskustvo, dob i stepen obrazovanja uz zasnivanje radnog odnosa na period do 6 mjeseci. Zavod poslodavcu mjesečno isplaćuje/refundira iznos od 360,00 KM.

Doprinosi 500 - 2019

Mjera podrazumijeva sufinansiranje zapošljavanja osoba, prijavljenih na evidenciju nezaposlenih dan prije podnošenja prijave poslodavca na Javni poziv, bez obzira na radno iskustvo, dob i stepen obrazovanja na period od 6 mjeseci. Zavod poslodavcu mjesečno isplaćuje/refundira iznos od 500,00 KM isključivo za obavezne doprinose.

Nova Prilika 2019

Mjera podrazumijeva sufinansiranje zapošljavanja nezaposlenih osoba uz zasnivanje radnog odnosa na period do 6 mjeseci, i to:

- osoba dobi 40+ prijavljenih na evidenciju nezaposlenih 1 dan prije podnošenja prijave poslodavca na Javni poziv, bez obzira na spol, stepen obrazovanja i period nezaposlenosti,
- osoba prijavljenih na evidenciju nezaposlenih najmanje 12 mjeseci 1 dan prije podnošenja prijave poslodavca na Javni poziv, bez obzira na spol, dob i stepen obrazovanja,
- osoba niže kvalifikacije ili bez kvalifikacije (NSS, NK, PK) prijavljenih na evidenciju nezaposlenih 1 dan prije podnošenja prijave poslodavca na Javni poziv, bez obzira na spol, dob i period nezaposlenosti.

Zavod poslodavcu mjesečno isplaćuje/refundira iznos od 450,00 KM.

Zapošljavanje žena 2019

Mjera podrazumijeva sufinansiranje zapošljavanja žena, prijavljenih na evidenciju nezaposlenih 1 dan prije podnošenja prijave poslodavca na Javni poziv, bez obzira na stručnu spremu, radno iskustvo i dob, i to Zavod poslodavcu mjesečno isplaćuje/refundira:

- iznos od 420,00 KM za protekli mjesec za žene sa srednjom (III i IV stepen), i nižom stručnom spremom (NSS, NK, PK) u trajanju od 6 mjeseci, i
- iznos od 420,00 KM za protekli mjesec za žene sa višom (VI stepen), odnosno visokom stručnom spremom (VII stepen) u trajanju od 12 mjeseci.

Tražim poslodavca 2019

Mjera podrazumijeva sufinansiranje zapošljavanja osoba, prijavljenih na evidenciju nezaposlenih 1 dan prije preuzimanja Obrasca za traženje poslodavca TP, bez obzira na radno iskustvo, dob i stepen obrazovanja, uz zasnivanje radnog odnosa na period od 6 mjeseci ili period od 12 mjeseci.

Zavod poslodavcu mjesečno isplaćuje/refundira:

- iznos od 420,00 KM za protekli mjesec u trajanju od 6 mjeseci, ili
- iznos od 420,00 KM za protekli mjesec u trajanju od prvih 6 mjeseci i ½ subvencije tj. 210,00 KM za protekli mjesec u trajanju od narednih 6 mjeseci u okviru produženog sufinansiranja (6+6).

Služba u zajedničkim projektima 2019

Zapošljavanje i obuka za povećanje kompetencija i sticanje dodatnih znanja i vještina osoba, bez obzira na radno iskustvo, spol, dob i stepen obrazovanja, prijavljenih na evidenciju nezaposlenih, kroz partnerstvo Službe sa poslodavcem i drugim organizacijama i institucijama. Mjesečni iznos sufinansiranja zapošljavanja po osobi ne može biti veći od 450,00 KM. Mjesečni iznos sufinansiranja obuke iz sredstava Zavoda/Službe za povećanje kompetencija i sticanje dodatnih znanja i vještina nezaposlenih osoba, bez obaveze zapošljavanja, ne može biti veći od 200,00 KM po osobi. Period sufinansiranja zapošljavanja može trajati najviše 12 mjeseci, a period sufinansiranja obuke može trajati najviše 4 mjeseca.

2. PROGRAM SUFINANSIRANJA SAMOZAPOŠLJAVANJA START UP 2019

Cilj Programa je poticanje nezaposlenih osoba na samozapošljavanje, pokretanje djelatnosti kao i na zapošljavanje drugih osoba sa evidencije nezaposlenih u tim djelatnostima. Raspodjelom sredstava ZDK je odobreno 1.541.848,39 KM.

Programom su predviđene slijedeće mjere:

Poduzetništvo za mlade 2019

Sufinansiranje samozapošljavanja mladih, dobi do 30 godina, bez obzira na spol, radno iskustvo i stepen obrazovanja, prijavljenih na evidenciju nezaposlenih 1 dan prije podnošenja prijave na Javni poziv, radi pokretanja i registracije obrta/privrednog društva. Zavod za zapošljavanje mladim, tj. korisnicima sredstava, sa kojima se zaključi ugovor o sufinansiranju samozapošljavanja, bez obzira na vrstu djelatnosti, u narednih 12 mjeseci isplaćuje poticajna sredstva u iznosu od 420,00 KM (mjesečno). Osnovni iznos sufinansiranja se povećava za 10 % za osobe sa izrađenim individualnim planom zapošljavanja (IPZ).

Poduzetništvo za žene 2019

Sufinansiranje samozapošljavanja žena, bez obzira na dob, radno iskustvo i stepen obrazovanja, prijavljenih na evidenciju nezaposlenih dan prije podnošenja prijave na Javni

poziv, radi pokretanja i registracije obrta/privrednog društva. Zavod za zapošljavanje mladim, tj. korisnicima sredstava, sa kojima se zaključi ugovor o sufinansiranju samozapošljavanja, bez obzira na vrstu djelatnosti, u narednih 12 mjeseci isplaćuje poticajna sredstva u iznosu od 420,00 KM (mjesečno). Osnovni iznos sufinansiranja se povećava za 10 % za osobe sa izrađenim individualnim planom zapošljavanja (IPZ).

Poduzetništvo za sve 2019

Sufinansiranje samozapošljavanja osoba, bez obzira na spol, dob, radno iskustvo i stepen obrazovanja, prijavljenih na evidenciju nezaposlenih dan prije podnošenja prijave na Javni poziv, radi pokretanja i registracije obrta/privrednog društva. Zavod za zapošljavanje će nezaposlenim osobama, tj. korisnicima sredstava, sa kojima se zaključi ugovor o sufinansiranju samozapošljavanja, bez obzira na vrstu djelatnosti, u narednih 12 mjeseci isplaćivati poticajna sredstva 390,00 KM (mjesečno). Osnovni iznos sufinansiranja se povećava za 10 % za osobe sa izrađenim individualnim planom zapošljavanja (IPZ).

3. PROGRAM „OBUKA I RAD 2019“

Program ima za cilj povećanje zapošljivosti nezaposlenih osoba kroz obuku kod poznatog poslodavca i obezbjeđenje prilike za zapošljavanje. Poslodavac je u obavezi da primi u radni odnos najmanje 60 % osoba koje su završile obuku.

Kroz potrebe konkretnog poslodavca, ali i za otvoreno tržište rada, potiče se rješavanje problema prilagođavanja radne snage i zadovoljavanje stvarnih potreba tržišta rada. Ciljnu grupu čine nezaposlene osobe prijavljene na evidenciju Službe 1 dan prije zaključenja ugovora o obuci između poslodavca i nezaposlene osobe, bez obzira na radno iskustvo, dob i stepen obrazovanja.

Za vrijeme trajanja obuke nezaposlena osoba i dalje ostaje prijavljena na evidenciji Službe.

Programom je predviđeno sufinansiranje troškova obuke i zapošljavanja, i to:

Varijanta A

➤ obuke u trajanju do 3 mjeseca i zapošljavanja u trajanju od 6 mjeseci.

Mjesečni iznos sufinansiranja obuke je 351,60 KM po osobi. Poslodavac je u obavezi da primi u radni odnos, u trajanju od najmanje 6 mjeseci, najmanje 60 % osoba koje su okončale obuku, nakon čega Zavod poslodavcu isplaćuje jednokratno iznos od 600,00 KM po osobi.

Varijanta B

➤ obuke u trajanju do 3 mjeseca i zapošljavanja u trajanju od 12 mjeseci.

Mjesečni iznos sufinansiranja obuke je 351,60 KM po osobi. Poslodavac je u obavezi da primi u radni odnos u trajanju od 12 mjeseci, najmanje 60 % osoba koje su završile obuku. Za osobe sa kojima poslodavac zaključi ugovor o radu, u obavezi je da ih zadrži u radnom odnosu u trajanju od najmanje 6 mjeseci, bez naknade od strane Zavoda. Nakon proteka 6 mjeseci, Zavod poslodavcu mjesečno isplaćuje/refundira iznos od 500,00 KM za protekli mjesec u trajanju od dodatnih 6 mjeseci za svaku osobu zaposlenu po Programu.

Za realizaciju Programa predviđena su sredstva u iznosu od 2.000.000,00 KM za područje cijele Federacije BiH.

Tabela 19. Pregled realizovanih programa/mjera sufinansiranja zapošljavanja i samozapošljavanja po javnim pozivima u 2019. godini⁵⁰

Naziv programa/mjere	Finansiran od	Utrošeno sredstava u KM	Broj zaposlenih osoba
Prvo radno iskustvo	Federalnog zavoda za zapošljavanje (FZZZ)	376.092,00	86

⁵⁰ Informacija o stanju u oblasti zapošljavanja na području ZDK za 2019. godinu, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK

Prilika za sve - mogućnost produženog sufinansiranja zapošljavanja	FZZZ	2.329.992,00	804
Periodično zapošljavanje	FZZZ	508.608,00	248
Doprinos 500	FZZZ	30.300,00	17
Nova Prilika		151.680,00	56
Zapošljavanje žena	FZZZ	740.376,00	234
Tražim poslodavca	FZZZ	493.543,00	141
Služba u zajedničkim projektima	FZZZ	1.040.747,67	250
Program sufinansiranja samozapošljavanja „Start up“ (poduzetništvo za mlade, za žene, za sve i druga prilika)	FZZZ	1.148.208,00	237
Program „obuka i rad“	FZZZ	n/a	n/a
Program sufinansiranja zapošljavanja djece šehida i poginulih boraca	Vijeća ministara BiH	n/a	n/a
UKUPNO:		6.937.049,63	2.110

VII.4. OPĆINSKI NIVO

OPĆINA BREZA

Obračun naknade za uređenje gradskog građevinskog zemljišta vrši se u skladu sa Odlukom o građevinskom zemljištu općine Breza.⁵¹

Ukoliko je korisna površina proizvodnog, pomoćnog ili poljoprivrednog objekta veća od 500 m², naknada za uređenje gradskog građevinskog zemljišta utvrđuje se u iznosu od 30 % naknade za stambene objekte iz člana 58., u zavisnosti od zone u kojoj se objekat nalazi.⁵²

Kod izgradnje proizvodnih objekata sa investitorom se može zaključiti ugovor o načinu i uslovima plaćanja naknada utvrđenih odredbama ove Odluke.⁵³

Kod izgradnje stambeno-poslovnih i poslovnih objekata sa investitorom se može zaključiti ugovor o načinu i uslovima plaćanja naknada utvrđenih odredbama navedene Odluke, ako je iznos naknada veći od 50.000,00 KM, s tim da plaćanje naknada mora biti izvršeno najkasnije do izdavanja upotrebne dozvole.⁵⁴

⁵¹ Odluka o građevinskom zemljištu (Sl. glasnik općine Breza", broj 6/17, 1/19)

⁵² Ibid, čl. 59.

⁵³ Ibid, čl. 60.

⁵⁴ Služba za privredu općine Breza, mail od 28.07.2020. godine;

OPĆINA DOBOJ JUG

Općinskom Odlukom o komunalnim taksama, član 10., obaveze plaćanja komunalne takse oslobođeni su⁵⁵:

- Svaka novoosnovana firma bilo pravno ili fizičko lice, čija je djelatnost proizvodnja i poljoprivreda oslobađa se u 100 % iznosu od obaveze prijavljivanja i plaćanja komunalne takse na istaknutu firmu za prvu godinu poslovanja (prva godina počinje teći od dana dobivanja rješenja o registraciji) i 50 % u drugoj godini poslovanja,
- Svaka novoosnovana firma bilo pravno ili fizičko lice, za sve privredne djelatnosti (izuzev banaka, štedionica, mjenjačnica, osiguranja, reosiguranja, kladionica, mikrokreditnih organizacija) oslobađa se u 100 % iznosu od obaveze prijavljivanja i plaćanja komunalne takse na istaknutu firmu za prvu godinu poslovanja (prva godina počinje teći od dana dobivanja rješenja o registraciji) i 30 % u drugoj godini poslovanja.

Općina Doboju Jug pomaže privrednom sektoru kroz određene projekte koji su povremenog karaktera, u zavisnosti od raspoloživih sredstava u budžetu Općine.

OPĆINA KAKANJ

Općina Kakanj nudi investitorima slijedeće pogodnosti:

- Refundacija troškova osnivanja za novoosnovane subjekte (za fizička lica 100,00-500,00 KM zavisno od djelatnosti a za društva sa ograničenom odgovornošću cca 1.500,00 KM).
- U godini registracije preduzeća su oslobođena plaćanja takse na istaknutu firmu za tekuću godinu (cca 400,00 KM – 1.500,00 KM u zavisnosti od lokacije i djelatnosti). Osim oslobađanja u prvoj godini koja se odnosi na sve subjekte, proizvodna djelatnost oslobađa se i u drugoj godini poslovanja 50 % iznosa taksene obaveze za istaknutu firmu.

⁵⁵ Općina Doboju Jug, „Dostava podataka o poticajima i pogodnostima“, broj: 02-24-541-1/20 od 03.06.2020. godine

- Za novosagrađene proizvodno-poslovne objekte (proizvodne hale, postrojenja) investitori stiču pravo na povrat dijela ili ukupnog iznosa novčanih sredstava uplaćenih na ime rente i uređenja gradskog građevinskog zemljišta, u zavisnosti od veličine objekta od 30 % do 100 % uplaćenog iznosa a maksimalno 50.000,00 KM.

- Projekt „Pokreni svoj posao“ kojim je predviđeno sufinansiranje pokretanja i održavanje malih biznisa – preduzeća – d.o.o., obrta i srodnih djelatnosti, trgovina na malo ostalom robom u specijaliziranih prodavnicama i dr.

Korisnici ovog poticaja su nezaposlene osobe sa područja općine Kakanj, koje se nalaze na evidenciji Biroa za zapošljavanje, a planiraju registrovati djelatnost, te fizička/pravna lica koja su registrovala djelatnost u tekućoj godini, a prethodno su se nalazila na evidenciji Biroa za zapošljavanje. Poticajna sredstva namijenjena su za: refundaciju troškova obaveznih doprinosa – PIO, zdravstveno osiguranje i osiguranje od nezaposlenosti, za registrovanu djelatnost - period od 24 mjeseca (prva godina u iznosu od 100 %, a druga godina 50 %), sufinansiranje troškova pokretanja registrovane djelatnosti (nabavka mašina, opreme i repromaterijala neophodnog za registrovanu djelatnost) u iznosu do 3.000,00 KM.

- Sufinansiranje troškova zapošljavanja u skladu sa potrebama poduzetnika i obrtnika sa područja općine Kakanj - ovom vrstom podsticaja omogućava se zapošljavanje nezaposlenih osoba sa područja općine Kakanj u trajanju od 12 mjeseci. Korisnici predmetnog podsticaja su poduzetnici i obrtnici (osim trgovine i ugostiteljstva) registrovani na području općine Kakanj, koji redovno izmiruju obaveze po osnovu javnih prihoda i koji su u tekućoj godini zaposlili nove radnike ili imaju potrebu za zapošljavanjem istih.
- Podrška zapošljavanju osoba sa invaliditetom - sredstva su namijenjena za sufinansiranje nabavke repromaterijala, finansiranje zakupa poslovnog prostora i režijske troškove firmama i poslovnim jedinicama registrovanim na području općine Kakanj koje upošljavaju osobe sa invaliditetom preko 50 % sa područja općine Kakanj.⁵⁶
- Projekt „Sufinansiranje troškova nabavke novih mašina i druge opreme u cilju proširenja poslovanja i povećanja broja zaposlenih“ gdje pravo na dodjelu podsticajnih sredstava ostvaruju obrtnici.
- Poljoprivredni proizvođači su podržani kroz refundiranje troškova obaveznih doprinosa, a obrti kroz refundaciju troškova osnivanja djelatnosti.

Iz Budžeta općine Kakanj su izdvojena sredstva za finansiranje stručnog osposobljavanja 29 osoba sa završenom VSS.⁵⁷

⁵⁶ Općina Kakanj, Služba za privredu, urbanizam, i zaštitu okoline: „Podaci o poticajima i pogodnostima za investitore s područja Općine Kakanj“, broj: 04/1-615/20 od 23.06.2020. godine;

⁵⁷ Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK, „Informacija o stanju u oblasti zapošljavanja u ZDK za 2019. godinu“, str 24.;

OPĆINA MAGLAJ

Općina Maglaj, kao nosilac BFC certifikata, nudi svim zainteresovanim investitorima informacije na zvaničnoj web stranici www.maglaj.ba, u meniju Investitori - Centar za investitore odnosno eng. verzija invest in Maglaj.^{58 59}

Općina Maglaj je osnovala kancelariju za lokalni ekonomski razvoj. Kancelarija za lokalni ekonomski razvoj (KLER) je pokretač razvoja lokalne samouprave i faktor povećanja industrijskog, kulturnog i ljudskog potencijala Općine.⁶⁰

Olakšice i poticaji sa općinskog nivoa:

- Novoosnovana firma, bilo pravno ili fizičko lice, čija je djelatnost proizvodnja i poljoprivreda oslobađa se u 100 % iznosu od obaveze prijavljivanja i plaćanja komunalne takse na istaknutu firmu za prvu godinu poslovanja (prva godina počinje teći od dana dobivanja rješenja o registraciji). Svaka novoosnovana firma, bilo pravno ili fizičko lice, za sve druge privredne djelatnosti (izuzev banaka, štedionica, mjenjačnica, osiguranja, reosiguranja, kladionica, mikrokreditnih organizacija, i sl.) oslobađa se u 50 % iznosu od obaveze prijavljivanja i plaćanja komunalne takse na istaknutu firmu za prvu godinu poslovanja (prva godina počinje teći od dana dobivanja rješenja o registraciji).⁶¹
- Općina Maglaj svake godine, u prvoj polovini godine, objavljuje Javni poziv za odabir kandidata za start-up trening u okviru Projekta „STARTER“. Predmet Javnog poziva je odabir kandidata za start-up trening u okviru Projekta „Starter – edukativni program za poboljšanje mogućnosti za samozapošljavanje“, koji implementira Općina Maglaj. Općina Maglaj kao glavni finansijer Projekta osigurava finansijsku podršku u iznosu od 3.000 – 5.000 KM (zavisno od kvalitete projekta) za najbolje ocjenjene takmičare, uz uslov registracije samostalnog biznisa na području općine Maglaj.

⁵⁸ Općina Maglaj, Nermin Bešliagić, mail 01.07.2020. godine;

⁵⁹ <http://invest.maglaj.ba/opste.html>

⁶⁰ <http://invest.maglaj.ba/kler.html>

⁶¹ Članom 11. Odluke o komunalnim taksama i tarifi taksa na istaknutu firmu i drugih komunalnih taksa (Službene novine Općine Maglaj“ broj: 3/13)

OPĆINA OLOVO

„Općina Olovo nema usvojenu posebnu odluku o pogodnostima za investitore. Za sve obaveze koje ima investitor prema Općini (takse, naknade) koje su prihod Općine, osim ako shodno *lex specialis* zakonima ne pripadaju ili se dijele sa višim nivoima vlasti, Općinsko vijeće donosi odluku o oslobađanju ili posebnom statusu investitora u zavisnosti kako se sam investitor predstavi, odnosno bude ozbiljan i siguran u pogledu izgradnje - ulaganja u općinu Olovo.“⁶²

OPĆINA TEŠANJ

„Odlukom o pogodnostima za investiranje u općini Tešanj (Sl. Glasnik općine Tešanj 9/19) utvrđene su pogodnosti za investitore koji na području općine Tešanj započinju izgradnju poslovnog objekta, uzimaju u zakup poslovni prostor ili započinju obavljanje djelatnosti koji u svojim proizvodnim ili uslužnim procesima koriste napredne informacione tehnologije, CNC mašine ili izradu programskih aplikacija za rad mašina i druge digitalne namjene.

Pogodnosti se odnose na refundiranje svih općinskih taksi i naknada (administrativne takse i naknade, priključne takse na vodovod, kanalizaciju i toplovod, komunalne naknade, naknade za uređenje, naknade za korištenje cestovnog zemljišta, naknade za vatrogastvo) za investicije sa visokim dodatnim vrijednostima i razvijenim lancem snabdijevanja. Radi se o djelatnostima sa višom finalizacijom proizvoda i dužim lancem vrijednosti.

Povrat sredstava vrši se jednom godišnje, za sve investitore koji podnesu zahtjev za korištenje pogodnosti.“⁶³

„Općina Tešanj kroz projekat „Podrška razvoju start up ideja mladih“ podržava.“⁶⁴

- „Novootvorene poslovne subjekte kroz refundaciju troškova registracije djelatnosti, subvencioniranja dijela bruto plate, dijela troškova nabavke opreme, opremanja prostora, nabavke opreme i repromaterijala;

⁶² Merisa Kaljanac, dipl.oec, Pomoćnica načelnika općine Olovo, Služba za ekonomske poslove, mail 26.06.2020. godine;

⁶³ Odluka o pogodnostima za investiranje u općini Tešanj (Sl. Glasnik općine Tešanj 9/19)

⁶⁴ Javni konkurs za odabir korisnika grant sredstava po Projektu „Podrška razvoju start up ideja mladih“ u općini Tešanj u 2019. godini.

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

- Postojeće startupe gdje je subvencionirana nabavka opreme kao i troškovi unapređenja znanja i vještina.⁶⁵

„Ukupna planirana sredstva za realizaciju projekta „Podrška razvoju start up ideja mladih“ iznose 86.200,00 KM, od čega je za podršku novim startupima planirano 60.000,00 KM, dok je za podršku postojećim startupima planirano 25.000,00 KM.

Odobrena sredstva za refundaciju po jednom korisniku ne mogu biti veća od 10.000,00 KM.“⁶⁶

OPĆINA USORA

Općina Usora usvojila je Program poticanja gospodarskog razvoja koji je obuhvatio osobe mlađe od 40 godina i žene bez obzira na dob, u smislu sufinanciranja otvaranja poslovnih subjekata i u tu svrhu se godišnje izdvaja 30.000,00 KM.

Svake godine u općini Usora provodi se program poticaja za gospodarski razvoj podržavanjem poduzetnika u prvoj i drugoj godini njihovog poslovanja višestrukim isplata i za realizaciju istih, sredstva se planiraju u proračunu općine Usora.

Poticanje registriranih poljoprivrednih gazdinstava i registriranih obrta u poljoprivredi vrši se kroz Program finansijskih poticaja za unapređenje primarne poljoprivredne proizvodnje, koji se donosi svake godine.

Prema Odluci o komunalnim pristojbama („Službeni glasnik općine Usora“, broj: 10/14 i 01/18) od obveze plaćanja komunalne pristojbe na istaknutu firmu oslobođene su fizičke i pravne osobe koje registriraju proizvodnu djelatnost i to: za prve dvije godine 100 % i za treću godinu 50 % ukupnoga iznosa komunalne pristojbe. Istom Odlukom propisano je da ratni vojni invalidi preko 50 % invalidnosti, komunalnu pristojbu na istaknutu firmu plaćaju u iznosu od 50 % od propisane pristojbe, ukoliko je ratni vojni invalid registrirao osnovnu, dopunsku ili dodatnu djelatnost kao fizička osoba.

Jasna vizija gospodarskog razvoja općine Usora definirana je kroz uspostavu i opremanje poduzetničkih zona Žabljak i Srednja Omanjska.“⁶⁷

⁶⁵ Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK, „Informacija o stanju u oblasti zapošljavanja u ZDK za 2019. godinu“, str 24.;

⁶⁶ Smjernice za podnosioca prijave za realizaciju Projekta „Podrška razvoju start up ideja mladih“.

⁶⁷ Općina Usora, „Dostava podataka“, broj: 02-11-236/20 od 24.06.2020. godine

OPĆINA VAREŠ

Općina Vareš je, u pružanju pogodnosti i podsticaju svakog oblika gradnje, kod zoniranja građevinskog zemljišta izuzela 1. i 2. zonu, tako da imamo zone od 3. – 6., kao i ostalo građevinsko zemljište čime su umanjeni iznosi koji su prihod Općine po osnovu rente i komunalne naknade, a koji iznose:

Tabela 20. Komunalna naknada

R. br.	Naziv	Iznos KM/m ² mjesečno			
		III zona	IV zona	V zona	VI zona
1.	Komunalna naknada za zatvoreni i otvoreni proizvodni prostor	0,10	0,06	0,03	0,015
2.	Komunalna naknada za poslovni prostor	0,16	0,10	0,05	

Tabela 21. Renta

R. br.	Naziv	Iznos KM/m ² jednokratno				
		III zona	IV	V	VI	Ostalo zemljište
1.	Komunalna naknada za zatvoreni i otvoreni proizvodni prostor	20,00	15,00	10,00	5,00	3,50

Plaćanje rente može se odobriti u ratama.⁶⁸

⁶⁸ Općina Vareš, „Dostava podataka“, akt broj: 02-1021/20 od 24.07.2020. godine.

GRAD VISOKO

Grad Visoko investitorima pruža slijedeće pogodnosti:⁶⁹

A)

- Za prvu godinu poslovanja pravno ili fizičko lice (privrednik) oslobađa se plaćanja takse na istaknutu firmu u 100 % iznosu i za drugu godinu poslovanja oslobađa se plaćanja takse za isticanje firme u 50 % iznosu od ukupnog iznosa taksene obaveze.
- Fizička lica koja su registrovana za djelatnost “trgovac pojedinac” i koja će plaćati taksu za isticanje firme u iznosu od 50,00 KM, bez obzira na sjedište radnje.
- Fizička lica koja su registrovana za pružanje usluga smještaja (sobe u domaćinstvu, apartmani u domaćinstvu i kuće za odmor) koji će takođe plaćati taksu za isticanje firme u fiksnom iznosu od 50,00 KM bez obzira na sjedište smještajnog kapaciteta.

B)

U Odluci o gradskim administrativnim taksama su smanjeni iznosi administrativne takse u određenom broju postupaka koji se odnose se na postupke izdavanja odobrenja za rad, npr: proizvodni obrti, usluge pružanja smještaja u domaćinstvu.

C)

Odluka o visini i načinu plaćanja naknada za pogodnost korištenja i uređenja gradskog i ostalog građevinskog zemljišta na području grada Visoko, definiše da se visina naknade za pogodnost korištenja građevinskog zemljišta po 1 m² korisne površine za izgradnju poslovnih, proizvodnih, skladišnih, pomoćnih i poljoprivrednih objekata po zonama se umanjuje i to: 40 % za površinu objekata od 500 m² – 1000 m², odnosno 60 % za površinu objekata veću od 1000 m².

KORISNI LINKOVI:

<http://visoko.gov.ba/ba/investirajte-u-visoko/za%C5%A1to-visoko.aspx>

<http://visoko.gov.ba/ba/grad/legislativa.aspx>

⁶⁹Grad Visoko, Dostava podataka, broj: 04/1-02-68/20 od 08.06.2020. godine

OPĆINA ZAVIDOVIĆI

Transfer za poticaj zapošljavanja i razvoja privrede⁷⁰ općine Zavidovići na godišnjem nivou iznosi do 50.000,00 KM.⁷¹

Korisnici mjera iz ovoga Programa mogu biti mikro, mali i srednji subjekti male privrede definisani članom 4. stav (1), tačka a), b) i c) Zakona o poticanju razvoja male privrede („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 7/16), a sredstva su namijenjena za:

- Subvencioniranje troškova obuke novozaposlenih pri prvom zaposlenju za poslove u proizvodnim djelatnostima;
- Subvencioniranje unapređenja poslovanja;
- Subvencioniranje kamatne stope za poduzetničke kredite;
- Razvoj ženskog poduzetništva;
- Subvencioniranje dijela troškova zakupa poslovnog prostora na području općine Zavidovići.

GRAD ZENICA

Grad Zenica provodi niz mjera i aktivnosti koje utiču na unapređenje privrede s ciljem podsticanja zapošljavanja i jačanja konkurentnosti obrta, mikro, malih i srednjih preduzeća na području Grada Zenica.

Putem Javnih poziva, kontinuirano se dodjeljuju poticaji iz programa mjera za unaprjeđenje privrede.

Budžetom Grada Zenice za 2019. godinu je predviđeno preko 300.000,00 KM za realizaciju sljedećih mjera⁷²:

⁷⁰ Općina Zavidovići, Program utroška sredstava sa „Transfera za poticaj zapošljavanja i razvoja privrede“ u 2019. godini, broj: 03-14-1214/19 od 10.05.2019. godine.

⁷¹ Almir Mustafić, Šef Odsjeka za razvoj, poduzetništvo, turizam i ekologiju općine Zavidovići, mail od 02.06.2020. godine.

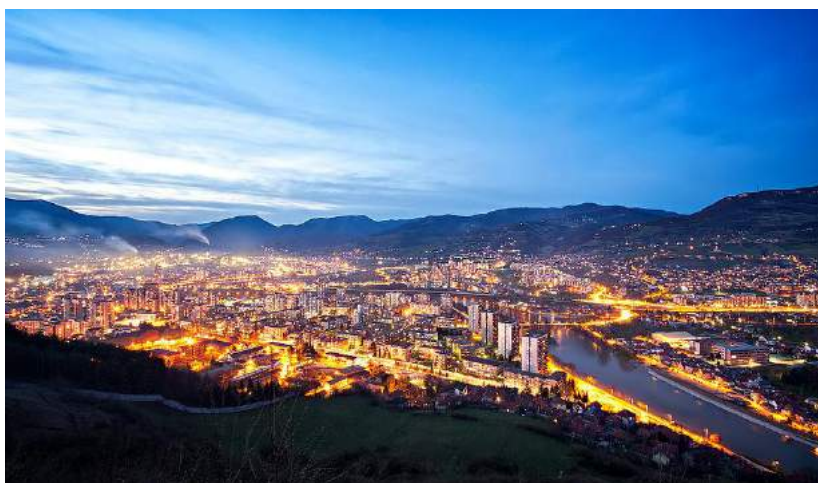
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

- Poticaj za razvoj postojećih obrta, mikro, malih i srednjih preduzeća;
- Poticaj za “Moj prvi biznis u Gradu Zenica – START UP”⁷³;
- Poticaj za jačanje i razvoj ženskog poduzetništva;
- Poticaj za razvoj poduzetništva mladih do 35 godina.

Prioritetne oblasti svake mjere se odnose na zapošljavanje novih radnika putem subvencije poreza i doprinosa na period od 12 mjeseci i povećanje konkurentnosti putem nabavke osnovnih sredstava i opreme.⁷⁴

Pored navedenih mjera, Grad Zenica periodično provodi program obuke kandidata i unapređivanje kvaliteta radne snage u metaloprerađivačkom sektoru. Ovim projektom predviđen je transfer znanja i tehnologija, a konačan rezultat projekta jeste povećanje konkurentnosti nezaposlenih osoba na lokalnom tržištu rada i povećanje stope zaposlenosti. Također, Grad Zenica, putem BBI banke periodično osigurava beskamatne kreditne linije koje imaju za cilj pružiti finansijsku podršku subjektima male privrede što u konačnici utiče na tržište rada.

Grad Zenica podržava i unapređenje poljoprivredne proizvodnje putem javnih poziva u godišnjem iznosu preko 600.000,00 KM⁷⁵.

OPĆINA ŽEPČE

Općina Žepče sudjeluje u subvencioniranju početnih investicijskih troškova za proizvodne i poslovne objekte koji se grade u općini Žepče.

„Visina rente po m² korisne površine objekta i visina naknade za uređenje građevinskog zemljišta po m² korisne površine objekta koji će se graditi na gradskom građevinskom zemljištu u Poslovnoj zoni „Polja“-Industrijska zona umanjuje se za 75 % od obračunatog iznosa.“⁷⁶

⁷² http://www.zenica.ba/aktuelnosti/javni-pozivi/news/javni-poziv-za-dodjelu-poticaja-iz-programa-mjera-za-unaprjeđenje-privrede-za-2019-godinu-na-području-grada-zenica/?tx_news_pi1%5Bcontroller%5D=News&tx_news_pi1%5Baction%5D=detail&Hash=e32daa2b30dc0830b2b72c99f549d256

⁷³ https://www.zenica.ba/aktuelnosti/javni-pozivi/news/javni-poziv-za-dodjelu-poticaja-iz-programa-mjera-za-unapređenje-privrede-za-2019-godinu-na-području-grada-zenica-za-moj-prvi-biznis-u-gradu-zenica-start-up/?tx_news_pi1%5Bcontroller%5D=News&tx_news_pi1%5Baction%5D=detail&Hash=c136bfce048208d0eb3d45d7a3fc74c4

⁷⁴ Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK, “Informacija o stanju u oblasti zapošljavanja u ZDK za 2019. godinu”, str 23;

⁷⁵ Program mjera za unapređenje poljoprivredne proizvodnje u 2019. godini na području Grada Zenica

⁷⁶ Odluka o izmjeni Odluke o građevinskom zemljištu broj 01-23-229/14 od 31.12.2014. godine

Visina rente po m² korisne površine proizvodnoga objekta i visina naknade za uređenje građevinskog zemljišta po m² korisne površine objekta koji će se graditi na gradskom i ostalom građevinskom zemljištu na teritoriji općine Žepče umanjuje se od obračunatog iznosa kako slijedi:

75 %	Za poduzeća koja zapošljavaju preko 200 radnika
60 %	Za poduzeća koja zapošljavaju od 100 do 200 radnika
50 %	Za poduzeća koja zapošljavaju od 50 do 100 radnika
40 %	Za poduzeća koja zapošljavaju od 30 do 50 radnika
30 %	Za poduzeća koja zapošljavaju do 30 radnika

„Investitor proizvodno-poslovnog objekta dužan je u roku od dvije godine od izdavanja uporabne dozvole dokazati zapošljavanje radnika, a u protivnom obavezan je izvršiti uplatu naknade za rentu uređenje građevinskog zemljišta u punom iznosu.“⁷⁷

Općina Žepče je od 2018. godine, u suradnji sa UNDP-om, uvela četiri grant linije poticaja za mala i srednja poduzeća i obrte i to⁷⁸: poticaj za samozapošljavanje (registriranje obrta i d.o.o), poticaj novoosnovanim subjektima za kupnju opreme, poticaj za nastupe na sajmovima u BiH, poticaj za obuku i novo zapošljavanje.

Uz navedeno, općina Žepče svake godine u proračunu planira sredstva za samozapošljavanje odnosno registriranje obrtničke i poljoprivredne djelatnosti⁷⁹, a realizira i javne pozive iz oblasti zapošljavanja i samozapošljavanja.⁸⁰

Novoosnovani obrtnici u općini Žepče oslobođeni su plaćanja općinskih pristojbi i naknada do godine dana poslovanja.⁸¹

KORISNI LINKOVI

<https://www.razepce.com/images/dokumenti/InvestSazetakBiH2.pdf>

<https://invest.razepce.com/investiraj-u-zepce/zasto-investirati-u-zepce/>

<https://invest.razepce.com/wp-content/uploads/2018/06/ZEPCE-POTICAJI-2018.pdf>

⁷⁷ Član 38. i 49. Odluke o građevinskom zemljištu (Službeni glasnik općine Žepče, broj 7/10).

⁷⁸ Općina Žepče, Služba za gospodarstvo i financije, Mustafa Dervišević, "Dostava podataka", mail od 24.06.2020. godine.

⁷⁹ Općina Žepče, Služba za gospodarstvo i financije, Mustafa Dervišević, "Dostava podataka", mail od 24.06.2020. godine.

⁸⁰ Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice ZDK, "Informacija o stanju u oblasti zapošljavanja u ZDK za 2019. godinu", str 24.;

⁸¹ Općina Žepče, Služba za gospodarstvo i financije, Mustafa Dervišević, "Dostava podataka", mail od 24.06.2020. godine.

VIII. KOMUNALNE USLUGE

Pružanje komunalnih usluga na području Kantona vrše komunalna preduzeća. Lokalne samouprave su osnivači i većinski vlasnici komunalnih preduzeća, uz izuzetak preduzeća "ALBA Zenica" d.o.o. Zenica, koje je u mješovitom vlasništvu inostranog partnera i lokalne samouprave. Komunalna preduzeća vrše komunalne djelatnosti individualne i zajedničke komunalne potrošnje.

Komunalne djelatnosti individualne komunalne potrošnje su: snabdjevanje pitkom vodom, odvodnja i prečišćavanje voda, prikupljanje i odvoz komunalnog otpada iz stambenih i poslovnih prostora na deponiju, odlaganje komunalnog otpada.

Regionalna deponija na Mošćanici kod Zenice se bavi zbrinjavanjem čvrstog neopasnog otpada na ekološki prihvatljiv način u skladu sa Zakonom i propisanom tehnologijom, sa najvećeg dijela područja Zeničko-dobojskog kantona.

Komunalne djelatnosti zajedničke komunalne potrošnje su: odvodnja atmosferskih voda, održavanje čistoće na javnim površinama i ulicama, održavanje javnih površina, održavanje groblja, dekorisanje, zbrinjavanje komunalnog otpada nastalog u okviru djelatnosti zajedničke komunalne potrošnje, čišćenje i razgrtanje snijega i leda sa javnih površina, lokalnih puteva i posipanje pijeskom i solju ulica i lokalnih puteva.

Sve komunalne djelatnosti od javnog su interesa i obavljaju se kao javne službe, čime se zadovoljavaju potrebe urbanog društva i one su nezamjenljiv uslov života i rada građana, privrednih i drugih subjekata.⁸²

Tabela 22. Baza podataka preduzeća komunalne djelatnosti sa područja ZDK⁸³

Rb	Naziv preduzeća	Adresa	E-mail	Tel.	Website
1.	JP "Komunalno" d.o.o. Breza	ZAVNOBIH-a br.6, 71370 Breza	jpkbreza@gmail.com	032 783 615	www.jpkbreza.com
2.	JKP "Vis" d.o.o. Doboju Jug	Trg 21. Mart br.2, 74203 Doboju Jug	jkpvis@hotmail.com	032 699 391	www.dobojjug.ba/contents/60?s=22
3.	JP "Vodokom" d.o.o. Kakanj	Alije Izetbegovića 51/II, 72240 Kakanj	vodokom@bih.net.ba	032 557 952	www.vodokom.ba
4.	JP "Grijanje" d.o.o. Kakanj	Alije Izetbegovića 51, 72240 Kakanj	info@grijanje.co.ba	032 554 838	www.grijanje.co.ba
5.	KJD "Maglaj" d.o.o. Maglaj	Ulica mladih 4, 74250 Maglaj	kjddoomaglaj@bih.net.ba	032 603 523	www.kjdmaglaj.com
6.	JKP "Bioštica" d.o.o. Olovo	Školska br.3, 71340 Olovo	biostica@bih.net.ba	032 828 430	n/a
7.	JP "RAD" d.d. Tešanj	Trg žrtava 3. avgusta bb, 74260 Tešanj	kprad@bih.net.ba	032 650 566	www.rad-tesanj.ba
8.	JP "Toplana" d.d. Tešanj	Bukva bb, 74260 Tešanj	toplana@bih.net.ba	032 650 508	https://toplana-tesanj.com/bs/
9.	JKP "Usora" d.o.o. Usora	Sivša bb, 74230 Usora	jkp.usora@tel.net.ba	032 899 250	www.usora.com/contents/78-Javna-poduzeca
10.	JKP "Vareš" d.o.o. Vareš	Put mira 33, 71330 Vareš	jkpvaras@bih.net.ba	032 843 054	n/a
11.	JP "Vareš-stan" d.o.o. Vareš	Korovinjići br.1, 71330 Vareš	stanovi1997@outlook.com	032 843 048	n/a
12.	JP "Visoko Ekoenergija" d.o.o. Visoko	Kakanjska 4, 71300 Visoko	visgas@bih.net.ba	032 735 299	www.visoko-ekoenergija.com.ba
13.	JKP "Visoko" d.o.o. Visoko	Naselje Luke II br.16, 71300 Visoko	info@jkipvisoko.ba	032 738 600	www.visoko.gov.ba/ba/grad/lokalna-samouprava/javna-preduze%C4%87a/jkp-visoko-doo-visoko.aspx
14.	JKP "Gradska groblja" d.o.o. Visoko	Mule Hodžića 108, 71300 Visoko	jkpgg@bih.net.ba	032 735 001	www.gradskagroblja.ba
15.	JKP "Radnik" d.o.o. Zavidovići	Podubravlje 3, 72220 Zavidovići	kpradnik@bih.net.ba	032 870 441	www.jkpradnik.ba

⁸² „Značaj i uloga komunalnih preduzeća u zaštiti okoliša na području Zeničko-dobojskog kantona“, Privredna komora ZDK, Zenica, 2019.

⁸³ Ibid, str. 66-67

16.	"ALBA Zenica" d.o.o. Zenica	Sarajevska bb, 72000 Zenica	alba_ze@alba.ba	032 442 851	www.alba.ba/zen/
17.	JP "Vodovod i kanalizacija" d.o.o. Zenica	Bistua Nuova 17, 72000 Zenica	info@vikze.ba	032 209 334	www.vikze.ba
18.	JP "Grijanje" d.o.o. Zenica	Bilmišće 107, 72000 Zenica	uprava@grijanjezenica.ba	032 423 097	www.grijanjezenica.ba
19.	JP "Tržnica" d.o.o. Zenica	Maršala Tita 48, 72000 Zenica	trznica2000@bih.net.ba	032 401 573	www.trznicazenica.ba
20.	PD "Regionalna deponija Mošćanica" d.o.o. Zenica	Mošćanica bb, 72000 Zenica	regdepze@bih.net.ba	032 446 361	www.rdm.ba
21.	JP "Gradsko groblje" d.o.o. Zenica	Školska 1, 72000 Zenica	gradskogroblje.ze@hotmail.com	032 401 496	www.zenica.ba/centar-za-investitore/javna-preduzeca/
22.	JP "Parking servis" d.o.o. Zenica	Muhameda Seida Serdarevića br.1, 72000, Zenica	jpparkingservis@gmail.com	032 465 476	www.parkingservis.ba
23.	JP za prostorno planiranje i uređenje grada "Zenica" d.o.o. Zenica	Mehmedalije Tarabara 15, 72000 Zenica	ze.plan@bih.net.ba	032 460 910	www.jpzenica.ba
24.	JKP "Zenicatrans-prevoz putnika" d.o.o. Zenica	Aleja Šehida bb, 72000 Zenica	zenicatranspp@gmail.com	032 402 457	www.zenicatrans.ba
25.	JP za "Upravljanje i održavanje sportskih objekata" d.o.o. Zenica	Aleja Šehida bb, 72000 Zenica	info@sportskiobjekti.ba	032 209 709	www.sportskiobjekti.ba
26.	JP "Zenicagas" d.o.o. Zenica	Muhameda Seida Serdarevića br.1, 72000, Zenica	lejmana.durmis@zenicagas.ba	032 465 632	n/a
27.	JP "Komunalno" d.o.o. Žepče	Željeznička 3, 72230 Žepče	jp.komunalno.zepce@tel.net.ba	032 888 300	www.komunalno-zepce.com

IX. INFRASTRUKTURNA PODRŠKA INVESTITORIMA

Na području Zeničko-dobojskog kantona postoji razvijena infrastrukturna podrška za podršku razvoju poduzetništva, kako na lokalnom, tako i na kantonalnom nivou.

IX.1. KOMORE

- Privredna komora Zeničko-dobojskog kantona je samostalna, nevladina, neprofitna, javno pravna asocijacija, pravnih i fizičkih lica koja obavljaju privrednu djelatnost na području ZDK. Privredna komora ZDK okuplja najreprezentativnije privredne subjekte sa područja ZDK, a članstvo u istoj je dobrovoljno. Osnovna uloga Privredne komore ZDK sastoji se u zastupanju interesa članova Komore i privrede u cjelini, pred

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

organima izvršne i upravne vlasti i drugim partnerima, radi ostvarivanja uticaja u postupku kreiranja, donošenja i provođenja zakona i propisa iz oblasti privređivanja, a koji stimuliraju poduzetništvo. Komora pruža i usluge informiranja, edukacije, obrazovanja, promocije, izdavanja certifikata o porijeklu robe, verifikacije poslodavaca kod kojih se odvija praktični rad/praktična nastava, umrežavanja, kao i ostalih usluga koje doprinose nesmetanom odvijanju poslovnih procesa i unapređenju konkurentnosti kompanija ZDK.

- Obrtnička komora Zeničko-dobojskog kantona je osnovana s ciljem zastupanja interesa svih obrtnika i lica koja obavljaju srodnu djelatnost na području ZDK. Komora djeluje na području 12 lokalnih samouprava na području Kantona. Članovi Obrtničke komore Kantona postaju obrtnici i lica koja obavljaju srodnu djelatnost na području Kantona danom upisa u Obrtni registar. Komora je: samostalna, nevladina, javno-pravna i stručno-poslovna organizacija.⁸⁴

Tabela 23. Komore u ZDK

Komore	Telefon	Fax	Mail	Website	Adresa	Sjedište	Područje djelovanja
Privredna komora Zeničko-dobojskog kantona	032 465 851	032 465 852	pkzedo@bih.net.ba	www.pkzedo.ba	Mehmedalije Tarabara 15	Zenica	ZDK
Obrtnička komora Zeničko-dobojskog kantona	032 246 227	032 246 227	obrtnici@yahoo.co.uk	www.obkomzdk.ba	Mehmedalije Tarabara 15	Zenica	ZDK

IX.2. RAZVOJNE AGENCIJE

- REZ je Regionalna razvojna agencija koja djeluje u regiji Centralna BiH. Platforma za osnivanje Agencije bilo je partnerstvo vladinih i nevladinih institucija. Misija Agencije je poboljšati kapacitete svih interesnih skupina u nastojanju da se poboljšaju ekonomske performanse regije Centralna BiH kroz podršku u korištenju fondova za ekonomski razvoj i pružanje podrške razvoju malih i srednjih preduzeća u cilju jačanja konkurentnosti regije i osiguravanja otvaranja novih radnih mjesta.⁸⁵
- Zenička razvojna agencija (ZEDA) je osnovana od strane Grada Zenica, s ciljem ekonomskog razvoja, pomoći razvoju MSP i kreiranju povoljnog ambijenta što sveukupno vodi ka razvoju zajednice ili regije. ZEDA je implementirala, bila partner i sufinansijer na projektima iz oblasti: razvijanja i promocije poduzetništva, kreiranja povoljnih uslova za domaća i inostrana ulaganja u privredu, jačanja konkurentnosti i izvoznih potencijala MSP, izgradnje poduzetničke infrastrukture i ambijenta, uvođenja sistema za kontrolu sigurnosti proizvoda, ekologije – održivi razvoj i energetska efikasnost, ljudskih resursa, turizma i sl.⁸⁶ Na nivou Grada Zenica, ZEDA provodi aktivnosti vezane za: Poslovna zona Zenica 1; Biznis inkubator Zenica BIZ; Businesspoint Zenica – centar za poduzetnike i investitore; Laboratorija za ispitivanje sigurnosti proizvoda LIND; Impulsni kreativni centar ICC.
- Razvojna agencija Žepče (RAŽ) je pokretač promjena u općini Žepče. Ključna uloga Razvojne agencije Žepče je u: identificiranju novih razvojnih mogućnosti; definiranju lokalnih strategija; obavljanju aktivnosti lokalnog marketinga; promicanju poduzetničkog duha, pomaganju i usmjeravanju razvoja malih, srednjih i velikih

⁸⁴ www.obkomzdk.ba

⁸⁵ www.rez.ba

⁸⁶ www.zeda.ba

poduzetnika kroz programe edukacije i poslovno savjetovanje, upravljanju projektima, privlačenje domaćih i stranih investicija; sudjelovanju u programima pomoći Europske Unije; uspostavljanju poduzetničkih zona i inkubatora, poslovnih, inovacijskih i tehnoloških parkova, razvoju ljudskih resursa za potrebe privatnog sektora, a posebnu ulogu ima u razvoju ruralnih područja kroz razvoj poljoprivrede i turizma. U okviru Razvojne agencije Žepče djeluje Centar za investitore koji radi na principu „one stop shop-sve na jednom mjestu“. Stranim i domaćim kompanijama koje žele da investiraju ili reinvestiraju u općinu Žepče dostupne su: Baza investicionih lokacija; Baza dobavljača; Baza radne snage.⁸⁷

- Razvojna agencija, RAZ d.o.o. Zavidovići je stručna neprofitna organizacija, osnovana kako za podršku malim i srednjim poduzetnicima, tako i ukupnom društvenom, ekonomskom i kulturnom razvoju općine Zavidovići. Razvojna agencija RAZ d.o.o. Zavidovići je formirana od strane općine Zavidovići i Udruženja samostalnih privrednika Zavidovići.⁸⁸ U okviru RAZ Zavidovići funkcionira Poslovni inkubator.
- Agencija za razvoj općine Tešanj (TRA) radi na izgradnji imidža konkurentne lokalne zajednice i na koncipiranju ekonomskog rasta općine Tešanj. Aktivnosti TRA su strukturirane u slijedećih osam područja rada: Projektni menadžment - fondovi domaćih i inostranih donatora; Baze podataka, istraživačke analize, stručne studije i statistički pokazatelji; Javno privatni dijalog i Savjet za lokalni ekonomski razvoj; Promocija privrednih potencijala, teritorijalni marketing, privlačenje investicija i poticaj izvozu; Obuka i obrazovanje; Ruralni razvoj i poljoprivreda; Zaštita okoliša i čistija proizvodnja; Energetska resursna efikasnost.⁸⁹

Tabela 24. Razvojne agencije u ZDK

Agencije	Telefon	Fax	Mail	Website	Adresa	Sjedište	Područje djelovanja
Regionalna razvojna agencija za regiju Centralna BiH	032 462 161	032 441 230	info@rez.ba	www.rez.ba	Štrosmajerova 11/3	Zenica	ZDK
ZEDA Zenica	032 449 410	032 449 415	info@zeda.ba	www.zeda.ba	Zmaja od Bosne b.b.	Zenica	Zenica
RAŽ Žepče	032 880 273	032 880 273	razepce@gmail.com	www.razepce.com	Ulica Prva bb	Žepče	Žepče
RAZ Zavidovići	032 878 404	032 878 404	info@raz.ba	www.raz.ba	Ul.Radnička 13 (Omladinsko naselje)	Zavidovići	Zavidovići
TRA Tešanj	032 650 608	032 650 608	tra@tra.ba	www.tra.ba	Trg Alije Izetbegovića br 11	Tešanj	Tešanj

IX.3. UDRUŽENJA/UDRUGE POSLODAVACA

Udruženja/udruge poslodavaca su nevladine organizacije koje djeluju na lokalnom i/ili kantonalnom nivou u cilju zaštite interesa privrednika, svojih članova.

Tabela 25. Udruženja/udruge poslodavaca u ZDK⁹⁰

Udruženja	Telefon	Fax	Mail	Website	Adresa	Sjedište	Područje djelovanja
Udruženje poslodavaca BREZA	061 177 238	032 785 463	kazaz@bih.net.ba		Kahve 103	Breza	Breza

⁸⁷ www.razepce.com⁸⁸ www.raz.ba⁸⁹ www.tra.ba⁹⁰ Podaci za udruženja poslodavaca prikupljeni u periodu 2018.-2020.godina

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON

Udruženje privrednika DOBOJ-JUG	061 619 045		maid_buljubasic@hotmail.com		Matuzići bb	Doboj Jug	Doboj Jug
Udruženje poslodavaca općine KAKANJ	032 558 666	032 558 666	upok.kakanj@gmail.com	www.upok.ba	ul. Rudarska bb	Kakanj	Kakanj
Udruženje poslodavaca MAGLAJ	061 417 251		elpromz@bih.net.ba		Aleja Ljiljana bb	Maglaj	Maglaj
Udruženje poslodavaca "15.Maj" Maglaj	061 412 626			www.facebook.com/Udru%C5%BEenje-poslodavaca-15-Maj-Maglaj	Tržni centar bb	Maglaj	Maglaj
Udruženje samostalnih privrednika- poduzetnika OLOVO	061 469 393		usp-olovo@hotmail.com		Branilaca 17	Olovo	Olovo
Udruženje- Udruga privrednika "Biznis Centar" JELAH/TEŠANJ	032 655 760	032 655 760	udruzenje@biznistesanj.ba	www.biznistesanj.ba	Nesuha Mešića bb	Tešanj	Tešanj
Udruga poslodavaca USORA	063 286 342		up-usora@hotmail.com	www.poslodavciusora.com	Srednja Omanjska bb	Usora	Usora
Udruženje/Udr uga poslodavaca VAREŠ	061 388 597		upvares@gmail.com		Benići 32	Vareš	Vareš
Udruženje samostalnih privrednika ZAVIDOVIĆI	061 166 728		km.market@bih.net.ba		Abdul Vehaba Ilhamije bb	Zavidovići	Zavidovići
Udruženje poslodavaca ZENICA	032 221 960	032 221 960	upzenica@gmail.com	www.upzenica.ba	Vojvođića put bb	Zenica	Zenica
Udruga poduzetnika i poslodavaca ŽEPČE	032 888 058	032 888 058	upipzepce@gmail.com	www.upipzepce.com	Stjepana Radića bb	Žepče	Žepče
Savez udruženja/udr uga poslodavaca ZDK	032 221 960	032 221 960	upzenica@gmail.com	www.upzenica.ba	Vojvođića put bb	Zenica	ZDK
Grupacija poslodavaca ZE-DO	032 406 333		gpze-do@upfbih.ba	www.upfbih.ba	Zmaja od Bosne bb	Zenica	ZDK

IX.4. OSTALI VIDOVI INFRASTRUKTURNE PODRŠKE PODUZETNIŠTVU

Pored navedenih, na području ZDK postoje i drugi vidovi infrastrukturne podrške poduzetništvu.

IX.4.1. Poslovni inkubatori

Na području ZDK poslovni inkubatori uspostavljeni su u gradovima/općinama: Zenica, Zavidovići i Žepče u cilju pružanja podrške preduzetnicima pod povoljnim uslovima u odnosu na tržišne, putem poslovno-savjetodavnih usluga i usluga menadžmenta u početnoj fazi poslovanja.

Tabela 26. Poslovni inkubatori u ZDK⁹¹

Naziv	Površina m ²	Broj firmi korisnika u 2014	Trenutni broj firmi korisnika	Broj radnika	Poslovne usluge za korisnike
BIZ – Biznis inkubator zenica – Poslovna zona Zenica 1	3.155	26	30	200	Da
Poslovni inkubator Žavidovići	750	11	9	40	Da
Poslovni inkubator Žepče	950				

IX.4.2. Tehnološki parkovi

Agencija za ekonomski razvoj ZEDA Zenica je uspostavila TechnoPark u Zenici, u cilju podrške saradnji u transferu znanja i tehnologija između naučnih institucija i privrede. Kompanije koje žele poboljšati vlastiti proizvod ili unaprijediti tehnologiju izrade, mogu da, koristeći stručnjake i infrastrukturu TechnoPark-a, razvijati vlastitu ideju a potom je realizovati u svojim proizvodnim pogonima. U TechnoParku Zenica su uspostavljena odjeljenja za energetiku i održivi razvoj, metalne i nemetalne materijale, te izvrsnost u drvoprerađi.

⁹¹ www.zeda.ba; www.raz.ba/www.poslovni-inkubator/ www.opcina-zepce.com, 30.03.2020.

X. POZDRAVNA PORUKA

Glavni indikatori i trendovi privrednih kretanja u Bosni i Hercegovini ukazuju da, sa stanovišta ukupne proizvodnje i prometa, prihoda od izvoza, broja zaposlenih, ZDK je kanton velikih privrednih i poslovnih potencijala, te, kao takav, veoma je atraktivan za investitore, obzirom na:

- Gestrateški položaj i blizinu evropskog tržišta - ZDK se nalazi na trasi autoputa "Koridor 5c" (luka Ploče - Budimpešta), koji će u budućnosti povezati Centralnu i Istočnu Evropu s Jadranskim morem i Mediteranom. Blizina luke Brčko, luke Ploče, kao i aerodromi u Sarajevu i Tuzli.
- Bogatstvo resursima - Velike rezerve uglja i drugih minerala, vodeni potencijali, šumsko bogatstvo i kvalitetan drveni sortiment, poljoprivredno zemljište.
- Niže troškove rada - Relativno niski troškovi rada u poređenju sa drugim zemljama u Centralnoj i Jugoistočnoj Evropi.
- Niske poreske stope - Porezna reforma u BiH je u toku, te od planiranih akata usvojen je samo novi Zakon o porezu na dobit koji nije povećao poreznu stopu, BiH i dalje ima dosta niže porezne stope u odnosu na ostale evropske zemlje.
- Širok dijapazon pogodnosti na kantonalnom i nivou lokanih samouprava koje potencijalni investitori mogu da koriste.
- Industrijsku i zanatsku tradiciju - Pojedine industrijske grane u ZDK su dobro razvijene i imaju dugu tradiciju, te komparativnu, konkurentsku prednost. Najuspješnije su: metalna, drvna i tekstilno-kožarska industrija.
- Potencijal za razvoj različitih vidova turizma (kulturno-historijski, banjski, zdravstveni, riječni, planinski, seoski, lovni).
- Stabilnu valutu - Devizni kurs konvertibilne marke vezan je za euro (1 euro iznosi 1.95583 KM). Stabilna valuta osigurala je BiH najniži stepen inflacije u Jugoistočnoj Evropi.
- Potencijale poslovnih zona, te razvijene organizacije za podršku razvoju poduzetništva.
- Uspostavljeno javno-privatno partnerstvo.
- Fleksibilan i dobro organizovan obrazovni sistem koji obrazuje dinamičnu i kvalifikovanu radnu snagu prema potrebama kompanija, sa mogućnošću edukacije u cilju prilagođavanja potrebama savremenih poslovnih procesa.
- Izvoznu orijentaciju kompanija sa područja ZDK.
- Perspektivu pridruživanja BiH Evropskoj uniji.

**„Mnogi su prepoznali potencijale i investirali u ZDK,
učinite to i vi“**

ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
Ministarstvo za privredu ZDK
Kučukovići br. 2 72000 Zenica
Tel.: +387 32 460 720
Fax: +387 32 460 722
e-mail: min.privreda@zdk.ba
www.zdk.ba

PRIVREDNA KOMORA ZDK
M.Tarabara br. 15 72000 Zenica
Tel.: +387 32 465 851
Fax: +387 32 465 852
e-mail: pkzedo@bih.net.ba
www.pkzedo.ba

TABELE

Tabela br. 1	ZDK u brojkama
Tabela br. 2	Opće informacije o ZDK u 2019.
Tabela br. 3	Konačni rezultati popisa stanovništva u ZDK za 2013. godinu
Tabela br. 4	Procjena broja stanovnika ZDK u periodu 2014–2019. godina
Tabela br. 5	Pregled dionica Koridora 5c na području Kantona
Tabela br. 6	Pregled magistralnih cesta na području Kantona
Tabela br. 7	Pregled regionalnih cesta na području Kantona
Tabela br. 8	Pregled oraničnih površina prema načinu korištenja po gradovima/općinama ZDK u 2018. godini
Tabela br. 9	Broj registriranih poljoprivrednih gazdinstava u ZDK u 2019. godini
Tabela br. 10	Broj zaposlenih u poljoprivredi i šumarstvu u ZDK u periodu 2014–2019. godina
Tabela br. 11	Pregled rudnih rezervi (u tonama) po stepenu istraženosti po gradovima/općinama
Tabela br. 12	Proizvodnja uglja u ZDK u periodu 2015–2018. godina
Tabela br. 13	Podaci o proizvodnji električne energije u ZDK u periodu 2015–2017. godina
Tabela br. 14	Vrijednost izvršenih građevinskih radova u periodu 2016–2018. godina (u 000 KM)
Tabela br. 15	Poslovne zone u ZDK
Tabela br. 16	Obuhvat stanovništva zdravstvenim osiguranjem u ZDK po godinama
Tabela br. 17	Subvencije privatnim preduzećima i poduzetnicima Ministarstva za privredu ZDK za 2019. godinu
Tabela br. 18	Poticaji u poljoprivredi Ministarstva za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu ZDK za 2020. godinu
Tabela br. 19	Pregled realizovanih programa/mjera sufinansiranja zapošljavanja i samozapošljavanja po javnim pozivima u 2019. godini
Tabela br. 20	Komunalna naknada
Tabela br. 21	Renta
Tabela br. 22	Baza podataka preduzeća komunalne djelatnosti sa područja ZDK
Tabela br. 23	Komore u ZDK
Tabela br. 24	Razvojne agencije u ZDK
Tabela br. 25	Udruženja/udruge poslodavaca u ZDK
Tabela br. 26	Poslovni inkubatori u ZDK

SLIKE

Slika 1.	Položaj ZDK unutar Bosne i Hercegovine
Slika 2.	Mapa ZDK
Slika 3.	Ukupan broj registrovanih poslovnih subjekata prema područjima KD BiH 2010, u ZDK, stanje 31.12.2019.
Slika 4.	Broj registrovanih poslovnih subjekata prema područjima KD BiH 2010, po gradovima/općinama ZDK, stanje 31.12.2019. (<i>osnovne pravne osobe, jedinice u sastavu, obrt</i>)
Slika 5.	Zajedničke i posebne karakteristike industrijskih i poslovnih zona